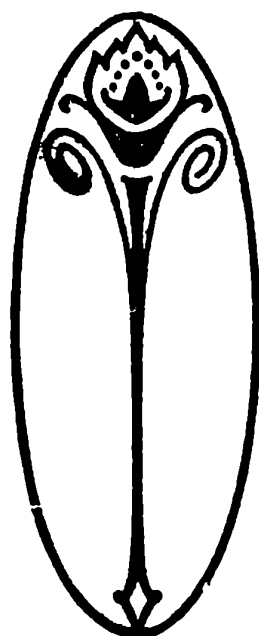


HELENA MOSTOVÁ:
JEJÍ BOJ A VÍTĚZSTVÍ

VOLNĚ PŘELOŽILY

ŠKOLSKÉ SESTRY O. S. F.
NA KRÁL. VINOHRADĚCH.



NA KRÁL. VINOHRADĚCH 1920,

NÁKLADEM ŠKOLSKÝCH SESTER O. S. F. — TISKEM ALOISE KONÍČKA
NA KRÁL. VINOHRADĚCH, KORUNNÍ TŘÍDA 6.



Helena Mostová.

HELENA MOSTOVÁ:
JEJÍ BOJ A VÍTĚZSTVÍ.

NIHIL OBSTAT.

Pragae, 14. Novembris 1919.

Josephus Hronek
censor.

IMPRIMATUR.

Ab archiepiscopali Ordinariatu Pragae, 19. Nov. 1919,

Nr. 16406.

Dr. Antonius Podlaha
vicarius generalis.

OBSAH:

Předmluva.

1. V domě otcovském.
2. Cizinkou pod cizí ochranou.
3. Ztráta Boha.
4. Domov bez Boha.
5. Nenadálá ztráta.
6. Jiné ocenění všech hodnot.
7. Příprava ke konfirmaci.
8. Katolický zvonek.
9. Přirozené náboženství.
10. Zmatek.
11. Zkamenění.
12. Duševní hlad.
13. Zpět ke Kristu.
14. Pane, dej mi poznati pravdu!
15. Konfirmace.
16. Červánky nového dne.
17. Katolický katechismus.
18. Stále vpřed!
19. Dvojí hesla.
20. Credo unam Ecclesiam catholicam.
21. Cesta do kostela.
22. Učeliště víry.
23. P. Bonaventura.
24. Na prahu nového života.
25. Nejtěžší krok.
26. Přestoupení.
27. Katoličkou.
28. Milujte jen Pána našeho Ježíše Krista.
29. Ke klášteru.
30. Závěr.

Předmluva.

Jsm'e dětmi doby pohnuté, doby zápasů všech proti všem, doby nenávisti, mnohých nedorozumění a proto trpkostí, ale též dětmi doby hrdinné, velké věrností, obdivuhodnou láskou, sebezapřením a obětmi. Vše, co se dnes děje, lze nazvat v podstatě bojem proti lži, temnotě a tím i bédám všem, bojem za pravdu, světlo, a tím i štěstí. Jenže mnozí vidí pravdu v klamu, světlem nazývají bludičky. Avšak povahy přímé, poctivé se nezastaví v polovici cesty, nýbrž spějí statečně a odhodlaně k cíli, nelekajíce se překážek. Vždyť pravda osvobodí nás a pravda je-
nom jedna!

Takovou cestu, dlouhou, trapnou cestu k světlu pravdy líčí tato kniha. Nejedna duše v ní nalezne na mnohých místech zobrazení sebe samu. Jeť spisek jasným paprskem pro poznání hlubin lidského srdce, je klíčem, otevírajícím dveře porozumění vůči vlastnímu já, i vůči lidem jiným. —

Nuže jdi, knížko milá, buď pochodní sebepoznání i porozumění, andělem míru i útěchy, hojitelkou bolestných ran! Kéž zvěčnělá Helena Mostová, jež tebou u nás po prvé otevírá pokladnici duše své, ti vyprosí požehnání!

1. V domě otcovském.

Měla jsem zbožnou matku. Byla dcerou velmi váženého luteránského kazatele, jenž však v době sjednocení v zájmu jednoty působil v obci reformovaných. Ke kterému odstínu protestantského křesťanství se matka hlásila, nevím. U evangelíků to ostatně na váhu nepadá. To však vím, že ve svého Boha a Krista pevně věřila celým šlechetným srdcem svým.

V našem domě panovala veselá bezstarostnost. Na statcích pozemských nechybělo a rodiče si byli navzájem upřímně oddáni.

Ačkoli moje matka stále churavěla a též mnoho duševně trpěla, byla přece až do konce našemu rodinnému kruhu středem, z něhož stále sálalo hřejivé teplo a zářil radostný jas.

Jsouc plna živé víry, přijímala radost i žal jako z rukou Božích. To patrně z jejího deníku. Ve smutných dnech, ztrávených u lůžka nemocného dítěte, píše: „Přispěj mi, můj Spasiteli a nedávej tolik trpěti drahému dítěti mému, když mne chceš navštívit. Skláním se pokorně před Tebou.“ Poněkud později dodává: „Dnes je lépe. Můj Bože, vedl jsi mne podél propasti; buďtež Ti vroucí díky!“ Jak úsilně bojovala o odevzdanost ve své vlastní těžké nemoci a jak bolestně zápasila o jistotu svého spasení, o tom svědčí krátké poznámky v jejím kalendáři a v Novém zákoně, z něhož velmi často četla.

Moje matka byla z oněch krásných povah, jež všude hojně lásky sklízají, poněvadž jen lásku dá-

vati dovedou. Často mě mile a zároveň bolně dojalo, když jsem viděla, jak ve mnohých srdcích ještě dlouho po smrti matčině zůstala živá vzpomínka na její krásu a dobrotu. Nejednou mne pozdravovali s pohnutím jako „dceru Martinu“ a hledali ve tváři mé rysy její. Jak šťastna jsem bývala, když jsem slyšela, že jsem jí podobna.

Ačkoli byla matka tak zbožná a otec svým způsobem též, nelze přece říci, že by dům náš byl místem pobožnosti. Společné modlitby a zpěvy, jako na př. u našich sousedů, se nekonaly. Pouze před obědem pronesl nejmladší člen rodiny zbožnou průpověď: „Přiď, Pane Ježíši, buď naším hostem a požehnej, co jsi nám uštědřil!“

Jestli právě u mnohých z nejlepších protestantů příliš zakořeněno jejich pojetí slova Kristova o modlitbě v uzavřeném pokojíku. Jen na Štědrý večer shromáždili jsme se všichni i služební k malé, povzbuzující slavnosti před jídlem.

Večerní modlitbě učila nás však matka záhy. V dubnu 1884 bylo mi tehdy sotva deset měsíců psala: „Již dlouho spínám ručky její, když ji večer ukládám a říkám: „Abba, milý Otče, Amen.“ S počátku se vzpírala a křičela, ale nyní sepne ručky často již sama.“

Abba, milý Otče, Amen; to jest ovšem velmi krátká modlitba, ale obsažná; sladké, oblažující zvolání dítěte. Chtěla bych je šeptati i při smrti.

K ranní modlitbě jsme nebyly vedeny, ale večer už v posteli — jsme se modlily vždycky.

Do kostela jsme směly choditi až od dvanácti let. Rodiče měli pravdu. Protestantská bohoslužba pro děti není. Byla jsem s tím úplně spokojena. Jen někdy jsem snila o večeři Páně, kterou jsem si představovala tak, jak ji znázornil Leonardo da Vinci.

„Její náboženský cit je velmi vyvinut. Mám radost, že se tak zbožně modlí,“ poznamenala si o mně v deníku matka, když mi bylo asi sedm let.

Byla jsem opravdu velmi zbožná. Hlavně písně a biblické příběhy mně dojímalý. K biblickým obrazům na stěnách vymýšlela jsem si sama děje. Když jsem poprvé četla slova: „Radujte se v naději, budete trpěliví v soužení, nezapomínejte modlitby“, dávala jsem si pečlivě pozor, abych se vždy v pravý čas krátce pomodlila.

Mocně na mne také působil výrok: „Budete-li tiší, pomohu vám. Mlčením a nadějí se stanete silnými. Ale vy nechte!“ To mi připadalo nevýslovně smutné. Duše moje ze slov těch vytušila všechny ty strašné boje, jichž jevištěm jest ubohé, malé, nepokojné a přece po klidu toužící srdce lidské.

Nejkrásnější moje náboženské vzpomínky z dětství se poutají k době vánoční. Již advent byl pln libé vůně její.

Na hořejší tabule dvojitých oken se dal vánoční transparent, na stole se objevila vánoční kniha s překrásným vypravováním o Jezulátku, s vánočními písněmi a skvostnými barevnými obrazy. Nejpečněji z nich představoval klanění pastýřů. Panna Maria zvedá tak dobrotivě závoj s Děťátka, obklopeného jasnou září a děti pastýřů Mu podávají ovčíčku, květinami okrášlenou. Každoročně jsme objevily ve vánoční knize nový div.

Na Štědrý večer směly jsme jít do kostela. Jak slavnostní, tajemně posvátný je dům Boží večer! Na oltáři zářily vánoční stromky, s choru zněly líbezné písně vánoční, a duchovní v černém obleku předčítal z bible o narození Páně.

Doma jsme se všichni shromáždili k rodinné slavnosti. V rohu velkého pokoje stály jesličky jen ve vnitř osvětlené. U nich jsme přednášely se sepiatými ru-

čkami vánoční říkanky. Moje musela býti vždycky hodně dlouhá a nejlépe proslovena, čehož jsem si byla vědoma. Na konec zahrál otec vánoční píseň, a všichni jsme zpívali. Pak jsme přešli do vedlejšího pokoje a jásali jsme u vánočního stromku, odkudž nás nemohl nikdo ani dostat. U jesliček jsem se zastavovala i jindy a prozpěvovala jsem ráda Jezulátku. Ale všechny dni mé nebyly tak slunné.

Dětství vůbec není dobou nezkaleného blaha, ač se tak dospělým jeví, když spatří zpět na svůj život. Dítě si svého štěstí není vědomo, a často se slzy z očí jeho řinou. Pláč netrvá sice dlouho, ale přece je trpký. Děti žijí pouze přítomnosti, s budoucností nepočítají, proto každá jejich bolest má nádech beznadějnosti, a Pán Bůh jistě vážně pojímá utrpení mnohého dětského srdéčka, pro něž dospělí mají jen úsměv.

Patřila jsem k dětem, které mnoho vytrpí. Byla jsem velmi citlivá a vášnivá. Vše bylo u mne nadměrné — radost i bolest, láska i nenávist. Veliká touha po štěstí a silný sebecit pojily se s důkladnou svéhlavostí a staly se mi často pramenem nejtrpčích zklamání a prudkých výbuchů. Ve mnohých věcech jsem byla též neobyčejně záhy vyspělou.

Moje matka vystihla brzy tyto vlastnosti a s opravdovou moudrostí i láskou nade mnou bděla až do desátého roku, kdy ji Pán povolal v lepší svět.

2. Cizinkou pod cizí ochranou.

Vdaná sestra, kterou jsem vroucně milovala, vzala mne k sobě, ale brzo poznala, že nové povinnosti jsou nad její síly. K tomu jsem ještě žárlila na švakra a přímo ho nenáviděla. Proto mne při nejbližší příležitosti odvezla domů. Bolest rozloučení mírnila

nová vyhlídka. Otec se měl po druhé oženiti a moje lásku hledající srdce bouřlivě bušilo nové matce vstříc. Byla jsem však trpce zklamána, neboť ještě před jejím příchodem jsem byla dána do pensionátu. Znaláť trochu divokou, vzdorovitou mlou povahu a věděla, že vychování mé klade velké požadavky na její mloudrost a ráznost. Proto se toho neodvážila, ale svěřila mne paní C., vdově v L., které zcela důvěřovala. Tato dáma přijímala k sobě každoročně několik dívek. Nejčastěji to byly dcery doktorů a statkářů z bohatých vesnic středního Poodří, které neměly doma příležitosti, aby se vzdělaly.

L. je stará pevnost. Zvenčí skýtá malebný pohled svými náspy, příkopy a branami, ale uvnitř je to úzké, špinavé, ponuré hnízdo s několika ulicemi — pravý opak mého dětského ráje, plného svobody a slunce — mého otcovského domu s jeho pěknou zahrádkou a téměř venkovskou polchlou. Ovšem ani dětské štěstí nespočívá jedině v takových věcech a postrádání jich není též vinno, že jsem v onom městě prožila nejnešťastnější léta svého života. Vím, že i ti, kdož mě tam poslali, i ti, kteří mě přijali, chtěli jen mé dobré. Ale to na věci ničeho nemění.

Již prvního večera, kdy jsem horoucí touhu po domově zakrývala rozčileným smíchem, přetala představená pensionátu vlastní rukou kořeny mé dětinné důvěry k ní. Dala mi totiž znáti, že jest dobře o mně zpravena, a chovanky také věděly, že tam nejsem jako ony pro vzdělání, nýbrž proto, že jsem se doma nezvedeně chovala. Hluboce zraněna, uzavřela jsem se vzdorně ve vlastním srdci, v tom srdci, jež přece mělo tolik zapotřebí býti milováno a s láskou se sdíleti. V L. mi vykázáli výjimečné postavení prašivé ovce — dobře jednala jsem tedy podle toho. — Čas nepřinesl zmírnění, naopak s nátlakem na mne činěným stupňoval se i odpor můj k vy-

chovávacím prostředkům někdy až k zoufalému vzdoru. V domě paní C. jsem se jevila prudší, výbojnější a svéhlavější, než jsem vskutku byla. A přece jsem v srdci toužila býti dobrou šlechtinou. Jak často bývá u lidí s mocně vyvinutým sebevědomím, bylo i u mne: snadno jsem upadala v malomyslnost. Návaly marnivosti se střídaly s pocity hořkého pohrdání sebou samou a nebylo mateřského srdce, jež všechno přehlédá a chápe, nebylo mateřské ruky, jež by zavedla pořádek v mém rozbouřeném nitru.

Kéž by byl býval jen život v pensionátě veselější! Paní C. byla právem považována za výtečnou dámu, jež přesně plnila povinnosti, ale teplo a sluneční jas nedovedla kolem sebe šířit.

V mrazu a opuštěnosti oněch dní nalézala jsem útěchy jen v modlitbě. Těšila jsem se přímo s nedočkavostí na večerní modlitbu, jako na nejšťastnější okamžik dne. Modlívala jsem se s velikou vroucností a s vážným pocitem povinnosti vůči Bohu. Nejoblíbenější modlitbou mi byla Pavla Gerhardta útěchyplná báseň: „Poruč své cesty!“ Dlouhá to a málo srozumitelná modlitba pro dítě 10—11leté. Přemáhajíc často ospalost, odříkávala jsem horlivě slohu za slohou, ač mne nikdo neučil tak dlouho a namáhavě se modlit.

Vzpomínám zde na jedno své vánoční přání. Prosila jsem své sestry o Písmo sv. a 2 nástěnné obrazy, představující moje oblíbené děje biblické: pád Petrův a Marii Magdalenu, jak poznává Pána po jeho zmrtvýchvstání. Dostala jsem však biblickou dějepřavu s obrázky v textu. Byla jsem tím zklamána a zraněna. Knihu pro děti! a já jsem si přece připadala jako dospělá křesťanka.

Zdálo by se samozřejmé, že dítě, které se rádo modlí a projevuje taková vánoční přání, chodí též rádo do kostela. Avšak nikoli. Mezi všemi věcmi,

jež jsem nenáviděla, bylo mi nejprotivnější chození do kostela. Nebylo tak se mnou od začátku, teprve časem vznikl tento odpor. Pokaždé v neděli nám dala představená pensionátu po haléři, abychom přispěly na kostelní sbírku a odcházely jsme. Sama šla také občas s námi. V kostele mne však zhola nic nepoutalo. Posvátná bázeň, kterou jsem s počátku v každém chrámu cítila, brzy pominula. — Pro chorální zpěvy, jež byly přednášeny, neměly jsme my děti porozumění a dlouhé, rovněž nesrozumitelné kázání bylo vrcholem všech hrůz, takže jsme se nevýslovně nudily. Ano, byla to pravá trýzeň pro děti živé povahy.

Kéž by se i u nás, katolíků, rodiče v této věci řídili více rozumem! Abstraktní protestantská bohoslužba je sice pro dítě méně přitažlivá, ale katolická liturgie vyžaduje též jisté duševní soustředěnosti, která jest dětem velmi obtížná. Poněvadž pak katolický křesťan je povinen, jakmile k užívání rozumu dospěl, slyšeti v neděli a zasvěcený svátek mši sv. vynasnažme se, abychom povinnost tuto dětem všemožně ulehčili a zpříjemnili; láska k Bohu i dětem vnukne jistě vhodné prostředky. Mnozí rodiče posílají děti jak možno nejčastěji do kostela, myslíce si: Čemu z mládí zvykne, tomu i přivykne. Dobře tak; všeobecné zanedbávání této zásady bylo by jistě nesprávné, ale že i nejlepší pravidlo často v praxi nedostačuje, dokazují skutky. Jak se vyhýbají mnohé děti chození do chrámu, jak nezvedeně se v něm z dlouhé chvíle chovají! Nepodporujme jich v této lenosti, ale působme na ně mocnějšími pohnůtkami, abychom jejich nechuť přemohli, a nezapomínejme při tom též na jejich slabé síly.

Moje schopnosti naprosto neodpovídaly tomu, co bylo v tom ohledu na mně žádáno. A tak jsem se čím dále tím více děsila chození do chrámu. — Pustý,

nepřívětivý prostor, plný lavic, to jest dojem, který jsem měla v duši. To však nikterak nevadilo mé horlivosti v modlitbě. Znalat jsem již asi názor, v protestantských kruzích tak rozšířený, že člověk může býti zbožný, aniž by chodil do kostela. Ostatně má tato věta pro evangelíky v sobě dosti pravdy.

U paní C. jsem ztrávila dva neutěšené roky. V duši mé zaujal místo ponurý pessimismus a jen škola mi připravovala jasnější chvílky. Jeden z učitelů, jehož jsem si velmi vážila, očekával mnoho od mého básnického nadání a vyznamenal mne. To dobře působilo. Učila jsem se s opravdovým nadšením alespoň oblíbeným předmětům. Život jsem si však představovala jako něco velmi smutného a těžkého. Chtěla jsem nositi jen šedý nebo černý oděv, o společnosti a tanečních zábavách jsem nechtěla po celý svůj život nic slyšeti; takovými tretkami jsem pohrdala. Ale první příležitost ukázala, že není náruživější tanečnice nade mne. Takové odporující si náklonnosti — jednou k nejprísnějšímu životu a po druhé k vášnivému užívání pozemských radostí — jevily se u mne od malička.

Tmavé šaty jsem směla z praktických důvodů nositi a tak jsem vypadala zcela smutná a zádumčivá. Také mé básně měly takový ráz. Napadá mi několik veršů:

Bylo to kdysi! Minula léta.
Brala mi pouze, nedala nic.
Netkám již klamných snů o svém štěstí,
v duši mé ticho, v mysli mé klid,
pusté jsou, šeré dni mého žití.

Má se člověk smáti či plakati nad tak předčasným
světobolem?

3. Ztráta Boha.

Na konci druhého roku rozpustila paní C. pensíonát. Oddechla jsem si jako vězeň, propuštěný po dlouholetém žaláři. Nyní jsem byla svěřena paní U., rovněž vdově, jež měla 17ti letou, rozmazlenou dceru. Ač jsem byla laskavě přijata, nepřilnula jsem k této rodině a mnoho jsem se natoužila po lásce a výsluní. Přece však jsem tam našla někoho, kdo mi dojemnou náklonnost — ovšem svým způsobem — projevoval: byl to psíček paní U. Dlouho jsem v něm měla jediného přítele a důvěrníka. Jak často jsem položila svou hlavu na jeho a potají jsem se vyplakala.

Ponenáhlu se začala obloha mého života poněkud vyjasňovati. Paní U. dopřála mi v mnohých věcech velké svobody, mohla jsem začít krásný život. Vroucí, nadšená přátelství, návštěvy a procházky začaly. Také jsem vášnivě četla, veřejně i tajně, věci dovolené i zakázané, nebo lépe vhodné i škodlivé, neboť důrazné zápovědi nic nez mohly. Vždyť právě od přísné paní C. a její staré matky jsem byla zvolena za předčitatelku románů. Jinak ovšem byly děti z takové četby vyloučeny — ale já se již nějak k tomu dostala a přednes můj patrně dokazoval, že jsem dosti vyspělou — že již všemu rozumím.

Nechci se zde dále dotýkati palčivé otázky četby mládeže, ale prohlašuji, že jedině svému idealismu — dědictví to po matce a především milostiplné ochraně Toho, který se smilovává, nad kým chce, děkuji, že všechny ty předčasné vědomosti i zkušenosti nezanechaly v duši mé hlubších a trvalejších ran.

Nejškodlivěji na duševní můj vývoj působil „Goethův život“ od Lewise. Půjčil mi jej ze školní knihovny vysoce vážený můj učitel, jenž to tak dobře myslel s mým pokrokem. Znova a znova jsem četla knihu tu s

velkou pozorností a pohnutě se stal Goethův život pro mne evangeliem.

A co se zatím stalo s mým duchovním životem? Nenáviděná nedělní návštěva kostela přestala. Paní U. myslila, že to stačí, když se někdo z rodiny jednou za 14 dní objeví na službách Božích. Poněvadž sama churavěla, chodily jsme se slečnou U. jednou za 14 dní do malého, zámeckého kostela reformovaného vyznání.

Radost z modlitby přestala. Stará historie lehkomyšlného lidského srdce! Jen v nouzi hledá takový člověk Boha, když se mu však dobře daří, již na Něho nevzpomíná. Jen večerní modlitbu jsem vykonávala. Možná, že i na tu jsem někdy zapomněla a není také divu, když tolik nových dojmů jsem každodenně musila zažít! Víra dětství stála sice ještě zdánlivě pevně, ale její půda byla podkopána hlavně četbou. Neblahá tato narušivost uspíšila „revoluci“ rozvášněného mého srdce.

Jednou se hovořilo o Noemiovi. „Musil býti jistě dříve krotitelem šelem, jinak by byl nemohl všech zvířat umístiti v arše“, poznamenala paní U. žertem. Smála jsem se tomu sice, ale pocítovala jsem ošklibost, neboť mi žert o předmětu biblickém připadal neuctivý. Mimo nelibost jsem postřehla v duši i něco jiného. Zdálo se mi, jako by mocná ruka sahala na můj nejvnitřnější, nejsvětější majetek a jako by drsný, výsměšný hlas ke mně hovořil: „Je to opravdu něco tak nedotknutelného?“ Takovým způsobem se projevilo mé první pochybování ve víře a od té doby podrobovala jsem kritice vše, čemu jsem se učila a s úsudkem jsem byla vždy brzy hotova.

Jak jsem mohla býti jen tak zaslepena, uvažovala jsem. To, co jsem od jiných tak prostě přijímala, byly věci, kterých jsem nikdy neviděla. Příběhy o Noemiovi a jeho arše, o Mojžíšovi a jeho zázracích na

pouští, o Samsonovi a jeho síle ve vlasech — to byly báchorky, nic než báchorky. Pohádkami byly i zázraky Nového zákona: uzdravování nemocných, zmrtvýchvstání, nanebevstoupení Páně, pohádkou bylo nebe, peklo, celé učení o vtěleném Bohu.

I pochopila jsem, proč před několika roky prohlásil veřejně můj starší bratr, že Ježíš Kristus nebyl Bohem. Tenkrát jsem plakala nad takovým rouháním, teď však mi bylo jasno, proč právě velcí učenci a geniové vírou pohrdají. O tom jsem se dočítala v dějinách velmi často a kdo by také mohl určitě tvrditi, že je Bůh a věčnost? Proto pryč s vírou dětství, se vší věrou vůbec, tak jsem rozhodla ve třinácti letech. Neprožila jsem hodin plných úzkostných pochybností, nepokoušela jsem se zachovat si veliké, svaté dobro — víru — já jsem prostě už nevěřila. Kde však byla ona dřívější touha srdce mého po Bohu? Otřesena — poříbena. O bezúčelnosti nevěry jsem nic nevěděla, myšlenka na smrt byla daleko, zármutek a starosti mne netížily, mimo to jsem si připadala ve své nevěře tak zajímavá! Marnivost má plesala, že nyní stojím tam, kde geniové a velikáni, daleko od zástupu tuctových lidí.

Jsou ještě jiné radosti v životě než náboženství, jest ještě jiné nebe než to, v němž andělé létají a to se mi otevřelo.

4. Domov bez Boha.

Vášnivě, po lásce toužící, nestřežené své srdce jsem jásavě vložila do první ruky, jež se po něm vztáhla.

Kdo z těch, uvažovala jsem, před nimiž nyní musím skrývat svou lásku, může popírat, že právě láska je středem všeho snažení na zemi? Toť patrně ve všem, to dokazuje jasně zvláště básnictví a u-

mění. A kdyby mň někdo zbraňoval snad proto, že jsem příliš mladá? Tomu není tak. Jsem úplně zralá pro nejvyšší štěstí života. Jsem v létech Goetheovy Mignon a o té slyší každý rád a se záplem a nikdo jí nehání. Moje láska je tak pravá jako její. Je to něco jiného než koketování a líbáňky, než známosti z tanečních hodin, je světlejší, něžnější a nezničitelná. Opravdu také nemluví básně moje z té doby mluvou 12—13ti leté dívky.

Jednou jsem se však neprozřetelně prozradila, a proto byl pobyt můj u paní U. o čtvrt roku zkrácen. Stalo se tak hlavně na usilování milované sestry. Psala mi vážně, jak pošetilá a nebezpečná je tak předčasná známost, vysvětlovala, že jsme oba v době, kdy se povahy teprve tvoří a příklady dokládala, že muž skoro nikdy nezůstane věrným. Prosila se vši energií, abych ustala od své lásky. Nahlédla jsem, že důvody její se hodí pro všechny ostatní případy, ale pro můj ne. Co však naplat. O vánocích jsem opouštěla paní U. s city velmi si odporujícími. Byla to jednak upřímná bolest z odchodu, jednak rozkoš tragiky, naděje v opětné shledání, radost nad vyproštěním ze zdí pevnosti a konečně dětinná touha po milované sestře a jistota, že se od ní již neodloučím.

O Novém roce (1897) jsem se vydala do Lyku a spatřila jsem opět po několika letech milenou sestru. Mnoho, mnoho zkusila za dobu, co jsme se neviděly. Dlouhá nemoc a smrt odňala jí milovaného chotě a brzy potom nejmladší dítě. Nyní se právě zotavovala z těžké nemoci. Byla jsem dosti silná, abych se drahé této bytosti stala pevnou oporou a ne břemenem.

Po třech letech jsem opět našla pravý domov, milující mateřské srdce a milé, drobné sourozence. Se všech stran ovívala mne jen láska, něha a upřímnost. Sestra byla tehdy skoro třicetiletá. Veškero její

velice milé chování, jakož i těžký osud získávaly jí všechna srdce. Nedotklí se jí ateismus jejího, jinak poctivého a šlechetného muže, jenž se ostatně bezbožectví na smrtelném loži také odřekl. Moje nevěra jí velice bolela a často jsme spolu živě rokovaly o víře. Stěží se jí však podařilo přiměti mne alespoň k doznání: „Možno, že Bůh je“ Povoliti jsme však nechťela žádná: ona z přesvědčení, já ze svéhlavosti, neboť lidský rozum jest již takový, že je-li umíněností zatemněn, ani tisícem sluncí moudrosti se nedá osvítiti. A jak zkušenost učí, bývají tomuto nebezpečí vystaveni zvláště mladí lidé, neboť u nich bývá značně vyvinuto vědomí vlastní jistoty a až naivní neústupnost.

Nehledě k těmto neshodám vedly jsme brzy podivuhodný společný duchovní život. Nejstarší dceruška bývala svědkyní našich rozhovorů; ku prospěchu však jí to jistě nebylo. Mluvily jsme o tom, co jsme četly, rozbíraly jsme velké otázky životní, cestovaly jsme širými svatyněmi lidského štěstí, z nichž nejposvátnější byla, jak jsme se domnívaly, láska mezi mužem a ženou. A jaké vzdušné zámky jsme si stavěly! Snily jsme o slávě básnické, o bohatství, smály jsme se svým pošetilým nápadům a — snily jsme dále. Bylo to správné, že moje sestra takto se mnou jednala? Jistě ne. — Ale promíjím jí ráda, nemělať sama uceleného životního názoru. Křesťanství jí neproniklo tak, jako vzornou naší matku. Bývala nadšena pro mnohé věci, jež byly právě v modě. Také sdílela běžný názor, že dospělí mohou čísti všechno, aniž by jim to uškodilo. Zásada tato je však naprosto nesprávná, již z toho důvodu, že není ani u dospělých lhostejno, jakými obrazy se jejich mysl plní.

Ostatně jsem nepojímala těch věcí vážně a těžko bych se byla dala vésti jinou cestou, než kterou mne sestra vedla. Milovala jsem ji sice, ona u mne více pořídila, než kdokoli jiný, ale nedopustila jsem, aby

se mi bralo mé cítění. Naštěstí vynikala moje mladá vychovatelka neobyčejně jemným taktem, dětinnou prostotou a spatřovala v tvorstvu odlesk svatosti Boží. Těmto věcem naučila jsem se i já a jsem jí dosud vděčna, že jsem nezabředla v kal moderní nečistoty, jak bývá právě u mnohých „osvícených dětí“! Že čistota srdce ve smyslu plně křesťanském — kromě případů zvláštní milosti Boží — může kvésti jen na půdě pravého, plného křesťanství, rozumí se samo sebou. Takové čistoty jsem byla ovšem daleka.

Přece však jsem se u sestry v mnohém polepšila. Zádumčivost, mrzutost zmizela a já jsem začala býti znova dítětem. Vlasý mi opět splývaly v copech po zádech, odložila jsem tmavé šaty a skotačila ve se se družkami. Slunná veselost dobré mé sestry, jež ani těžkým utrpením zcela nevymizela, probouzela příbuzné city i v mé duši.

Za to jsem jí pak v jejích utrpeních obveselovala a podařilo se mi skoro vždycky ji rozesmáti. Nejčastější podnět k tomu dávala každoměsíční naše peněžní tíseň, v níž jsme se octly pokaždé, když se zásilka peněz opozdila. Bylať moje sestra — jinak geniálně praktická paní — v ohledu tom příliš bezstarostná.

Líčila jsem jí, jak by to bylo romantické, kdybychom několik dní žily o chlebě a vodě, a musily se spokojiti s nejnutnějším. Ale nikdy jsme té romantiky nezažily, neboť se vždycky v nejkritičtější chvíli objevil zlatý muž — listonoš s penězi.

5. Nenadálá ztráta.

Sestra stále churavěla a na podzim těžce onemocněla. Jednou v noci jsem seděla u jejího lůžka. Věděla jsem, že jde o život. Jen ten, kdo již dlel u smrtelného lože nejdražší bytosti na světě, může po-

chopiti mé utrpení. Pojednou jsem rozpřáhla ruce jako v hněvu a divokém vzdoru a zvolala jsem k pohrdanému Bohu: „Uzdravíš-li mi ji, budu v Tebe věřit.“ To bylo jedinou mojí modlitbou v onen strašný den. Po nějakém čase trapného očekávání se zdálo, že nebezpečí minulo. Nemocná otevřela oči a když mne spatřila, jak klečíc u její postele vzlykám radostí i bolem, usmála se a pravila tiše: „Jsem přece ráda, že jsem nezemřela, co byste si zde byly beze mne počaly, ty a děti?“ To však byla poslední její slova ke mně.

Aby měla klid, vzali nás k sobě známí. Večer onoho dne jsem byla u jisté přítelkyně a plna radosti jsem jí sdělovala, že se sestře daří lépe. A mezi tím, co jsem tam žertovala, přistoupil náhle anděl smrti k lůžku milované nemocné. Jen sestra zemřelého jejího muže byla u ní.

Přítelkyně mě sestry, dobrá slečna P., u níž jsem bydlela, přišla pro mne. Bylo to v neobvyklou dobu a vše se dělo s tak vážnou tváří, že jsem hned uhodla, že se stav nemocné zhoršil a brzy jsem též zvěděla, že již není naděje na uzdravení. Počínala jsem si jako smyslů zbavená. Chtěla jsem k ní, nepustili mne však. Chtěla jsem k lékaři. Snažili se s dojemnou dobrotou, aby mne uklidnili. „Pojď dítě, hledej útěchy v Bohu“, pravila dobrá slečna. Tu jsem vybuchla ve vzteku a zoufalosti: „Ten přece nepomůže!“ Konečně mě přiměli, abych šla spat; bylo patrné, že bych plné pravdy ještě nesnesla. Slečna P. se ke mně posadila a vyprávěla tiše o Bohu. Neodpovídala jsem sice vzdorně, ale nic z toho, co mluvila, nemělo účinku. Konečně sepjala ruce, položila je na mě a modlila se. Nebránila jsem se, poněvadž jsem nechtěla dobré té bytosti zarmoutiti, ale bylo mi to novým trápením.

Ráno přišla hluchá matka slečnina, posadila se u mého lůžka a uchopila něžně moji ruku. Byl pochmur-

ný den, dešť bil do okna. „Dnes je venku tak smutno, právě jako když nebe pláče“, začala tiše paní. Více nebylo potřebí. Ukryla jsem hlavu do podušek. Věděla jsem: Ona je mrtva! Divoká bouře vzrušení utichla, vždyť již nebylo lze nic změnit. Zato nikdy před tím nepocítená bolest zaplavila mé nitro. Neviděla, neslyšela jsem, co se děje kolem mne. Pospícha'a jsem plaše k domovu; zdálo se mi, že všichni vědí o mém nesmírném žalu a každý soucitný pohled byl jako nové bodnutí mečem do krvácející mé rány.

Konečně jsem stála u její mrtvoly, patřila v ble-
dý, milý její obličej. Několik přítelkyň a tři malí sirot-
ci obklopovali úmrtní toto lůžko. Slečna P. poklekla a
modlila se hlasitě Otčenáš. Zdali ostatní poklekly s ní,
nevím; já jsem tak neučinila. Nechápala jsem, co tu
s Otčenášením. Vše jako by ve mně ztuhlo.

Rodiče vyhověli mému přání a vzali mě s sebou
do Štětína. Myslila jsem, že mi bude tak nejlépe, že
se tam nebudu cítiti tolik smutnou a opuštěnou. A
když potom konečně duše moje se vzpamatovala ze
zmatku a omámení — tu se nalezla u nohou Božích.

6. Jiné ocenění všech hodnot.

Po sestřině smrti jsem musila věřiti v Boha s ja-
kousi nutností přesvědčení, jemuž důkazy pro i proti
byly stejně lhostejné. Hluboká bolest odloučila mne
od věcí tohoto světa a v temné noci opuštěnosti jsem
viděla jen Boha a svoji duši. — „Utište se a poznáte,
že já jsem Bůh!“ — Bože můj, Tys veliký! Jsi větší,
než mé utrpení — to byla první slova, jež jsem si za-
znamenala v domě otcovském. Myšlenka na Boha byla
sluncem, ozařujícím temnosti poustevnického života,
jež jsem nyní začala vésti. Stranila jsem se společno-
sti i nejbližších členů rodiny. Rozhovory a smích je-
jich působil mi přímo palčivou bolest. Co bych děla-

la mezi lidmi, i mezi těmi, kteří těž truchlili. Jako já netruchlil přece nikdo a nikdo mi nemohl vrátiti, co se sestrou mi odešlo. V odloučenosti jsem se zabývala hloubáním, čtením a psaním. Příprava do školy — navštěvovala jsem tenkrát poslední třídu — dopřála mi k tomu dosti volného času.

Ponenáhlu však začal všední život přece svá práva uplatňovati. Nalezla jsem ve škole dobré přítelkyně, ano více než to. Mazlily se se mnou s upřílišenou láskou. Byla jsem obdivována a oslavována a po té stránce jsem byla velmi citlivá. Učitelé pak mne svým způsobem v samolibosti též podporovali, i začala jsem nositi hlavu hodně vysoko. — Ano, pýcha vždy ničí všecken náboženský život. Tak bylo i u mne. Já jsem se ovšem domnívala, že ve zbožnosti vzrůstám. Věřila jsem pevně v Boha, ale vytvořila jsem si jakési přírodní náboženství, jehož oblažující síle a vznešenosti se — dle mého názoru — nic nevyrovnalo. Je Bůh, znělo mé Kredo, nalézám Ho v přírodě a v hloubi své duše. Bohoslužbou mojí jest úžas nad jeho velikostí, a mravní zušlechtění podle vlastního uznání.

S ohnivou výmluvností jsem vystoupila jako hlasatelka oněch zásad mezi družkami. Považovala jsem za skutek velké lásky přispívati k osvobození duší z pout zděděných předsudků a k takovému apoštolátu jsem se cítila povolána. Pryč s křesťanstvím, pryč s tím náboženstvím slabých a bezcharakterních lidí! Denně mohutnělo v duši mé přesvědčení, že křesťanem může býti buď jen pokrytec, nebo člověk zcela nemyslicí a velmi omezený.

Je něco hrozného ve smělosti, s níž nezralí duchové odhaňují nejdražší statky lidstva. Co ví takový mladý zajíc o velkých světových otázkách, o nejnaléhavějších potřebách lidského srdce, o nesmírném vlivu křesťanství na lidstvo? Z několika nasbíraných frází se-

stavil si skvostný světový názor, může tedy začít reformovati.

Mládež prohlédá rychle, ale ne hluboce a ostře, soudí jen povrchně. Touží výš a dál, poněvadž se jí blízké zdá býti všední a domnívá se, že má široký rozhled a přehled.

Hnala jsem se za bludičkami, majíc je za hvězdy, kterými sobě i jiným musím svítiti. To, po čem jsem při tom lehkomyšlně šlapala, považovala jsem za škodlivé býlí. Dejž, milosrdný Bůh, abych nebyla tenkrát v jiných srdcích mnoho zničila! Písmo sv. nebylo mi již posvátným. Otevřela-li jsem je kdy mimo vyučování, stalo se tak jen proto, abych se posmívala, nebo shromažďovala materiál k „velikému“ dílu, na němž jsem pracovala a jež mělo nadpis: „Z Písma proti Písmu“. Počínalo velebením židovstva na úkor křesťanství. Rázný Mojžíš, rozbivší desky přikázání stál tu hrdě proti pokornému, na kříži rozpiatému Kristu.

Čím to, že jsem zanevřela tak zuřivou a slepou záští proti náboženství Ježíše Krista? Sama jsem toho nechápala, ani nevím, zda jsem si toho byla plně vědoma. Pýcha moje se vzpírala věriti nejen předkládaným pohádkám, nýbrž především křesťanskému učení o pokoře ve všech jejích formách. Vzrůstal ve mně vášnivý odpor proti Tomu, Jenž této pokoře učil a ji na Sobě ukazoval. Dobře jsem vycítila Kristu nepřátelského ducha ve mnohých spisech naší doby a s radostí jsem se jím dala ovívat. Hněvivý odpor můj se stupňoval ještě tím, že jsem ono pohrdané náboženství musela zjevně vyznávat navštěvováním kostela a účastenstvím při přípravě ke konfirmaci.

7. Příprava ke konfirmaci.

Začala před velikonočními roku 1899. První hodina mne nanejvýš rozrušila. Vyučování náboženství ve ško-

le se mně vůbec nedotklo, neboť způsob přednášení byl příliš lhostejný, ale při této příležitosti mnou oškli-
vost a odpor přímo lomcovaly. Příčinou toho byly hlavně mé zvrácené názory. Považovala jsem přímo za profanaci mluvit tak veřejně nenuceně o nejsvětějších, nejvnitřnějších záležitostech: o Bohu a poměru duše k Němu, ba myslívala jsem si, že ti lidé se scházejí dvakrát týdně jen proto, aby se nábožensky zfanatisovali.

Jak pošetilé to smýšlení! Co je nutnější a přirozenější, než mluvit a to mnoho a často mluvit o Bohu a věcech spásy? O čem se bavil Spasitel s apoštoly? O Otci a o nebi. Bůh nás stvořil pro sebe, v Něm žijeme, hýbáme se a jsme. Jdeme vstříc věčnosti, v níž bude jediným naším zaměstnáním pomnožovati vždy hlouběji a blaženěji všechny síly své ve vznešenost Boží, a to ne skrytě. Tváří v tvář budeme státi všichni před obličejem Nejsvětějšího, a plesání i dík druhých bude rozplaměňovati náš jásot, naše štěstí. Mohutný chorál všech vyvolených — toť píseň věčnosti! A účelem pozemského života je příprava na onen život, jenž má zde začít a tam vyvrcholit. Proto slíbil Božský Spasitel: „Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tamť jsem já uprostřed nich“, a což teprve, je-li jich dvacet nebo třicet, dvě stě nebo tři sta, tím jistěji mohou spoléht na Jeho přítomnost. Příčinou toho, že máme vůbec ještě jiné zájmy než Boha, jest převrácenost nebo při nejmenším slabost naší přirozenosti v tomto životě. Čím více se člověk čistým životem blíží původnímu stavu nevinnosti, tím dokonaleji dovede přeměňovati pozemské zájmy v nebeské — a čím je srdce plno, tím ústa přetékaají.

Tím však nepozbývá platnosti slovo Kristovo o obcování s Bohem skrytě při uzavřených dveřích. Jednotlivá duše lidská bude míti vždy se svým Bohem

tajemství a On s ní též. A vždy je lépe zbožnost skrývati, než ji chlubně stavěti na odiv.

My všichni, nejen mladé, marnivé stvoření, o němž tu řeč, jsme příliš nakloněni, abychom své osobní cítění činili měřítkem mravnosti, ačkoli se snadno můžeme přesvědčiti, jak je proměnlivé a odvislé. Měřítko nějaké býti musí, ale musíme odměřovati podle příkladu Ježíše Krista a Jeho svatých, podle praxe jeho církve.

Cítění mé vystihlo tehdy bezpochyby to pravé. K tomu bežně ještě přistoupilo, že mi duchovní učitel nebyl v ničem po chuti. Jsem sice přesvědčena, že bych se ani za příznivých okolností nebyla stala nadšenou žákyní konsistoriálního rady B., takto jsem však byla velmi zlá a zatvrzelá. Dnes vzpomínám s úctou na B. jako na člověka opravdového, hluboce zbožného. Tenkrát však mi byl nanejvýš odporný. V bytosti toho hubeného muže s ostrými rysy v obličeji, se zapadlýma očima jsem neobjevila ani jediného tahu dobroty a mírnosti. Snad jen mně připadal tak přísný, odpuzující, temný. A přísnou, odpuzující, temnou zdála se mi i víra jeho. Pastor B. náležel k tak zvaným orthodoxním. Žádal neúprosně víru v řadu dogmat, to však zvyšovalo můj odpor, neboť jsem se domnívala dle novodobého názoru, že nemá práva žádati, aby jiní věřili tak, jak on sám.

Za toto násilí jsem se mstila všemi možnými nezvedenostmi. Na vyučování jsem přišla vždycky pozdě. V pondělí ptával se pastor B. nejprve na včerejší kázání, ale já jsem z něho nic nevěděla, a kdybych byla věděla, nebyla bych řekla ani slova. Bylo-li možno, vzdálila jsem se z kostela, ne-li, zabývala jsem se tam v myšlenkách nebo i zevně něčím jiným. Tak jsem jednou seděla na nejvyšší postranní kruchtě a byla jsem pohřížena v četbu jistého židovského filosofa. — Cestou jsem si obyčejně koupila cukrovinky,

které jsem při vyučování používala. Při tom mi ani nenapadlo, jak netaktní, ano klackovité jest moje chování. A dovedla jsem přece býti jinak něžnou a plnou lásky, ihned nadšenou pro vše dobré a šlechetné. Tam jsem byla všecka změněna. Hleděla jsem zasmušile před sebe, nebo jsem psala vzdorné průpovědi a se zaťatými zuby jsem je podškrtyvala. Nikdy jsem se nehlásila a byla-li jsem přece vyvolána, dávala jsem si pozor, abych neřekla nic proti svému přesvědčení. Nikdy jsem také nevyslovila jméno Ježíše Krista.

8. Katolický zvonek.

V té době jednou v neděli ráno se stalo něco zvláštního. Šla jsem s přítelkyní do kostela, ale snažila jsem se ji pohnouti, aby tam nechodila. Dlouho se zdráhala, neboť se bála, že se jí budou doma ptáti. — Mezitím jsme přišly ke katolickému kostelu. I napadlo nám: Což bychom tam vešly? Pak budeme moci klidně říci, že jsme v kostele byly. Přítelkyně uposlechla a dodala: „Byla jsem tam nedávno se sestrou a mohly jsme se usmáti.“

To byla ovšem lepší vyhlídka, než jíti na kázání. Slýchala jsem již od malička — ve škole i jinde — o katolících a jejich náboženství. Věděla jsem, že katolicismus je pravé tmářství, učení jeho jsou lidská ustanovení a jaká!, obyčeje jeho jsou pohanské, kněží, plni zisťnosti, pokrytectví, oddaní neřestem a udržují lid v pověře a nevědomosti. Nedostatky a vady katolické církve, proti nimž Luther vystoupil, jsem dovedla plynne vypočísti. Učily jsme se tomu přece v dějinách reformace. K nejhoršími patřily: ctění Marie Panny, obchod s odpustky, to jest odpouštění hříchů za peníze, svatost na základě pouhých skutků, modlářství mše a kněžský celibát. O směšném po-

činání si kněží a lidu v kostele jsem již také častěji slyšela.

Vstoupila jsem tedy po prvé do katolického chrámu, abych se hodně nasmála. Mnoho lidí sedělo nebo klečelo v lavicích, jiní stáli ve volném prostoru. Zůstaly jsme u dveří částečně pro odpor, částečně pro strach, že nás snad ti kacíři zpozorují a vyženou. Na oltář jsme viděly přes hlavy lidí jen málo. Kněz zpíval latinsky; znělo to tak posvátně a velebně. Varhany hrály a celým prostorem jako by se nesla vůně zbožnosti a míru.

Pojednou se ozval zvonek a všichni klekli. Lekla jsem se, neboť bylo trapné státi mezi klečícím množstvím. Mnozí zase brzy povstali i oddychla jsem si. A přece jak úchvatné bylo, když všichni tito lidé, jako by naplnění stejnou myšlenkou i citem, naráz uctivě poklekli! Kéž by se ještě jednou zvonek ozval! A stalo se. Opět všichni klekají, nastává ticho, posvátné, hluboké ticho. Zvonek zní tiše po druhé, lidé se klanějí ještě hlouběji. My jsme klekly též a skláněly jsme se s ostatními. Po prvé ve svém životě jsem klečela před Bohem, nejsouc si toho ani plně vědoma, dojata, přemožena, v hluboké úctě. Jako ve snách jsem opět vstala a myslila jsem jen: Ach, ty zvonky ó, ještě jednou, ještě jen jednou! A zazněly! Brzy potom byl konec, lidé se hrnuli z chrámu.

Vyšly jsme též a kráčely jsme mlčky vedle sebe. „Poslyš,“ promluvila jsem konečně, „mně tam nebylo nic k smíchu!“ „Mně dnes také ne,“ odvětila přítelkyně poněkud malomyslně.

Příští neděli mě to neodolatelně táhlo do katolického kostela. Tentokrát jsem šla sama. Chtěla jsem cítiti přítomnost Boží -- jiného nic. Ještě několikrát jsem tam byla, jednou též odpoledne. Klečela jsem a hleděla na oltář se srdcem plným nevýslovné touhy. Myslím, že jsem se i modlila.

Jednou pravil ke mně někdo žertem: „Slyšel jsem, že chcete býti katoličkou!“ Začervenala jsem se a odpověděla jsem podrážděně: „Snad se může člověk jednou na něco podívat! Proto přece nebudu takové nesmysly dělati s sebou. — Uvažovala jsem, co jsem kdy měla s katolicismem. Jen zvonky — a ty dozněly.

9. Přirozené náboženství.

V životě mém nastalo nové období. Sny o nezávislosti, o svobodě všude a ve všem nabývaly určitosti. Horovala jsem pro sociální demokracii a psala jsem bouřlivé, revolucionářské písně. Moje srdce bylo zaujato hned pro tu, hned pro onu pošetilost a opěvovalo své bludy v básních i v prose. Mimo to jsem též nadšeně pěstovala kult cností. „Velkomyslnost, odvaha, všeobecná láska k lidstvu, opravdovost“ jsem vepsala na svůj rudý prapor. Jak jsem se v mnohém klamala! Nejlépe se v mé zahrádce dařilo pýše. — Je zlé, když člověk klesne, ale mnohem horší je, když si svého pádu nevšímá. A jakmile se domnívá, že dospěl mravní výše, považuje přirozeně všechny své pudy a žádosti za oprávněné, ano za dobré. Tak se spojuje se svým úhlavním nepřítelem a s heslem svobody na rtech nese potupná pouta. — V té době jsem bývala nejšťastnější o samotě. Sedávala jsem na konci zahrady na naší vyhlídce a pohlížela jsem přes širé nivy na zapadající slunce. Tu jsem dopřála svým touhám odpočinku na večerních červáncích a snila jsem o štěstí. V noci jsem stávala u otevřeného okna, opojena půvabem zahrady za jarních měsíčních nocí, nebo uchválena velebností bouře.

To byly chvíle, kdy duše má před Bohem se chvěla a s jásotem ráme po Něm vztahovala. Bylo to opravdu klanění? Byla to skutečně věčná Láska, která mne k sobě tak dobrotivě táhla, když jsem, naklánějíc

se z okna v blaženém rozechvění četla v každém květu, na každém lístku „láska, láska“ nebo mne okouzlovala jen má pobouřená krev?

Pane, Ty to víš! Ty jediný jsi viděl zmatek v nitru mém, ale mlčel jsi. Ty víš, že touha po Nejvyšším nikdy ve mně neuhasla, že stále ve mně bděla tužba poznati celou životní pravdu, máti určitou odpověď na otázku o konečném cíli všeho. Pýcha a nevědomost mne sice mámily, vášeň mne vedla neúprosně až na kraj propasti, ale hlas, jenž mne k výšinám zval, neumlkl nikdy docela. Jak žasnu, Bože můj, nad Tvou nepochopitelnou dobrotou a shovívavostí, že jsi mne — dětinské, pošetilé, rozmarné stvoření nejen nezamítl, nejen snášel, nýbrž že jsi se ke mně i sklonil, samovolný můj hold laskavě přijímal a oklikami mých pošetlostí k hodině smilování přivedl!

Tehdy jsem však prožívala v noci též chvíle plné muk a zděšení, na něž ještě dnes s hrůzou vzpomínám. To bylo tenkrát, když strach před smrtí na mne připadl, neboť záhrobní život tvořil v mém Kredu jen teskný otazník. Po dlouhý čas trápily mne ony úzkosti každé noci. Vyvolávala jsem je též zámyslně, neboť jsem chtěla zkusiti, zda-li se zvykem hrůza zmenší, ale stupňovala se, že jsem bývala jako smyslů zbavena. Konečně jsem hledala uklidnění v myšlence, že jsou v životě okamžiky, kdy se člověku zdá umírání snadné i myslila jsem, že takové chvíle využiji a vezmu si život. Tak by minulo, čeho se nejvíce bojím, aniž bych toho opravdu zpozorovala.

Naštěstí zmizely vždycky tyto strašné úzkosti s nastalým dnem, a příznivý okamžik zůstal nepoužit. V oněch nocích jsem okusila muk vpravdě pekelných, neboť jsem trpěla bez Boha. Rozuměla jsem, co jest býti pln vznešených pocitů v dobách šťastných, ale nikterak jsem nechápala, co jest důvěrně se modliti ve chvílích utrpení.

Toho roku na podzim jsem navštívila v Berlíně tetu, u níž bydlela od smrti mé matky blízká naše příbuzná Linny. Byla o šest roků starší než já. Tam jsem též poznala slečnu Cr., starší, váženou přítelkyni mé matky, jež měla vyhlášený pensionát na zámku Valdeku v západních končinách města. Již nebožka matka mi slibovala, že mne tam na nějaký čas dá. Nyní byla k tomu vhodná příležitost.

Pensionát valdecký je nádherná budova s rozkošným okolím, ale bližší nahlédnutí do pensionátu mě přece naplnilo velkým odporem. Z takového života s ustavičným dozorem při práci i při odpočinku, kde všechno jde podle předpisů a jen podle předpisů, musel by se člověk — podle mého tehdejšího způsobu vyjadřování — prostě zbláznit. Měla opět nastati doba starého, nenáviděného pobytu v pevnosti. Veta po veselých procházkách s přítelkyněmi, veta po báječných besedách a čtenářských kroužcích, veta především po rozkošné samotě s hloubáním, sny, psaním, s touláním pozdě do noci. Srdce se mi svíralo při takových myšlenkách, a přece jsem se vyjádřila před touto trochu hrdě i vzdorně zároveň: „Chtěla jsem tam a na tom setrvám!“ Odkud ta důslednost, jež se zdála býti krutostí k sobě samé? Myslela jsem, že jedním zcela dle své vůle a zatím již jemně působila milost. Vyvolila jsem si nevědomky místo, kde mi Bůh dopřál nalézti spásu.

Zatím jsem se vrátila ještě do Štětína. V té době moje dřívější obtíže a bouře dosáhly vrcholu. Úsilné přemýšlení a rozčilenost dostoupily téměř nebezpečného stupně. S několika stejně smýšlejícími jsem pěstovala přátelství po vzoru gotinském, jenom že bez slz. Na svých schůzkách jsme konali hypnotické pokusy, pěstovali nabubřelé rozhovory a četli jsme „Fausta“ Kniha ta mi byla sice ještě nezáživnou stravou, ale zanic bych se k tomu nebyla přiznala.

10. Zmatek.

Jedna dívka z našeho kroužku objevila mezi knihami své matky brožurku „Vážné myšlenky“. Obsah její byl: Mějme přece konečně odvahu býti čestnými! Odstraňme z křesťanství dogmata, v něž již věriti nemůžeme: učení o Trojici a o Kristově božství! Vytvořme zlatý věk křesťanství tím, že je osvobodíme od neužitečné, ba přímo škodlivé přítěže. Dívka, které kniha náležela, byla přísně nábožensky vychována, ale moje apoštolská činnost ji už hodně změnila. „Hled“, pravila, „moje matka mi nikdy v nejmenším neprojevila, že sama nevěří tomu, čemu mě věriti učí.“ To byla voda na můj mlýn. Tedy jsem se opravdu nemýlila. S rodu na rod se přenáší ty veliké lži, pokolení za pokolením se poutá nedůstojnými vazbami z pouhého slépého mravního návyku!

V zimě jsem našla opět zajímavou knihu v naší, jinak nezávadné rodinné knihovně: Sudermannovo drama „Konec Sodomy“. Romány Sudermannovy jsem znala, dramata dosud nikoli. Romány jeho mne mocně vábily, zároveň však i odpuzovaly, ale toho jsem nebdala. „Konec Sodomy“ vzbudil ve mně nejprve také ošklivost, že se mi skoro nechtělo čísti dále. To bylo přece mrzuté! Jak jsem mohla býti tak nemoderní! Energicky jsem odpor přemohla a nořila jsem se znova a znova v obsah knihy. Chtěla jsem za každou cenu přijít na krásy v ní ukryté. A mé požitkářské nervy skutečně zvykaly na morové sodomské ovzduší. Je to dost smutné! A tím smutnější, že potom ony jedovaté páry mohou ještě účinněji působiti na duševní zdraví. Veliká vnitřní nemravnost takových spisů je nezkušenému čtenáři jaksi zakryta tím, že v nich nepravost nevítězí, nýbrž nakonec podléhá.

Chvěji se při pomyslení, do jaké záhuby jsem se tehdy řítila! Toužila jsem po chvíli, jež mi přinese

vysvobození z moci rodičů; chtělať jsem jíti k divadlu. To mi strašilo už od malička v hlavě. Samo v sobě nebylo ovšem nic, co by se muselo předem zavrhovati, ale pro mne by v tom bylo až příliš mnoho příležitostí, zaříditi se podle svých osvícenských ideí. Ano, chtěla jsem se slavně vyžítí, jak to činí lidé odvážní, povahy silné! Pravdě, kráse, dobru měl býti můj život věnován! Pro ubohé lidi tuctové a pro jejich rozhořčené hlasy měla bych jen pokrčení rameny:

Ó, plazte se jen čestně dál —
nechť zrak váš výšin nepozná!
Můj zor již zatím k hvězdám vzplál;
vždyť heslo smělé mám: Jen výš!

Tak jsem již nyní volala těm lidem vstříc. Suder-
mannova dramata, jichž vášnivou obdivovatelkou jsem
se stala, mi právě chyběla.

Ale jako se zřídkakdy rozhodneme pro něco z je-
diné pohnutky, právě tak zase prožité příhody málo-
kdy na nás působí v jediném pouze směru. A tak mi
předůkladné studium „Konce Sodomy“ též prospělo.
Do té doby jsem totiž prožívala četbu způsobem zcela
dětským, podle okamžitého dojmu, aniž bych srovná-
vala a rozlišovala. Nyní jsem však začala po prvé pě-
stovati uvědomělou estetickou kritiku. Ta však bývá
nezvrhne-li se v puntíčkářské rozebírání — přiro-
zeně pramenem hlubšího a bohatšího požitku a dosti
účinným ochranným prostředkem proti mravnímu ne-
bezpečí. Tak byla už tenkrát zeslabována moje radost
z plynutí dialogu, z charakteristického vylíčení pro-
středí a z dramatické působivosti Sudermannových
spisů a tím byl aspoň trochu zmenšován jejich ško-
dlivý vliv. Tomu, že jsem básníka velmi přeceňovala a
jeho vzornou divadelní techniku zaměňovala s drama-
tickou silou, nelze diviti. Totéž činili moudřejší

lidé než já. Stáloť tehdy slunce Sudermannovy slávy nyní již dávno zapadlé právě v zenitu. Ještě jiná, pro mne velevýznamná událost se stala oné zimy. Byla jsem tážána, zdali bych chtěla navázati styky, přede dvěma roky z nutnosti přerušené. K váhavému „snad“ jsem se nemohla odhodlati, k tomu bylo mé srdce příliš vřelé. A musela jsem uznati, že R. byl sice klidnější a opatrnější, ale při tom opravdu věrný. To mne zahanbilo a dojalo. Nad to ještě mně ona otázka zastihla v době, kdy jsem opět netrpělivě toužila po velké, život vyplňující lásce. To vše působilo, že jsem mu dala odpověď, již jsem se mu zaslibila. Bylo to lehkomyšlné, ale nedělala jsem si proto starostí a odmítala jsem pochybnosti, jež se vyskytly. Vědělať jsem, že jen tam mohu býti šťastna i jiné oblažovati, kde smím obdiv m vzhůru vzhlížeti, kde moje zájmy naleznu nejen lískyplné účasti, nýbrž i pravého porozumění. Tušila jsem, že toho u R. v žádané míře nenalezu a přece jsem dovedla dosti dlouho sebe samu klamati. Moje obraznost si tkala kolem drahého čela gloriolu, bez níž se moje láska obejít nemohla. Jednou se dotkla té věci nepatrnou poznámkou Linny, jež byla do našeho tajemství zasvěcena a nám přála. To mne téměř rozzlobilo. Prosila jsem jí s pohnutím a snažně, aby něčeho podobného více nedotýkala. Ponenáhlu jsem však začala poznávati, čeho jsem viděti nechtěla, až jsem konečně dospěla ke dvěma nutnostem: buďto zrušiti dané slovo, nebo býti po celý život nešťastnou. Po bolestném, těžkém boji jsem se rozhodla pro první. To se však stalo teprve za půldruhého roku, zatím však bylo moje štěstí nesporné a celý svět pln slunečného jasu.

11. Zkamenění.

Očekávala jsem ještě bouři, kterou vyvolá moje

zamýšlené vzpírání se konfirmací. Pohlížela jsem jí vstřícně drzou odvahou. Blížily se velikonoce. Tu mi jednou na konci hodiny konsistoriální rada B. pokynul, abych posečkala. S počátku jsem se toho ulekla. Co bude? Co ví? Ale pak jsem se v tichosti vyzbrojila celým svým vzdorem a přistoupila jsem k starému tomu muži.

„Pozoruji již dlouho s bolestí,“ začal pastor, „že tě nijak nedojímá, co zde slyšíš.“ „Ano,“ vpadla jsem živě, „chtěla jsem vám již dávno říci, pane konsistoriální rado, že ke konfirmaci nepůjdu, poněvadž vůbec nevěřím.“ Toho se jistě nenadál. Více však než těmito slovy, bez obalu pronesenými, byl asi pastor dotčen vzdorovitou zarputilostí, s níž jsem odpověděla.

Stáli zde proti sobě dva lidé, kteří by se — přirozeně vzato — nikdy v takovém okamžiku nebyli měli sejíti. Mladiství revolucionáři podobného rázu se přemáhají jen uvědomělou dobrotou, která je zároveň dosti moudrá, aby si počínala shovívavě i k převráceným pochodům myšlenkovým, ano projevovala jim jakousi úctu. Ale tak jednati nebylo dáno onomu muži. Možná však, že by byla za těch okolností i vlídnější a dobrotivější povaze přešla chuť k něčemu podobnému.

Paster B. byl spravedlivě, hluboce uražen, rozhořčen a bolestně rozčilen. Nepamatuji si zevrubně celé rozmluvy, jen některých jednotlivostí vzpomínám. Lázá se mně, jak chci býti tedy spokojena a šťastna bez náboženství a Vykupitele. Odvětila jsem, že je dosti lidí, kteří se bez toho obejdou. Göthe, Kant, Spinoza byli přece jistě hluboce založené povahy a také nevěřili. Hlas můj se stával drsnější, chování nabývalo větší vzdorovitosti. „Měl jsem již ve svém životě mnoho žáků a žákyň“, zvolal pastor s velkým rozhořčením, ale tak ještě nikdo, nikdo přede mnou nestál, nikdo se tak ke mně mluvit neodvážil. Tedy

se také nemodlíš?“ ptal se na konec příkře. Tu jsem zvedla hlavu a odvětila nesmírnou pýchou: Modlím se svým způsobem. Neprosím, to je pro mne příliš nízké. Děkuji nanejvýš. To bylo přespříliš pro hluboce zarmobčeného pastýře duší. „To není modlitba, to je pýcha; pyšná jsi a zaslepená, to je tvá celá nevěra!“ zvolal. Při těchto jeho slovech jsem se chopila držadla okna, u něhož jsem stála, lomcovala jsem jím vztekle a skřípala jsem zuby. Nevěděla jsem téměř, co dělám. Zlost mne zbavila rozvahy. Nejsem pyšná, vybuchla jsem, ještě nikdo mi toho dosud neřekl! „Ano, pyšná jsi“, opakoval pastor zvolna, důrazně a trpce, „pyšná jsi a nevíš o tom“, a povstav odcházel. „Ale ty se vrátíš, až ti srdce pukne!“ Znělo to jako kletba, takže jsem se zachvěla. S jakými pocity se vzdálil! Již dávno pozoroval mé počínání a čekal trpělivě, beze známky nevole. Snad bylo mnohdy jeho vyučování právě na mne a na duševní můj stav namířeno, snad se modlil, doufal a zkoumavým pohledem strážce duší pátral po výsledku. A nyní tohle! Pastor B. byl dobrým přítelem zesnulého mého děda a po dlouhá léta v našem rodě křtil, konfirmoval i oddával. Také moji matku doprovázel ke hrobu. Byl věrným, byť i řídkým návštěvníkem našeho domu. A nyní se tohohle dočkal.

Ale tak jsem tehdy neuvažovala. Učinila jsem, co jsem učiniti musela. Pravda nade všechno! Připadala jsem si jako mučednice pravdy. Milovala jsem ji skutečně, v tom jsem se neklamala, nýbrž v tom, že jsem od té doby, kdy jsem si vytvořila přírodní náboženství, považovala veškeru své konání za výkvět této své lásky ku pravdě.

Moje vina nespočívala v tom, že jsem nevěřila, vždyť to, co jsem odmítala, nebyla vlastně plná pravda — také ne v tom, že jsem se vzpírala konfirmaci, to vyplývalo z okolností, nýbrž byla vskutku

tam, kde ji zrak pastorův nalezl. Já jsem však netu-
šila, jak jsem pyšná, marnivá, sobecká a svéhlavá.
Několik spolužákyň mne sice nazvalo pyšnou a pa-
novačnou, ale počet těch, které mne zahrnovaly lá-
skou, byl mnohem větší. A poněvadž jsem měla stá-
le někoho, kdo mi projevoval nadšení a úctu, žila
jsem v ustavičném sebeklamu a moje převrácenost
denně vzrůstala.

Tého dne odpoledne zavolal mne otec k sobě.
Byl rozčilen a zarmoucen. V ruce držel dopis od pa-
stora B. „Měl jsem dosti dlouho trpělivost, nyní však
jsem s ní hotov,“ bylo tam napsáno. Bolest otcova
mne sice dojala, ale stála jsem na svém: „Nezúčastním
se konfirmace, nemohu, neboť nevěřím všemu, a to
je nutné.“ „Není třeba, abys všemu věřila; vybeř si,
čemu můžeš věřit a bude dobře.“ To nemohu, zvo-
lala jsem s pláčem, pastor B. žádá, aby se věřilo
všemu, co řekne. Jen pod tou podmínkou potvrmuje.
Moje konfirmace byla by tedy lží a já lháti nechci.“
Podobně jako otec mi radila brzy na to láskyplně i
jistá dáma, ale pro mne zůstal tento názor bolestnou
záhadou.

Druhého dne jsem zvéděla ve škole, že je kon-
sistoriální rada B. mrtev. Nehnula jsem ani brvou a sta-
věla jsem se lhostejnou, jako by šlo o smrt osoby
zeela cizí. Nikdo, nikdo nesměl zpozorovati, jaké zdě-
šení se mne zmocnilo, nikomu nesmělo napadnouti,
že tato náhlá smrt je se mnou v nějakém spojení.
Dychtivě jsem naslouchala, co se bude vypravovati o
okolnostech jeho smrti. Zvéděla jsem, že již dlouho
trpěl srdeční vadou, že měl jako vdovec osamělé, ne-
utěšené stáří, a nezdárný syn že mu připravil mnoho
trpkých chvil. I potlačovala jsem svoji úzkost my-
šlenkou: Byl již dlouho nemocen. Co na tom, že ze-
mřel právě toho dne? Nevéděla jsem, nebo jsem vě-

děti nechtěla, že lidem, trpícím srdeční vadou, může každé větší rozčilení přivoditi smrt.

Jak tomu bylo opravdu, ví Bůh sám. Před Jeho soudnou stolicí se to jedenkrát dovím. Avšak nechť je tomu jakkoli, doufám, že ve ctihodném onom muži, jehož jsem tak těžce urazila, nebudu míti žalobce, neboť blahoslavení, kteří na nás v Bohu patří a nám rozumějí, jsou naplněni touž láskou a milosrdenstvím jako Bůh sám, a Ten srdcem zkroušeným a pokorným nepohrdne.

Tenkrát jsem ovšem nebyla ničeho tak daleka jako zkroušenosti a pokory. Zatvrdila, kámen jsem proměnila své srdce. I lítost nad tím, že jsem se tak špatně se zemřelým rozloučila, jsem y sobě udusila.

Domů se mne otec ptal: „Víš, že je pastor B. mrtev?“ Ano, odpověděla jsem chladně. „A nedošlo tě to?“ Myslím, že jsem řekla: Ne. Bylo mi však v duši hrozně. „Ty, nemáš srdce, děvče,“ rozhněval se otec. Nepoznával svého vlastního dítěte.

Ano, prostořeká, umíněná, sebevědomá — to jsem byla vždycky, ale bezcitná nikdy. — Otec odešel hluboce zarmoucen a já jsem plakala o samotě hořké, ach, tak nesnesitelně hořké slzy nad tím, že jsem vzdorně zapřela vědomí své viny.

Ubohé, pošetilé srdce lidské, jež si samo rány zasazuješ a pak nechceš hledati hojivého balzámu, po němž toužebně vzdycháš, tam, kde se ti nabízí! Nesmírný, nejmoudřejší, nekonečně trpělivý Bože, Ty se blížíš k hříšnému a touhami zmírajícímu srdci právě v jeho nejtrpčí hodině tiše a nepozorován, abys se nad ním slitoval věčným svým milosrdenstvím.

12. Duševní hlad.

Brzy po této události jsem přesídlila na Valdek. Myšlenku na nové uvěznění mi oslazovala vzpomínka

na častější nedělní návštěvy u tety Hany a Linny a na veselé vzdělávací i zábavné výlety, jež mi slibovaly, zvláště pak to, že se R. dal zapsati na techniku v Charlottenburku.

Život v domě slečny Cr. byl příjemnější, než jsem očekávala. Kázeň v pensionátu mnoho netísnila, když si člověk dovedl nakloniti vychovatelky. Kromě toho jsem měla dosti odvahy, abych — kde se to jen dalo — vyvedla nějaký kousek, který směřoval proti autoritě. Neposlouchám nikoho, zůstalo mi zásadou. Zevnímu tlaku jsem se podrobila jen tak dalece, jak toho bylo nezbytně třeba. Uznávala jsem nad sebou jen jedinou morální moc a tu jsem přidělovala těm, jež jsem milovala. V novém okolí jsem brzy zdomácněla. Mát i společnost své vnady, a já jsem je mocně počítávala. Školní vyučování, k němuž jsme denně putovaly pěšky a pouliční dráhou, mne velice zajímalo. Jistá hodná, duchaplná učitelka se stala předmětem mého obdivu lásky a já jsem přece tak ráda obdivovala.

Hned na začátku mi bylo sděleno, že se budu opět připravovati ke confirmaci a podivuhodno, nenarazilo to na odpor. Byla jsem ovšem předtím jako potom rozhodnuta, že nedám přinutiti ke skutku, který by byl přetvářkou. Svolila jsem, aniž bych byla opravdu věděla, jak z toho pak vyvážnu. K nové rebelii jsem chuti neměla. Bylo to, jako by mne byl cvanul mírnější duch, ačkoli jsem si toho tenkrát vědoma nebyla; myslila jsem, že kráčím stále přímostou, po níž jsem se ubírala doposud. Ale pohled zpět mi ukazuje, že se můj vnitřní život v té době hodně změnil.

Opět jsem se modlila s takovými samozřejmými pocity pokory a uctivé důvěry, jako po smrti své sestry. Kdy to začalo, nevím. Nepocítala jsem nějaké předběžné změny ve svém poměru k Bohu, nepozoro-

vala jsem, že se začínám častěji a jinak modlit, že Ruka milosti po mně mocně sahá právě v okamžiku, kdy jsem si toho nejméně zasloužila.

Matko, drahá mamičko má u Boha v nebesích, řci, vypravoval ti tam nahoře dávný přítel tvůj, jak zle je s dítětem tvým, jemuž jsi ty přece tak záhy símě lásky Boží do srdce vštěpovala? A sklonili jste se pak spolu před trůn Boha nejvyšší slitovného — ty z převeliké lásky mateřské — průvodce tvůj, aby se způsobem nebeským pomstil na své mladistvé, zaslíbené vinnici?? Ó ano, ano, tak tomu jest, není-li pravda, Spasiteli můj, Slitovníče můj, můj Bože a mé všechno! Buď za to pochválen, Ty králi dobroty a veleben a požehnán na věky věkův!

A nyní muselo vše, co nový život přinášel, sloužiti k mé spáse. Nejrozmanitější události a dojmy se spojily v libou harmonii — veliký symfonický koncert začal, a vše pělo, jásalo, vzlykalo jedinou touhou lidského srdce, touhou po Bohu. Stvořil jsi nás pro sebe, ó Bože, a nepokojné je srdce naše, dokud nespočine v Tobě. Nejmoudřejší, dobrotivý Bože můj, pohlížím-li zpět na život svůj, musím u vroucím, blaženém pohnutí volati: Ano, bylo to tak dobře! I ono neuvěřitelně lehkomyslné zasnoubení mi bylo s milostí Boží prostředkem k pokroku. Hrozilo mu sice s jedné strany nebezpečí tajnůstkářství, ale vzhledem k mému dosavadnímu přepjatému blouznění bylo v něm přec zase něco tak přirozeně spořádaného, že na mne skutečně působilo jako utišující lék. Prožiti dlouhou dobu do svatby v neochvějné věrnosti, pak máti prostou, ale útulnou domácnost, vésti život velký velkou láskou a radostnou prací: tak jsem si malovala budoucnost. Byl to roztomilý, oblažující obraz skvělých barev, bez oněch křiklavých, revolucionářských odstínů, jež moje obraznost až dosud milovala. Divoké srdce mé, které bylo s to kráčet po cestách vedou-

cích do záhuby, spočívalo nyní v dobrých rukou, jež je opatrovaly s velkou uctivitostí, něžností a láskou a tím se i v něm probouzela něha, mírnost, obětavost a vzrůstala žádost býti čistou a šlechetnou, prázdnou sebe, abych mohla oblažovati a sama se státi hodnou velkého štěstí.

Neurovnanost mezi tužbami pozemskými a nebeskými zmizela. To nejvyšší, čeho země může poskytnouti, mi patřilo, byla jsem bohata a šťastna. A přece jsem tehdy cítila, že nemám všechno. Ruku v ruce s tím, kterého jsem milovala, jsem chtěla kráčet vstříc pravé kráse, dobrotě a blaženosti — vstříc Bohu.

Na tuto cestu mne uváděly i mnohé a významné dojmy milionového města. Veliký kontrast v pouličním životě jednotlivých čtvrtí, celý ten ohromný aparát dopravních prostředků se svými ustavičně se střídajícími dojmy, velkoměstské typy ve škole i na ulici, téměř nevyčerpatelné bohatství zajímavých a krásných věcí při každém kroku: vše to mi bylo vyučováním, jež rozšiřovalo můj obzor a bystřilo úsudek.

Duše moje dozrávala. Ze všeho ruchu velkoměstského jsem znova vycítovala onu velkou touhu lidstva po štěstí, jež není v základě ničím jiným, než voláním po Bohu.

Četla jsem mnoho zvláště Sudermanna, Hauptmanna, Ibsena. I četba tato, místo aby mne otravovala, pomáhala mi vpřed. Vše ke mně nyní mluvilo jen řečí touhy. Vždy zřetelněji jsem poznávala bolestný zápas duše lidské, aby se povznesla z bídy a nízkosti k oblažujícímu světlu. Vídala jsem ji přemoženu, zašlapánu, bez naděje, a vztahovala jsem toužebně ruce po Tom, jenž jediný propůjčuje vítězství, v Němž nikdo marně nedoufá.

Podobně jako četba působila na mne výtvarné umění. Putovala jsem šťastna říší krásna. Barvy, tvary i linie mluvily mi o Kráse nestvořené, z níž vše-

chen ten půvab vyvěrá. Oddávala jsem se pravému estetickému kultu. Také po stránce mravní jsem rozeznávala dosud jen krásné a nepěkné. Nebylo to úplně bez nebezpečí, ale i tu mne držela a vedla silná, milosrdná Ruka. Oko mé bylo ještě ve mnohém zkalemeno, neprozářeno světlem Božím. Poddivovala jsem se tehdy věcem, od nichž se nyní lhostejně nebo i s nevolí odvracím. Ale to vše bylo vedlejší. V hlavních rysech bylo mé putování říší umění cestou vpřed, takže jsem měla o rok později, v době seznamování se s katolickou církví, jakési právo pronést tvrzení, jež znělo sice trochu neuvěřitelně: Böcklin a Ibsen mně dopomohli k víře.

13. Zpět ke Kristu.

Vzpomínám ještě dvou jmen, při jichž zvuku se srdce mé vždy plní vděčností. Jsou to: Hilty a K. můj učitel náboženství

Dva nebo tři svazky „Štěstí“ od profesora Hilty, studované s vřelým zájmem, mi odhalily vznešené krásy náboženství, jež mi připadaly zcela nové. Hluboce kritický jeho duch ukazuje morální cenu stoicismu a křesťanství a vidí se nucena opět a opět dávatí tomuto přednost před oním. S překvapením jsem poznala, že „ono náboženství lidí mravně i duševně omezených“ je vlastně soustavou větší etické výše i hloubky, než jsem si kdy mohla mysliti. Ve třinácti letech jsem odhodila zcela důsledně s vírou v zázraky vůbec viru v Krista. Později mi pýcha velela křesťanství nejen odmítati, nýbrž i nenáviděti a jím pohrdati. Teď, kdy jsem byla lépe než dosud disponována chápati velké myšlenky o pokorě, v době, kdy denně vzrůstala má touha po Bohu, byl zrak můj nečekaně obrácen k náboženství Ježíše Krista.

Naštěstí jsem spatřovala nyní více jeho čistě

etickou a přirozenou stránku. Pravím „naštěstí“, neboť blahou říší zjevené pravdy mi protestantismus přece ukázati nemohl. To, co Lutherovo náboženství podrželo, hodilo se jen k tomu, aby mne křesťanství od-
cizilo. Takto však jsem byla mocně přitahována. Milosrdný Bůh mne vedl k Sobě právě tak neodolatelně jako opatrně.

Hilty vzbuzuje dosud můj zájem, ovšem uchvacujících dojmů prvotních již při čtení nepocituji. Neboť myšlenky, kterým jsem se u něho dříve nejvíce podivovala, jsou mi nyní tím nejsrozumitelnějším na světě a nejjasnější světla, jež u něho září, nemají přece jasů pravdy katolické. Tehdy mi dal nevýslovně více — přiblížil mne Kristu. Vždyť se rozumí samo sebou, že mi nemohlo zůstatí lhostejným jméno toho, jenž přinesl lidstvu křesťanství, tento veliký dar Boží.

Ještě bližší stala se mi osobnost Kristova, smím-li tak říci, při hodinách náboženství ve škole. Vyučoval nás konsistoriální rada K., kazatel v jednom z předních kostelů berlínských. Tito dva mužové mi ukazovali cestu a já jsem jich následovala, až Pán sám mi seslal světlo své a pravdu svou, i kráčela jsem k cíli: k hoře Jeho svaté a do stanů Jeho.

Takového učitele náboženství jako byl K., jsem ještě neměla. Byl to vysoce vzdělaný, vskutku dobrý muž, jenž pojímal křesťanství hluboce vědecky a zároveň vroucně. Také způsob jeho vyučování působil blahodárně na pyšného mého ducha. Věřící theolog stál tu před zástupem předčasně zralých dívek, z nichž mnohé pocházely z rodin vysloveně volnomyšlenkářských a kázal Krista s opravdovou láskou sice, ale zároveň s jistou opatrností, aby nemírným nátlakem někeho neranil. To na mne působilo. Ale prostému požadavku věriti bych se byla i dále uzavírala a to ne neprávem. Neboť náboženské víry požadovati má

právo jen Bůh sám a Ten, kterého poslal: Ježíš Kristus a v Jeho jménu Jeho neomylná církev.

K. probíral s námi evangelium sv. Jana na podkladě filosofickém a při tom tak zajímavě, že žádná z nás nezůstala lhostejnou. V oněch hodinách jsme byly povzbuzeny k vážnému přemýšlení a získány velikým, věčným zájmům lidského srdce. K. vedl své posluchačky s sebou důsledek od důsledku až k otázce: „Byl podle toho Ježíš Kristus jen pouhý člověk?“ Zda-li v onom pololetí postoupil ještě dále, nevím. Ať je tomu jakkoli, já jsem ho sledovala jen až tam. Před postavou Ježíše Krista se moje víra zastavila s chvěním. Žasla jsem, obdivovala jsem se, ale ještě jsem nechápala.

Vždyť celý rok chodil Pán se svými apoštoly, celíčký rok s nimi důvěrně obcoval a je vyučoval, než se jich mohl otázati: „Vy pak kým mě býti pravíte?“ a než oni byli s to odpověděti: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ Učedníkům, do Emauz jdoucím, hořelo srdce při řeči zmrtvýchvstalého Spasitele, ale oči jejich byly držány, až před nimi chléb lámal. Také já jsem plně nepoznala Ježíše Krista, Syna Božího a Mariina, požehnaného na věky, až u brány své církve vztáhl po mně své rámě. Hned s počátku mi kladla slečna Cr. na srdce způsobem plným šetrnosti — jak vždy s námi jednávala — abych se o své nevěře nikomu nezmiňovala. Přisvědčila jsem jí řkouc, to že se rozumí samo sebou. Necítila jsem se tedy již povolána k apoštolátu nevěry, přece však nebylo téměř patrné, jaká proměna se ve mně připravuje. Sám R. zvěděl pouze, že se mé postavení ke křesťanství mění; ovšem můj živý zájem o otázky náboženské nebyl sám v sobě ničím novým. Duše moje mnoho pracovala, velmi prudce zápasila o nejvyšší Dobro. Zápas Jakobův s tajemným andělem Božím musel býti vybojován v temnotě noční.

Ještě několik slov o přípravě ke konfirmaci. I tu nás vyučoval pastor K., ale neposlouchala jsem ho již tak pozorně jako ve škole, neboť teď podával pouze pevně stanovené pravdy předpokládaje, že budou přijímány bez odporu, teď jen „vykládal katechismus.“ Zaujímal sice volnější stanovisko než pastor B., přece však nenáležel k úplně volným. Hledala jsem sice Boha vší silou, ale dogmata jsem přecházela bez povšimnutí. V oněch hodinách nic mého srdce nerozechřálo, nic neposkytlo mým očím jasnějšího světla. Sedávala jsem opět bez zájmu — ne sice tak vzdorně, takovou vnitřní ošklivostí jako ve Štětíně, ale přece jako člověk, jenž není na svém místě.

14. Pane, dej mi poznati pravdu!

Čtvrt roku po příchodu do Berlína o hlavních prázdninách — zmohutněla ve mně touha naléztí úplně Boha tak, že opanovala celou mou bytost, zaujala všechny mé myšlenky. Někdy se mne náhle zmocnila s takovou silou, že jsem se vykradla z rodinného kruhu, ve svém pokojíku jsem se vrhla na kolena, abych se modlila, modlila, modlila. Ještě nikdy v životě jsem neklečela před Bohem — kromě tenkrát v katolickém kostele. Ale nyní nutilo mne cosi pokleknouti, nyní, když duše má volala k svému Bohu. Pane, dej mi pravdu, ozývalo se opět a opět. Jiného jsem říci nedovedla. Věděla jsem, ačkoli mne tomu nikdo neučil, že jest jen jediná, nezměnitelná pravda. O tu jsem prosila s úzkostí a zároveň s plesáním, neboť denně se vzmáhala víra má, že jí jdu vstříc. Prázdniny mne přímo nutily hledati pravdu, odložití všechny jiné zájmy. Ale při tom jsem dobře cítila, že výsledek mého namáhání bude darem milosti. Proto jsem neustále volala k Pánu: Ó, dej mi pravdu!

S bázní a uctivostí jsem sáhla nyní po Písmu sva-

tém, po této dříve tolik opovrhované školní učebnici, jež byla pošetilě mé pýše sedminásobně zapečetěna. Třesoucí rukou jsem se namáhala zlomit první pečť. Ponořila jsem se do studia proroků Starého zákona. Sám prst Boží mi otevřel posvátný text právě na onom místě. Vzpomínám nejhlubším pohnutím milostiplné té hodiny. Ano, ten Bůh, o Němž stojí psáno: „Nejsou-liž slova má jako plamen ohně a jako kladivo skálu drtící?“ mluvil ke mně. Slova ta vnikala jako ostrý meč do mé duše, a já se skláněla do prachu před Ním. Ano, Bůh věčný a neviditelný, na Jehož pokyn myriady světa z ničeho povstávají a který slovem moci své vše udržuje: ten Bůh vtělený mluvil svým tvorbám na ubohé, nepatrné naší zemi a to ne pouze hlasem, který se ozývá v srdci každého člověka, nýbrž osobně, neomylně, zřetelně; jednotlivým vyvolencům se zjevil vznešeným, vše přirozené převyšujícím způsobem, aby oni pak lidem slova pravdy Jeho zvěstovali.

Bůh, Bůh mluvil a zde přede mnou jest toto Jeho slovo Jeho věčné slovo a jakoby mně napsáno. Četla jsem hrozby, napomenutí, poučení, útěchy před tisíciletími zaznamenané a byly pro mne, byly ozvěnou mého hlasitého volání, odpovědí na mé úzkostné otázky. Bůh mluvil se mnou, Bůh Zjevení, a já pozdvihující rukou volala: Pane, dej mi poznati pravdu!

Teprve nyní jsem pochopila pojem zjeveného, nadpřirozeného náboženství. „Často a rozličným způsobem promlouval k nám Bůh skrze proroky, posléze pak v těchto dnech nám mluvil skrze Syna.“ Ó, Spasiteli můj, kterak mám vyjádřiti, jak jsem tenkrát o Tobě smýšlela, když toho dnes sama téměř nechápu! Byl's mi vyslancem Božím, zprostředkovatelem Jeho nejvznešenějšího zjevení, tím, jež s mocí více než lidskou přinesl na svět neslýchané, vše přetvořující myšlenky, jež sladké jméno Otcovo položil na mo-

dlící se naše rty, jenž podivuhodnou, nebeskou řečí a uchvacující mocí svého příkladu roznítil svatý oheň lásky v srdcích lidských. Poznávala jsem, že podstatou Tvé bytosti je láska, že láska vykoupila svět. Světlo Tvé oslnilo mne jako Šavla a já jsem se ptala s bázní i svatou nadějí: Kdo jsi, Pane? Ještě se nedostalo naslouchající duši mé odpovědi, avšak měla jsi lyšeti alleluja! měla ji uslyšeti!

Tenkrát jsem byla odhodlána sloužiti Bohu jako pravá křesťanka, ale o pravém křesťanství jsem si představy utvořiti nedovedla. Věděla jsem pouze, že není takové, jak jsem já až dosud při vyučování poznávala. Nikterak jsem však neměla v úmyslu odřící se protestanství, neboť jen toto náboženství bylo pro mne křesťanstvím, kdežto v katolicismu jsem viděla větráče, který neprávem si činí nároky na ono jméno. Také jsem se nemínila přiblížiti k některé z těch četných „forem křesťanství“, na které se protestanti smys rozpadá. Prosila jsem jen Boha snažně o pravdu. To bylo vše.

15. Konfirmace.

Uplynuly prázdniny, nastal podzim, s nímž se blížil i den mé konfirmace. Rodiče se té chvíle asi obávali, mohli však býti bez starosti. Nechtělať jsem bez příčiny dopustiti ničeho, co by jim způsobilo bolest, hanbu, a příčiny, pro kterou bych se musila opět zdráhati, již nebylo. Situace se velmi změnila. Ještě před pul rokem jsem stála plna slepé nenávisti k Ježíši Kristu před mužem, jenž by nikdy nebyl vložil žehnající ruku na mne, kdyby se mě Kredo od jeho bylo v maličkostech tu a tam lišilo. A mně byla tehdy myšlenka vtělení bláznovstvím, večere Páně pošestilostí. Hanba tomu, kdo se v takovém stavu odvažuje k oltáři! A nyní? Toužila jsem následovati Kri-

sta. Býtí křesťankou v plném slova smyslu a mítí pravdu bylo mi totožné. Víra moje se sice také v mnohém odchylovala od náboženství mého nynějšího učitele. proto se však nebylo třeba znepokojovali. Vždyť ani víra K. se neshodovala s tvrzením B. a právo volného badání, na něž si můj učitel činil nároky, musil též mně přiznati. Kdyby toho neučinil, provinil by se nedůsledností. To jsem pokládala v praxi za docela možné a nevím, jak jsem se s jeho konfirmačním vyučováním vnitř srovnala. Štěstí, že jeho hodiny ve škole vše doplňovaly. Jeho osobní přesvědčení se ovšem s místem nezměnilo, ale právě ono volnější smýšlení, kterého jsem si na něm tolik vážila, ve škole se projevovalo zřejměji. „O našem poměru k Bohu nesmí nikdo rozhodovati“, pravil jednoho dne. Poznamenala jsem si ten výrok s jeho jménem a s datem. Bylo to pro mne slovo drahocenné, zvláště proto, že vyšlo z úst muže, který mne připravoval ke konfirmaci. On se vzdává práva mému náboženskému stanovisku něco vytýkati a odkazuje mě na mne samu. Směla jsem tedy před ním klidně uzavřítí svazek Bohem svým způsobem. A jak se to bude dít?

Nejdříve se bude skládati vyznání víry. Dobře, že společně, neboť jinak by mi vznikly nové obtíže. Při tom budu uctivě poslouchati a mlčeti. To není mé Kredo, vždyť jednotlivým jeho článkům nerozumím. Pak se bude udělovati požehnání. Dám se ráda požehnati zbožným, váženým mužem, jenž jest mým učitelem a jemuž z velké části děkuji za své obrácení ke Kristu. Přijmu ráda z úst tohoto důstojného služby oltáře slovo z knihy knih, které mi mělo v den prohlášení mé náboženské zralosti zazníti vstříc jako slovo prorocké. To vše způsobilo, že jsem se na konfirmaci těšila. Budu prohlášena za duchovně dospělou, bude mi požehnáno, abych žila vlastní, intensivně náboženský život, v něm vzrůstala a neumdlévala v hledání

pravdy. Po celou dobu posvátné slavnosti se budu mo-
dliti: Pane, dej mi pravdu! Ó, velký, přezádoucí to
den, kdy dáno mi bude u oltáře sluhou Páně osvěd-
čení, že mohu vyjít z hradeb zděděné konfese plné
pravdě vstříc. „Bůh jest duch a kteří se Mu klanějí,
v duchu a pravdě se mají klaněti,“ tak promluví ke
mně sám duchovní. Ano, to musí být mým heslem,
neboť to jest můj list propouštěcí. Prosila jsem o to
K. i přes jeho vyzvání, abychom mu volbu ponechaly.
Prosila jsem tak opravdově, tak vážně, že konečně
svolil.

Ale konfirmace není ještě vše; pak následuje
večeře Páně. Smím se jí zúčastniti? Proč ne? Vždyť
právě zde dopřával K. osobnímu pojetí nejširší pole.
Pokud se pamatuji, probral s námi, jak různí prote-
stantští spisovatelé o té věci učí, na konec položil
důraz na ty, nebo označil aspoň jako přístupné ty,
kteří vykládají, že večeře je pouhou vzpomínkou lásky
a vděčnosti na Krista, ovšem vzpomínkou přesvatou,
tajemnou a milostiplnou. To mi bylo právě vhod. I
čekala jsem s toužebností na den, jenž mi přinese vrouc-
nější spojení s Kristem. Den před konfirmací byla
zkouška z náboženství. Že jsem se ani jednou nepři-
hlásila k odpovědi, nebylo nápadné, neboť i jiní chlapci
a dívky jednali z rozpačitosti podobně. V den slavno-
sti byla jsem naladěna zbožně a radostně. Z úcty k
večeři Páně byla bych ráda zůstala lačna, ale ne-
směla jsem.

Před odjezdem do kostela jsem se procházela s
naladší družkou ve velkém sále a důvěrně jsme si po-
vídaly. Ona vášnivě a rozmázené dítě z rodiny,
jejíž náboženské poměry byly trochu spleťité, se vy-
jádřila: „Byla bych ráda katoličkou; v katolických
chrámech je mi zcela jinak než v protestantských. V
těch je tak prázdné a studeno.“ Slova ta mne zřejmě
zarmoutila, i odvětila jsem živě, že na zevních okra-

sách nezáleží, naopak, že musí působiti na naše cítění cize a trapně. Ovšem kdysi na mne působil katolický chrám též přitažlivě, ale jen na chvílku; pak jsem se však zcela odvrátila a uznala pravdivost a duchovost protestantství.

Konfirmace počala kázáním na téma: „Beze mne nemůžete ničeho učiniti.“ Nikdy před tím jsem nesledovala slov kazatelových s takovým pohnutím a souhlasem. Ano, nemohla a nechtěla jsem činiti nic bez Něho, bez Ježíše Krista. On musel býti ve všem mým přítelem a učitelem. Nevím, zda jsem se k Němu tenkrát modlila, k Němu, o Němž jsem nevěděla, kdo by byl; myslím spíše, že ne. Ale v otázce: Pane, kdo jsi? jest již poloviční vyznání víry. Srdce často dávno pochopilo tam, kde rozum hledá, uvažuje a se zdláhá.

Vyznání víry bylo odříkáno. Srdce má mocně bušilo, když jsme v párech přistupovali k oltáři. Neoloupí mne zapomětlivost nebo nějaká mýlka o štěstí této hodiny? Musím mít svůj list propouštěcí! Vtom však již nade mnou zaznělo: „Bůh je duch a kteří se Mu klaní, v duchu a pravdě mají se klaněti.“ Slova ta jako blahé přislíbení padala v duši mou a srdce mé se modlilo: „Pane, dej mi pravdu!“ Uctivě jsem se sklonila pod žehnající ruce duchovního. „Otec, Syn a Duch svatý uděliž vám svého pokoje, chraň a opatruj vás ode všeho zlého, síly a pomoci skýtej ke všemu dobrému, abyste jemu sloužili a věrni byli po celý život“ atd. Byla to slova plná síly, a já jsem cítila jejich moc; avšak nebylo v nich s mé strany vyznání jednoho Boha ve třech osobách, neboť slovo Trojice značilo podle výkladu, jenž mi byl nejsympatičtější, prostě trojí podobu téhož Boha.

Před večerí Páně byla zpověď. Neznala jsem dosud jednotlivostí tohoto úkonu. Klekali jsme mnohokrát a mne to dojímalo tím více, poněvadž jsem do té doby

nikdy neviděla protestantské obce klečící. Slovem „ano“ nebo „to vyznávám“ nebo podobně odpovídali přítomní společně na ritem stanovené, všeobecně znějící otázky a výčitky duchovního. Rozhřešení bylo též všeobecné. Potom pronesl duchovní zvučným hlasem od oltáře pozvání k duchovní hostině, řka: „Pojďte, vše jest připraveno!“

V průvodu příbuzných blížili jsme se k oltáři a poklekli na jeho stupních. Na zlatých miskách ležely bělostné oplatky. Duchovní je podával se slovy: „Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé, které za vás vydáno bude.“ Pak přistoupil spolubratr jeho s kalichem a pravil: „Vezměte a pijte z toho všichni! Tento kalich je nová úmluva v mé krvi, která za vás vylita bude na odpuštění hříchů. To čiňte, kolikrátkoli pít budete, na mou památku!“ Po každém přijetí vína otřel rychle šátečkem okraj kalicha a kromě toho dal následujícímu z něho pít na jiném místě. Naštěstí jsem tenkrát nevěděla o moderních sporech vzhledem k přijímání pod obojí způsobou a jejich, již nikoli dogmatických, nýbrž hygienických příčinách. A tak nerušilo nic mé pobožnosti. Posvátný úkon doprovázely tiché, nevýslovně líbezné zvuky varhan. Jednotlivé skupiny komunikantů byly propouštěny se slovy: „Odejděte v pokoji!“

Cestou od oltáře dostoupilo mé pohnutí vrcholu. Pojímala mne trochu závrať, takže jsem se jednu chvíli potácela. Bylo mi, jako kdyby mne obklopoval a pronikal hukot a šum, a vír mne chtěl strhnouti. I pravila jsem si v posvátné hrůze „To je Duch svatý“ Cestou k domovu jsem se uklidnila. Byla jsem vážná a šťastná. Doufám, že mne milosrdný Bůh onoho dne učinil účastnu přijímání duchovního. — Tehdy jsem též uvažovala, jak nedůslednými jsou věřící křesťané, že tak zřídka přistupují k večeři Páně. Já si

budu jinak počínati. Ale předsevzetí mé nemělo státi skutkem.

10. Červánky nového dne.

Konfirmace byla v říjnu. Prvního listopadu jsem měla vstoupiti do učitelského ústavu. Nemínila jsem však věnovati se tomuto povolání, neboť jsem k němu neměla chuti. O mé budoucnosti bylo přece již rozhodnuto, pročť i divadlo upadlo v zapomnutí. Ale léta, jež měla ještě uplynouti do splnění mých nadějí (a počítávali jsme vzdychající aspoň osm jich), musela býti nějak vyplněna. A já jsem se chtěla jen učit, učit, učit.

Duševní moje vzdělání nemohlo ještě býti skončeno. Ó, já musela studovati mnoho a hluboce, vždyť toho bylo potřebí k rozvoji mého básnického talentu, od něhož si celé okolí tolik slibovalo. Nejraději bych byla vstoupila na universitu. A poněvadž mi šlo pouze o vzdělání, nepotřebovala jsem se ohlížeti po maturitním vysvědčení. Bylo mi však raděno, abych vystudovala učitelský ústav a potom se dle libosti oddala studiu vysokoškolskému. S počátku jsem sice neměla valné chuti, ale vůle Boží sama mne postavila tam, kde mne chtěla míti, používši tenkrát mé při vši přemoudřelosti — rotně dětinské umíněnosti. Jak jsem se již zmínila, život chovanek pensionátu se mi velmi líbil. Avšak ještě příjemnějším mi připadalo dlíti v něm jako kandidátka učitelství. Neboť ty tvořily v ústavě jakýsi privilegovaný stav, směly pobývati při studiu bez dozoru ve svých pokojích a vychovatelky jim vykaly. Tyto okolnosti a vyhlídka, že se pak budu moci učit na velkém balkoně, působily, že moje fantasie si malovala budoucnost v barvách nejutěšenějších. Otec mé nové studium schválil.

Nedlouho před počátkem školního roku přijela na

návštěvu do pensionátu mladá Polka, bývalá dlouholetá chovanka a rozhodla se, že tam zůstane a bude studovati pedagogium. Dívky, které znaly elegantní, veselou J. z K., se vyjádřily, že je to pouhý rozmar, a že její předsevzetí nebude mít dlouhého trvání. Nemýlily se, avšak já děkuji jejímu pobytu v ústavě za štěstí svého života.

Jakmile jsem se dověděla, že J. z K. bude mou společnicí, kmitla mi hlavou myšlenka: Bůh ti ji posílá! Budeš se jí vyptávat na její náboženství.

Zvláštní řízení Boží! Obyčejně působí málost tiše, nenápadně, cestou téměř přirozenou, zde však vzplálo světlo její náhle, nebo aspoň bez přímého vztahu k přirozeným příčinám. Od onoho jitra v den konfirmace, kdy jsem tak energicky zdůraznila své protestantské stanovisko, sotva se dotklo jméno katolického náboženství něho sluchu. Dříve ovšem jsem o něm slyšela až do omrzení v hodinách pastora K. Neuvažovala jsem však o tom; zůstalo tedy bez souvislosti s mým náboženským snažením. Teprve později nabyly ony poznámky důležitosti.

V den konfirmace pravili moji příbuzní nespokojeně: „Pastor K. se vás při zkoušce neptal nic, než co katolíci dělají nesprávně a to není dobře při takové příležitosti“ Tehdy jsem jim nechtěla přisvědčiti, neboť mne bolelo, že právě v onen den jsem slyšela nechvalně mluvit o muži, k němuž jsem vzhlížela s nejvděčnější úctou. A že jsem při zkoušce nic nepozorovala, mělo příčinu v tom, že jsem na podobné věci byla hodně zvyklá. Nebývala jsem takými výlevy pastora K. právě příjemně dotčena, připadal mi často, že přepíná. Ale přehlížela jsem vše pro skvostné jinak vyučování. — Co se týče oněch výroků o katolické církvi, bývalo v nich opět a opět a s největším důrazem shrnováno vše, co jsem o ní kdy slyšela politováníhodného, odstrašujícího a odpor budícího. Ten dobrý,

opravdu tak dobrý pán nám říkával „Dívka milé, mějte se na pozoru před katolickou církví! Katolicismus má v sobě cosi okouzlujícího, svůdného pro měkké srdce ženské. Nedejte se zlákat!“ S počátku mi připadaly poznámky pastorevy trochu zbytečné. Ale ustavičně se opakující obžaloby způsobily konečně, že jsem se vnitř postavila na stranu napadáných. Vždyť takové unikum mezi náboženstvími nemohlo vůbec být. A jestliže víra katolíků nebyla tak nízká, jak nám ji K. líčil, byli nevinně pronásledováni a pak žádalo nejen milosrdenství, nýbrž sama spravedlnost státi do jisté míry na jejich straně.

Jednou vyprávěl K. s obvyklým rozhořčením, že viděl v katolické zemi obraz Marie Panny, pod nímž bylo napsáno, že tomu, kdo se tam pomodlí jistou modlitbu, budou odpuštěny všechny hříchy. Tomu nevěřím, prohlásila jsem po hodině. Takový nesmysl nemohou ani katolíci tvrdit. Běží tu asi o nepochopení. Jedna z dívek mi však odporovala. Konečně pravila: „Přinesu ti důkaz, který věc potvrdí. Koupily jsme kdysi na poutním místě lístek, na kterém jsou též podobné neuvěřitelné věci.“ Přinesla jej. Byl to jeden z oněch známých „lístků na cestu do věčnosti“. Něco podobného jsem dosud neslyšela. Ona smesice humoru a prostomyslné zbožnosti mne překvapila. To je roztomilé, řekla jsem a opsala jsem si originelní lístek od „a“ až do „z“. A závěr všeho zněl: Zase jde jen o nepochopení – jako zde, tak tomu bude i jinde.

Občas se vynořovala též myšlenka, že je přece něco pozoruhodného v oné pohrdané, nenáviděné, urážené a pronásledované církvi. Jak to, že katolicismus, který Krista pošinul tolik do pozadí, nese na sobě velká stigmata Jeho znak pronásledování? Přece však jsem šla dále svou cestou k Bohu, aniž by bylo katolické náboženství začalo hrát v mém vnitřním životě nějakou úlohu. Možná, tehdy tajemně napá-

dala seménka v duši mou, a později byla probuzena sluncem milosti. Možno, že uvedené okolnosti částečně vysvětlují náhlé mé poznání, že se musím učití rozuměti víře katolické. Přece však je to div milosti. Dostalo se mi jí v době, kdy jsem si byla plně vědoma svého protestantského stanoviska, které jsem právě projevila v dopise věrné přítelkyni, již jsem oznamovala svůj návrat k pozitivnímu náboženství. Vím jen, tak asi jsem psala, že Kristus je láska, a že v lásce k Bohu a lidstvu spočívá konání náboženství. Poznávám též, že nejsem dosud s náboženským vývojem hotova, že se musím ještě mnohému naučiti a mnohé poznati. O katolické církvi jsem poznamenala: Kdysi mne upoutal na krátký čas katolický bohoslužebný řád, ale katolicismus je nám přece příliš cizí, příliš odporující, než aby mohl našinci něčeho poskytnouti.

Tento dopis neobsahuje ještě nic, co by mohlo vésti k mocnému citu vděčného vzrušení, s nímž jsem pozdravila katolíky jako poslance Boží. Sama jsem se tehdy sotva divila náhlé změně svého smýšlení. Myšlenky, jež přicházejí od Boha, mají v sobě vždy cosi podivuhodně samozřejmého.

17. Katolický katechismus.

Vyčkávala jsem zcela klidně. Nejprve jsem musela J. z K. důkladně poznati a pak užiti vhodné příležitosti. Okolí mé nesmělo upozorovati nic více, než zájem o věc. Musím ještě poznamenati, že vnitřní hlas mi pouze označil: „Hledej tam!“ Co najdu, zda pouze několik cenných pobídek k dalšímu hledání, či více než to, jsem nevěděla a neuvažovala. Bůh volal a já jsem Jeho hlasu následovala, to bylo vše. Doufala jsem, že budu bydliti J. v témže pokoji a stalo se. Ještě jedna dívka byla naší společnicí. Všecky jsme ihned uzavřely přátelství. Návštěva pedagogia

skýtal mnoho nových dojmů. Nastala doba nepřetržité, napínavé práce. Pospolitý život, plynoucí ve vážném plnění povinností a přece zase kypící mladičtvou veselostí, byl zcela podle mé chuti.

Jednoho dne přišly knihy, z nichž se měla J. připravovati k náboženské zkoušce. Prosila jsem jí, a bych jich směla též používat, k čemuž ochotně přivolila. Jinak, když přišla řeč na náboženství, bývala — k nemalé mé žalosti — dosti skoupá na slovo. Později mi vysvětlila, že se to dalo z ohledu na její výjimečné postavení v domě. Proto si dávala úzkostlivě pozor, aby jí nikdo nemohl říci, že snad chce své náboženství šířit. Tak se mi dostaly do rukou dvě knihy: katechismus pro učitelské ústavy a metodika. Bylo to asi šest týdnů po konfirmaci, když jsem po prvé otevřela katolický katechismus.

A nyní, ó Pane, co mám říci? Péro se zdráhá, nedovede vyličit světla nebeského slunce, jež mi zasvitlo. Ano, jako slunce nad zemí, tak vzcházel světlo pravdy mému duchu vždy jasněji, s tichou, vítěznou velebou. Sedávala jsem večer po skončené denní práci na pelesti svého lože a četla jsem s planoucími tvářemi a žasnoucím srdcem. Před mýma očima vyrůstala ve vznešenosti nikdy netušené mohutná duchovní stavba, kterou Ježíš Kristus na skále založil. V ní se pojil kámen na kameni, dogma k dogmatu a tvořily celek nevýslovně ladný. I chápala jsem pojednou tajuplné nauky, jež mi v protestantismu byly prázdným zvukem. Taje ony otevírá světlo Boží.

Dříve mi bylo, jako bych měla v ruce úryvky spisu, s nimiž jsem si nevěděla rady. Nyní však pořádal Božský prst zlomky ty před mýma očima, mezery doplňoval a starý text upravil. A já četla s rozkoší radostné poselství o milosrdné lásce Boha trojjediného, evangelium o Kristu a Jeho svaté církvi. Teď se mi dostalo odpovědi na onu Šavloyu otázku: „Pane, kdo

jsi?" Pán církve, její zakladatel a hlava. On, jenž ní jest až do skonání světa, bludů jí chrání a bouřemi bezpečně vede, On, Jehož svaté jízvy jsou jí vtištěny plněním průpovědi: „Jestliže mne pronásledovali, i vás pronásledovati budou.“ Ten stál přede mnou v lesku své velebnosti a duše má pozdravovala Ho s jásotem: „Pán můj a Bůh můj!“

Nyní se ukázalo, jak dobře mne K. způsobem svého vyučování připravil na svatou víru. Čistá, svatá nauka náboženská se mi teď musela jeviti tím čistší a světlejší, čím více byl dříve její smysl převrácen.

Později po mém přestoupení byly v kruhu známých přetřásány všechny možné pohnutky tohoto kroku. Jeden mnil, že úcta Mariánská, druhý, že nádhera bohoslužeb mne okouzly, třetí pak hledal příčinu v mém nadšení pro řeč latinskou. Byli však vesměs na špatné cestě. Vrátilat jsem se k církvi předků, poněvadž mi z učení jejího zářila vstříc bolestně hledaná a vroucně vyprošovaná pravda Boží. Dobře praví P. Faber ve knize „Nejsvětější Svátost Oltářní:“ „Změna smýšlení, která působí návrat konvertitů, nezáleží ani tak ve víře v nové učení, na př. v předpodstatnění, v očištění a účtu Mariánskou, nýbrž v jakémsi novém poznání Božských dokonalostí a v obsáhlejší a hlubší pojmu o Bohu.“ Zvláštním podnětem k radosti je mi vždy způsob, jakým vykonal Pán mé obrácení! Právě, že jsem byla, co se týče stránky estetické, neobyčejně vnímavá, právě, že jsem tehdy byla v letech, kdy nadšení a síla citů je největší, ano, právě proto plesám, že ani vznešenost bohoslužeb, ani slovo Bohem zřízeného kazatele na mne nepůsobilo, že nic mne nepoučovalo a nepřesvědčovalo: jen jednoduchý, střízlivý, vsí řečnické ozdoby prostý katechismus, se svou neústupnou, vítěznou logikou! V něm není mezer a skoků. A narazila-li jsem na obtíže, tedy šlo

vždy, jak se dříve nebo později ukázalo, jen o neporozumění.

Ó, Pane, jde vždy pouze o nepochopení, kde učení Tvé svaté církve je napadáno a zavrhováno. Jak nesmírně jednoduchým a naprosto věrohodným se mi nyní jeví to, co nás ve škole učili znáti jako „vady katolické církve.“ Očistec, kult Mariánský, úcta svatých, — vybírám nazdařbůh něco — jak samozřejmé to vskutku věci! Tolik haněná úcta svatých není nic jiného, než potvrzení víry v obcování svatých, kterou přece i protestanté každé neděle ve svém vyznání víry osvědčují. Všichni tvoří jedinou, velkou, nerozlučitelnými svazky spojenou rodinu: úctové Kristovi na zemi, i ti, kteří se již odebrali na věčnost. „Modli za mne,“ tak smíš mluvit k duši, jež spolu s tebou na zemi bojuje, tak smíš však k ní volati i tenkrát, když ji Bůh již s tohoto světa yzal. A pak teprve všimni právem, neboť nyní je modlitba její čistší, mocnější, když jest blíže věčné Svatosti a Všemohoucnosti. „Oroduj za mne“, tak prosí křesťanské srdce rádo těch, kteří pro bohumilý život od samé církve prohlášení za světce. Mezi nimi jest Ona, k Níž srdce lidské přirozeně cestu hledá, kterou Bůh, předvídaje věrné její spolupůsobení, zahrnul milostí, jichž nedostalo se ničádnému jinému stvoření, kterou vyvolil k věcem, na něž nikdo by nebyl pomyslí, jichž ani tušiti nemohl. Ó, Matko Pána našeho Ježíše Krista, vždy neposkvrněná Panno Maria! Šťasten, kdo může hlas svůj spojití s prorockým chvalozpěvem, který Duch svatý na pokorné Tvoje rty vložil: „Aj, od této chvíle blahoslavenou mne budou nazývati všichni národové.“

K obcování svatých patří též duše trpící v očistci. Ach, místo tolik vysmívané, jak výstražná a spolu útěchy plná je myšlenka, že jest! Bude duše tvá, až se jedenkrát objeví před soudnou stolicí Boží, bez poskvrny, zcela připravena a ozdobena pro věčné mě-

sto, do něhož nic nečistého nemůže vejít? A což bude-li ještě pozemská, nečistá? Nemyslíš, že zahánben budeš si přát, abys se mohl skrýt a abys byl daleko, hodně daleko od tváře Boha nejsvětějšího, jen abys přítomností svou místa toho nezesvětil? Ó, Boha milující, ale ještě ne úplně očištěné duše by samy utvořily očištěc, kdyby ho Boží moudrost a dobrota nebyly zřídily. Očištění na věčnosti! Myšlenka tato vždy v lidstvu žila a Písmo svaté dosvědčuje její správnost. Jak bychom tedy mohli víru tu zavrhnouti!

18. Stále vpřed.

V metodice jsem našla latinské modlitby, jež kněz říká při mši svaté, při tom i překlad a vysvětlení. To byla tedy liturgie mše svaté: věnec velebných modliteb, důstojný rámec k nejsvětějšímu všech křesťanských úkonů. S oněmi modlitbami na rtech možno celé srdce před Bohem vylíti a Jemu se klaněti v duchu a v pravdě. Nyní jsem pochopila krásu, vznešenou prostotu i hlubokou vnitřnost církevně katolického života modlitby. Mé vlastní prosby byly stále úpěnlivé. Toužila jsem často po samotě, abych se nechla v skutku ze srdce modlit. Konečně jsem našla vhodnou dobu. Po večeři bavily se totiž rády moje spoluobyvateľky ještě chvíli dole v sále. Já jsem však vklouzla co nejrychleji do našeho pokojíka a poklečkou u postele volala jsem k Bohu: Pane, dej mi pravdu! Stále ještě táž slova, ale zněla již docela jinak. Jasavá jistota z nich mluvila hlasitěji a hlasitěji, až utlumila bolestné tóny malomyslnosti a neukojené touhy.

Jednou jsem prosila Polku, aby mi předříkávala „Zdravas Maria.“ Napsala jsem si je a dlouho nosila na lístku pod víčkem u hodinek jako drahocenný poklad, ale modlit se je jsem přece ještě neodvážila.

Jednou večer, bylo to v listopadu, jsem se opět o samotě modlila a když přišly moje družky, živé a veselé jako vždy, přistoupila jsem k oknu — byloť srdce mé dosud přeplněno — a pohlížela jsem mlčky k jasné, živězdnaté obloze. Veliké myšlenky Bůh pravda blaženost — mne mocně dojímaly. Tu pojednou začalo něco ve mně mluvit a bylo mi, jako by duše má v posvátném vytržení samu sebe poslouchala: „Zdrávas Maria, milosti plná, Pán s Tebou, požehnaná Ty mezi ženami a požehnaný plod života Tvého Ježíš. Svatá Maria, Matko Boží, pros za nás hříšné nyní i v hodinu smrti naší. Amen.“

Veliký klid a blaho se snesly v duši moji. Setrvala jsem tak bez pohnutí ještě chvíli, potom jsem šla k družkám a bavila i smála jsem se jako jindy, ale při tom mne obklopovala jakási posvátná atmosféra míru a radosti, do níž nemohl vniknouti ani stín všednosti.

Opravdu, toho večera se stalo něco velikého. Ta, které nikdo marně o pomoc nevzýval, jejíž prosba u Boha je všemohoucí, mne vzala pod svou ochranu. Prvním svým „Ave“ jsem nabyla práva dítěte, práva, platného v domě Božím. Věc má se dostala do dobrých rukou. Nyní se muselo vše dobře dařiti.

19. Dvojí hesla.

Zdá se, že opravdu poznati a přijmouti nutně souvisí. Bohužel, není tomu tak u nás, slabých a nedůsledných dítek Eviných. U mnohých je cesta od jednoho k druhému velmi dlouhá, jako na př. u dobrosrdečné Julie z Massova, jiní vůbec nedojdou cíle, jako učený Leibnitz. Vyskytnet se tolik obtíží a rozpaků, a člověk nemá odvahy a síly, aby je zdolal, pročez je pokládá za nepřekonatelné. Šestnáctiletý vznětlivec nezná ovšem nepřekročitelných překážek. Proto

cesta moje od poznání pravdy až k rozhodnutí státi se katoličkou byla dosti krátká. Přece však trvalo několik neděl, než jsem se k tomu odhodlala. Mnoho jsem se v té době napřemýšlela a prožila jsem mnoho vnitřních bojů. Vzhledem k R. jsem se nemusela vůbec obávat těžkostí. Bylať jsem jista, že bych mu byla stejně milá jako nevěřící i jako protestantka či katolička. Více starostí mi působili příbuzní. Byla jsem přesvědčena, že otec nikdy nesvolí, nýbrž použije vši své moci, aby mne od předsevzatého úmyslu zdržel. Státí se katoličkou bylo naší ryze protestantské rodině něčím hrozným. Proto jsem si ihned od počátku myslela, že přestoupím tajně a do plnoletosti se o tom nikomu nezminím. Pak ovšem by všelike ohledy musily ustoupiti. A což když tvůj otec a sourozenci se od tebe odvrátí? Vím, že jest zaznamenáno: „Kdo otce nebo matku více miluje než Mne, není Mne hoden.“ A budeš-li vyděděna, zbavena vši podpory? Pak mohu pracovati, a nutno-li, i hladověti. Pravda, kterou jsem našla, není tím příliš draze vykoupěna.

Mohlo by se mysliti, že lehkost, s jakou jsem se přes tyto věci přenášela, pocházela z vědomí, že by čas osamocení a peněžní tísně trval kratičko, jenom než bych si založila vlastní domácnost. Avšak právě tehdy se mi začala myšlenka na sňatek oškliviti, ač jsem si toho ještě nebyla vědoma. Přítomnost mi byla sice dosud sladká a oblažující, ale doba rozčarování, o němž jsem se zmínila výše, nebyla již tuze daleko.

Byla jsem mladá a přirozeně nakloněná k rychlému a rozhodnému jednání. Zachvěla jsem se sice někdy při myšlence, že chci náležitě k náboženství tak pohrdanému. Utkvělit mi dobře v paměti všechny ty rozhořčené a posměšné poznámky, jež byly tu a tam o konvertitech proneseny, avšak vědomí, že budu míti pravdu, mi nejen poskytovalo náhrady za to i za

vše, čeho jsem krokem svým měla pozbyti, nýbrž propůjčovalo každé ztrátě radostného vzezření oběti chvály a díky. Na oběti v pravém slova smyslu jsem ovšem nemyslíla, ač jsem je poněkud tušila. Neuvažovala jsem, že státi se katoličkou znamená nejen jinak věřiti, jiný kostel navštěvovati, nýbrž že je třeba jinak nazírati na svět a jinak pojímati život. A já jsem měla — přes své mládí — již dosti vyhraněný názor životní, ovšem zcela protestantský. „Zde individualismus, zde poslouchání pouze sebe“ — zněla moje hesla. Odtamtud pak — se strany, na kterou jsem chtěla přejíti, voláno mi vstříc: „Zde autorita, zde poslušnost!“ Budova mého vnitřního života musela padnouti. Ne že by všechny kameny byly nepotřebné, ale celek musel býti postaven na jiném základě. Teprve znenáhla jsem se naučila chápati, co slova ona znamenají: boj, boj a opět boj, ale také — pravdě čest! — štěstí, štěstí a opět štěstí. To mne tedy neobtěžovalo, avšak vyskytly se ještě jiné pochybnosti a nesnáze, jež mi připravily mnohou trpkou chvíli.

O vánočních prázdninách jsem byla — jako vždy doma. Neměla jsem s sebou knih J. a proto jsem se opět pohroužila v Písmo sv. Učení katolické mi jasně ozářovalo tajemné slovo Boží. Jednou pozdě večer jsem seděla ve svém pokoji. V samotě a tichu zápasilo slunce pravdy opět smraky malomyslnosti a pochybnosti. Poznávajíc totiž katolické náboženství, nacházela jsem v něm jedinou pravdu Boží. Při tom nesmím zamlčeti, že jsem spatřovala též jeho krásu, jeho obdivuhodnou vznešenost, jeho hlubokou, něžnou poesii. A poněvadž srdce lidské je podivný tvor, který rád sám sebe trápí, mlučila jsem se i já myšlenkou, že mne asi více vábí krása než pravda. Potom však není můj úmysl čistý, pak hledám v katolické církvi sebe místo Boha a nenaleznu tam proto ani Jeho ani spásy. A přece běží o krok vledůležitý, že se nic nesmí sta-

věti mezi Boha a mne. Boha. Boha jediného musím hledati. Písmo svaté, v němž jsem byla četla, leželo zavřeno na mém klíně. Mimovolně sklesly mi ruce, kniha se otevřela a zrak můj bezděky spočinul na řádcích: „Budete-li mne hledati z celého srdce, dám se vám nalézti, praví Pán.“

20. Credo unam Ecclesiam catholicam.

V téže chvíli zmizely všechny otázky, pochybnosti, ustoupila sklíčenost. Radostná odhodlanost se mne zmocnila. Vzala jsem list papíru a napsala: Credo unam sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam*), načež jsem jej opět zavřela do psacího stolku. Bylať to vzácná listina, vyhotovená v jednom z nejvýznačnějších okamžiků mého života. Pak jsem šla spat. O mé budoucnosti bylo rozhodnuto. Od té chvíle jsem se cítila katoličkou. I zatoužila jsem horoucně po tom, abych mohla vésti život katolický. Kéž bych měla růženec! Ale jak si jej opatřiti? Slyšela jsem sice častěji v životě o tomto „modlicím stroji“, ale dosud jsem ho neviděla. Tu mi napadlo, že jsem v katechismu četla návod k modlitbě růžencové a podle toho že bych si mohla sama růženec zhotoviti. K tomu mi dobře hodila ozdoba z kovových perliček, kterou jsem zdělila po zemřelé své matičce, již kdysi v den stříbrné svatby krášlila šat. Rovněž i křížek z perel na drátě navlečených se mi podařil. Byla jsem přešťastna. Před spaním jsem si ovinula růženec kolem ruky a usínala jsem s pocitem, že teď by se mohl třeba svět zbořiti, když já už jsem katoličkou a mám růženec.

Byla bych se též ráda zúčastnila bohoslužeb, avšak touhu tu bylo velmi nesnadno ukojiti. S dívkami, které

*) Věřím v jednu svatou, obecnou i apoštolskou církev.

jsem! znala z dřívějších časů, jsem se buď již nestýkala, nebo nebyly ve Štětíně. Neměla jsem tudíž příležitosti k procházkám, za něž bych byla skryla návštěvu chrámu. Na Sylvestra jsem si chtěla pomoci jinak, totiž předstíráním zájmu o věc. Prohlásila jsem totiž, že půjdu do katolického kostela, kde bude dnes — jak jsem se dočetla v novinách mezi církevními zprávami — Te Deum a svátostné požehnání. Poněvadž jsem kdysi jevila též „věcný zájem“ pro synagogu, nemohlo býti dle mého náhledu lepší, nenápadnější záminky. Ale společná návštěva protestantského chrámu, k níž mne otec důtklivě zval, zmařila můj plán. Teprve posledního jitra před odjezdem se mi podařilo obcovati alespoň části mše svaté. Běžela jsem celou cestu a za chvíli jsem klečela se srdcem bušícím sice rozčilením a úzkostí, avšak přece tak šťastna v mrazivém, temném, skoro prázdném kostele, v tom též, kde jsem kdysi — po prvé v životě — kolena svá sklonila. Ponejprv doma, v domě Božím — a zároveň naposledy. Kdo ví, na jak dlouho!

Avšak podceňovala jsem svou vlastní vynalézavost a odvalu. Vždyť jsem pak v Berlíně téměř nepřekročila prahu protestantského kostela. Nouze činí vynalézavým! a láska dodává smělosti. Ještě dnes se podivuji nejen sama sobě, nýbrž i slepotě, již jako by byli stížení ti, kdož měli nade mnou bdíti.

Později bylo mi trpce vyčítáno tajnůstkářství, v něž jsem od počátku až do konce svou záležitost zahalovala. Byla jsem viněna z neupřímnosti a zdůrazňováno, že špatnost mého jednání je patrna již z toho, že se štitilo světla a nebylo ničím jiným, než ustavičným podváděním příbuzných a vychovatelů.

Na to jsem si dovolila odpověděti: Mé konání se nebálo světla, ani očí Božích, nýbrž pouze zraku těch, kteří by se mi — byť i v nejlepším úmyslu — byli stavěli v cestu. Následovala jsem volání Toho, jenž

řekl: „Nepřišel jsem přinést pokoj, nýbrž meč. Přišel jsem zajisté, abych rozdvojil člověka proti otci jeho a dceru proti matce její a nevěstu proti tchýni její. A nepřátelé člověka jsou domácí jeho.“ Šla jsem za hlasem Toho, Jehož následovali první křesťané, když se scházivali potají v katakombách. Tehdy se tajně vzdálila choť od svého muže, děti přelstily rodiče, bratři a sestry skrývali úzkostlivě své jednání před sourozenci svými. Mně ovšem nehrozil ani žalář ani smrt, ale jistě nebezpečnoství, že budu vzdalována od církve Ježíše Krista. A to znamenalo dost trápení a úzkostí.

Mohlo by se mi však namítnouti: „Co bys říkala, kdyby obráceně katolík nějaký takovým způsobem hledal cestu k protestantismu?“ Odpovídám: Káráte ostře katolickou církev, že se nazývá samospasitelnou a honosíte se, že jste podobné domýšlivosti dalecí. Je-li tedy podle vašeho mínění možno i v jiných náboženských společnostech dojít spásy, má-li dokonce každý jednatel právo načrtnouti si vlastní plán, podle něhož by se snažil posvětit (čímž přece vůbec přestává veškerá jednota ve víře): proč byste chtěli duše své straně získávat? To smějí pouze ti, kteří jsou pevně přesvědčeni, že jen jejich náboženství jest pravé, oblažující, právě tak a nejinak od Boha ke spáse lidstva dané a zřízené. Takoví smějí jíti do celého světa a učit všesky národy, nikoli však ti, jimž právě chybí odvaha, aby pohlíželi na svou náboženskou společnost jako na jedinou, od Boha založenou a pro všesky lidi ustanovenou. Mimo to Bůh propůjčuje mnohým milosti, aby dospěli od bludu k pravdě a odměňuje každou poctivě se snažící duši alespoň tím, že ji činí účastnu pokladu milostí samospasitelné církve a skrze tuto Svoji církev ji zachraňuje. Ale nemůže nikdy dáti podnětu a propůjčiti milosti k zavržení pravdy a přichýlení se k bludu. Zda je katolík, který

opouští svou víru, vinen či nevinen, o tom nelze v jednotlivém případě rozhodovati. Ale jest jisto, že čin jeho nebyl nikdy dílem milosti. —

Musím se však vrátiti k svému vypravování. Mohu říci, že jsem si oddechla, když konečně přestala nutnost tajného si počínání. Ale výčitek si pro ně nikdy činiti nebudu. Dodávám toliko, že by v dospělejším věku bylo mělo provádění mých plánů přiměřenější, vážnější ráz. Tenkrát jsem však byla nejen hledatelkou pravdy, nýbrž i veselou, mladou osůbkou; neposlední ze zástupu vzpurných, stále k smělym činům připravených žabek. A soužilo-li mne někdy ono skrývání se, pomohla mi přece vždy mladistvá odvaha a radost z dobrodružství překonati všecky obtíže mého postavení.

21. Cesty do kostela.

Myslím, že následujícím řádkům nesmím ubrati ráz poněkud humoristický, ač tím nechci nikterak porušiti uctivé šetrnosti ke svým bývalým vychovatelkám. Vypravuji tedy prostě, co se dalo.

Zmínila jsem se již o svých návštěvách u tety. Valdecké chovanky směly jednou za čtrnáct dní ztráviti neděli u příbuzných a známých. Na výslovné jejich přání byla návštěva dovolena každý týden. Chvilé vycházek začínala podle domácího řádu po kostele. Od toho okamžiku přestávala odpovědnost ústavu vzhledem k poznaným dívkám, a valdečtí ptáčekové, po celý týden tak pečlivě střežení, se teď volně rozlétali. Pro mne teta chodila, dokud jsem neznala dobře cesty k ní; pak jsem jezdila sama. Byla jsem tomu velmi ráda.

K bohoslužbám jsme jezdily elektrickou drahou. Vystoupivše, čekaly jsme u svítilny přímo před kostelem, až budeme všechny. Jednou v neděli — již ani nevím, zda-li jsem se k tomu odhodlala po dlouhé

úvaze, či zda jsem jednala z okamžitého popudu — přistoupila jsem k vychovatelce a pravila jsem přátelsky: „S Bohem, slečno X.“ Právě tak jsem se rozloučila ač s tlukoucím srdcem i s druhou vychovatelkou. Jediná otázka: „Máte dovoleno odejít před službami Božími?“ byla by zmařila můj plán, nikdo jí však neproněsl. Z jistoty mého vystupování soudila asi každá ze slečen, že druhá o tom ví. Pozdrav můj byl tedy přívětivě opětován a já jsem odcházela se strachem v srdci, s klidem na tváři. Potom jsem opět vstoupila do elektriky a jela do chrámu sv. Hedviky na slavnou mši. Tak jsem byla po prvé v Berlíně v katolickém kostele. Od té doby jsem jej navštěvovala každou neděli. Dovedla jsem si již vše zařídit. Někdy tímto způsobem: Znamení zvonem svolávalo chovanky ke stolu i k vycházkám. Když se tedy v neděli ozvalo znamení zvoucí do kostela, prodlévala jsem opatrně, dokud se všechny nevzdálily. Když jsem věděla, že jsou již tak daleko, že jich nelze dostihnouti, seběhla jsem se schodů a dole vysvětlovala: Propásla jsem dobu odchodu; teď mi nezbývá, než se připojit ke katoličkám a jít s nimi jilmovou alejí. To musel kdekdo uznati. Také zde neproněsl nikdo otázky, jež by mne byla přivedla do rozpaků. Pozdě jsem chodívala při mnohých příležitostech, na to byli zvyklí. Ačkoliv takové rušení pořádku bylo občas oznámeno i představené, jež je energicky pokárala, přece jsem se nikdy nemusela objeviti pro svou nedělní nepřesnost před její soudnou stolicí. Šla jsem tedy se dvěma katoličkami jilmovou alejí k pouliční dráze. S počátku byla jednou z nich J. z K., druhou učitelka francouzštiny. Když J. vystoupila z pensionátu, nahradila mi ji nová chovanka, o níž se ještě zmíním. Jely jsme až ke kostelu sv. Hedviky. Tam jsem se oddělila od katoliček, ony vstoupily do kostela a já šla brzy vesele za nimi. Jedna z nich, jež byla do všeho zasvěcena a věděla tudíž,

kde stávám, vedla svou průvodkyni na takové místo, odkud mne nemohla spatřiti. Nořila jsem se tedy nerušeně v krásu a vznešenost bohoslužby. Se svého místa jsem dobře viděla každický pohyb kněze u oltáře. Někdy jsem se dostala též do některé z předních lavic, když totiž majitel nepřišel (sedadla jsou až na několik vzadu všechna pronajata). Obyčejně jsem však musela vzíti zavděk holou dlažbou, a přece mne neunavovalo klečeti po celou mši svatou, nebo lépe — necítila jsem při tom únavy. Vždyť u sv. Hedviky jsem téměř o sobě nevěděla. Když se kněz vzdálil od oltáře, a věřící se hrnuli z chrámu, bylo mi, jako bych z nebe byla opět přesazena na zemi. Při posvátném úkonu nepovznášela jsem já duše své k Bohu, ale On sám ji k Sobě pozdvihoval. Duch můj byl v klidu a jen pozoroval. To jsou milosti začátečníků. Božský Vychovatel dobře ví, co činí.

Poněvadž jsem řád mešní znala a stále jen mši sv obcovala, porozuměla jsem jí záhy velmi dobře. Tak jsem tedy znenáhla poznávala „obřadnictví římské církve,“ tento podivuhodný květ na mohutně rozloženém stromu štípení Kristova. Ó, vy všichni, kteří tím „skladistěm“ formalit a vnější okázalosti“ opovrhujete, přihlédněte přece jednou poněkud blíže! Zajisté, květy jsou jen něčím zevnějším, ale jsou zároveň důkazem, že v kmeni proudí míza života. A třeba i bylo možno, aby náboženství strnulo na pouhých zevních formách: kdo vám dal právo jistiti, že je tomu tak v náboženství katolickém? Vnikněte prve v ducha, jehož projevem vnější obřady jsou! Ceremonie církevní vyrostly z jejího věčně plodného života víry. A poněvadž tento vnitřní život je nesmírně bohatý, jeví se i zevně tak mnohotvárně. Neříkejte: „Ale mnozí katolíci ulpívají pouze na zevnějšku.“ Zavrhněte snad také umění, protože je mnozí provozují zcela iemeslně?

Církevní obřady jsou uměním, jsou ušlechtilým a prostým vyjádřením nejvznešenějších myšlenek. Vyrůstají z živé víry a život víry opět probouzejí. Spanilé květy dozrávají v lahodné plody. Božský Zakladatel víry mluvil rád v podobenstvích: „Bez podobenství nemluvil jim.“ A církev duchem Jeho večená osvojila si tento způsob vyučování.

Neznala jsem tenkrát ještě hudby gregoriánské, ale přece jsem vypožadovala, že v katolickém chrámu má zpěv zvláštní, hluboce jímavý ráz. Zejména Credo se mi líbilo. Když došlo na slova „et unam sanctam, catholicam et apostolicam ecclesiam“, vzpříbila jsem se mimoděk v radostné pýše. Ještě dnes se zachvěji nevýslovnou slastí, když jen několik tónů onoho gregoriánského Credo k sluchu mému zaletí.

J. z K. začala konečně též věřit, že moje úmysly jsou opravdové a těšila se z toho. Já pak jsem v důvěrném kruhu přítelkyň netajila, jak mne zajímá církev katolická, ale nikdo nevěděl, že jde o více než o pouhý zájem. Na mé skříni stál bělostný mramorový křížek, dar to ke confirmaci. Ovinula jsem jej svým třpytným růžencem a kdykoli tam spočinul můj zrak, zaradovala jsem se srdečně. Také modlitební knížky jsem si tehdy opatřila „ze svých peněz“. Kolik horoucích přání jsem musela pro ně obětovati, jak bděle a energicky jsem si musela vůči sobě samé počínati! Kytíčky fialek, „indiány“ se šlehanou smetanou, rozkošné nákrčníky i překrásné přesky kývaly vábně se všech stran. Přece však se mi znenáhla podařilo nastřádati peněz pro „velký“ nákup. I stála jsem jednoho krásného dne v katolickém knihkupectví blíže kostela sv. Hedviky a nevěděla jsem kudy kam. Poněvadž jsem se v modlitebních knihách nevyznala, řídila se má volba pouze cenou a vazbou. Přece však se postaral můj anděl strážný, aby se mi dostalo knihy dobré. Od té doby jsem ji nosívala s oprávněnou

pýchou cestou do kostela v ruce. Plesala jsem dětin-
ně, že jsem nyní považována za katoličku a zachyco-
vala jsem kde jaký pohrdavý a lhostejný pohled, ne-
boť ten mi hlásal: „Patříš k církvi, jež nese znak Ježíše
Krista!“

Na první stránku v modlitbách jsem si napsala:
Nestydím se za evangelium Kristovo! Ach, sama jsem
byla tak vděčna a radostně udivena, že se nestydím.
Nyní jsem mohla zcela po katolicku zaříditi svou ve-
černí modlitbu. Knížka má byla příčinou, že jsem se
každodenně přesně v ustanovenou dobu hleděla ulo-
žiti do postele. Ostatně respektovaly na energické za-
kročení mou pobožnost i obě mé spoluobytelky, mír-
nice živý rozhovor. Tato modlitba před jinými vyža-
dovala s počátku nemalého sebezapření, ale já se
„přece nestyděla za evangelium Kristovo?“ Zbabělostí
nelze dosíci království nebeského.

22. Učeliště víry.

Čím katoličtěji jsem žila, tím mocněji se ozý-
vala touha po vstoupení do církve. Když šla J. jednou
k svému faráři, prosila jsem jí, aby se ho zeptala, co
by měla učiniti protestantka, chce-li se státi katoli-
čkou. Zvěděla jsem, že zná-li dívka katolické nábo-
ženství a je přesvědčena o jeho pravdě, mohla by bý-
ti do církve přijata; nechť se obrátí na P. Bonaven-
turu ve čtvrti Moabit, k němuž jinověrci častěji při-
cházejí.

To mne neuspokojilo. V duchu jsem se mrzela, to
že mne mohl pan farář raději až na měsíc poslati.
Jaké okolnosti mi měly věc usnadnit: jíti k docela
cizímu muži, ještě k tomu mnichovi — do čtvrti úpl-
ně neznámé! Nezbylo mi tedy než čekati, jak Bůh
vše zařídí.

I přes trapné čekání bych byla tehdy prožívala
chvilky dětsky šťastné, kdyby nebyly zároveň bývaly

dobou před rozloučením se s R. Jak dobře, že mi tehdy bylo přestoupení znemožněno! Úzkost a nepokoj duševní by byly stále kalily mou radost a byly by mi činily roztržitou. Teprve o prázdninách jsem našla odvahu učiniti všemu konec. Kdyby srdce, jež jsem tak hluboce zarmoutila, bylo bývalo méně věrné a šlechetné a projevilo méně nezištnosti a velkodušnosti v odpuštění, byly by mi mnohem temnější stíny výčitek svědomí zastřely dny požehnání, jež následovaly. Neboť ony prázdniny mi byly dobou hojných milostí.

Již o svatodušních svátcích mně doma sdělili, že pro silnou bledničku půjdu o hlavních prázdninách na léčení do Pyrmontu. Není to nic neobvyčejného, že mladé dívky pobývají v těchto „dámských“ lázních bez průvodu. Podle svého zvyku sáhla jsem hned po naučném slovníku, abych se poučila o místě svého prázdninového pobytu. Našla jsem: Pyrmont, hlavní město knížectví valdeckého, malé město s katolickým chrámem — Více jsem nečetla. Budu neznáma, nezávislá v místě, kde je katolický kněz. Tam svou záležitost ukončím, bylo mou první myšlenkou.

Na počátku prázdnin jsem tedy odjížděla s velkými nadějemi do Pyrmontu. Katolický kostelík městečka je malý a není ani zvláště pěkný. Ale bydlí v něm Božský Spasitel a já jsem Jej nyní mohla navštěvovati bez tísnivého pocitu, že mohu býti každé chvíle poznána. Ano, nyní jsem se chtěla opravdově oddati blahému náboženskému životu, t. j. horlivé navštěvě chrámu.

Byla jsem tak smělá, že jsem od začátku vystupovala jako katolička. Působiloť mi to jednak nemalé potěšení — vždyť jsem jí byla z celého srdce — jednak mi to skýtalo větší bezpečnost a konečně, myslila jsem si, za několik neděl jí budu vším právem. Ovšem mohla míti moje opovážlivost špatné následky.

Však mi proto příjezd jisté štetínské rodiny nahnal strachu, ale nakonec vše dobře dopadlo.

Pyrmontského faráře jsem si nejprve důkladně prohlédla v kostele. Bázeň před katolickými kněžími byla u mne ještě příliš mocná. Nemohla jsem dlouho překonati nedůvěru k nim, jež mi byla od útlého mládí vštěpována. Předsudky dovedou čeliti i nejrozumnějším důvodům. Vždyť jsem ještě jako žákyně svého druhého váženého učitele pravila kdysi přítelkyni: A kdyby kromě něho byli opravdu všichni kněží špatní, musila bych se přece státi katoličkou. A pan farář pyrmontský nevyhlížel nikterak, jakoby páchal tajné zločiny. Odvážila jsem se tedy k vážnému kroku navštívení jej.

Přivítal mne zdvořile, vybídl, abych se posadila a zeptal se, čeho si přeji. Seděla jsem na veliké pohovce se srdcem dětsky stísněným a přece se vší velkoměstskou jistotou právě dokončených sedmnácti jar. Bez váhání jsem začala dobře nastudovanou řeč: Pane faráři, jsem protestantka, ale chtěla bych přestoupiti, poněvadž jsem pevně přesvědčena, že katolické náboženství jest jediné pravé. Učila jsem se již tři čtvrti roku katechismu a znám jej dobře. Prosím, račte mne připustiti k zpovědi a přijímání. — Domnívala jsem se, že katolický kněz bude pln nadšení, jakmile uslyší o zamýšleném přestoupení, ale nestalo se nic podobného. Pan farář odpověděl vlídně, ale rozvážně, že to nejde tak rychle, neboť vlastní studium nestačí. Třeba zkoumati, zda bylo vše správně pochopeno a je-li naděje na setrvání. Připadala jsem si hned menší, ale přece jsem znova ujišťovala, že katoličkou býti chci a musím. Teď nastal malý výslech; proč chci býti katoličkou, jak jsem přišla k tomu, hledati pravdu v katolickém náboženství atd. Sdělila jsem stručně, jak se vše sběhlo a jak si vše představuji v budoucnosti, že totiž míním až do plnoletosti své pře-

stoupení tajiti. Pan farář podotkl, že podle zákona bych měla již nyní právo rozhodovati o svém náboženství. Napíjala jsem sluch. Vždyť to rázem změnilo situaci. Ovšem myšlenky, že předstoupím před své příbuzné až s věcí hotovou, jsem se vzdáti nechtěla, neboť jen tak jsem mohla je i sebe ušetřiti nesčetných rozporů a hořkostí. Že však jsem svého kroku nemusela skrývati až do let dospělosti, bylo mi velevítáno hlavně proto, že se budu moci při vykonávání náboženských povinností volně pohybovati. Farář uváživ mé důvody slíbil, že mne bude vyučovati. Řekl, že pět neděl je doba sice krátká, ale poněvadž již dosti znám a kdo ví, zdali by se mi kdy naskytla příležitost vhodnější, bude dobře, když jí použiji. Pak mi dal Malý katechismus, Goffineovu „Domácí postilu“ a Rippelovu „Krásu katolické církve“. Odcházela jsem velmi rozradostněna.

Od té doby jsem sedávala skoro denně na zelené pohovce jako horlivá žačka páně farářova. Na horlivosti mi opravdu nechybělo, a přece nemohu panu faráři zazlívati, že mne asi považoval za podivnou žadatelku spásy. Přišla jsem již jako přesvědčená a naslouchala jsem rovněž tak a přece jsem stále něco namítala. Jedno „ale“ za druhým provázelo slova dobrého pána, avšak bohudík pokaždé bylo vyvráceno. V chování mém se zračila sice zčásti ješitnost a duch libující si v odporování, ale též — a to především — zevrubnost, jež teprve tehdy jest uklidněna, když věc poznala do základů. Pan farář to nepochybně vypochoval. Během vyučování jsem teprve poznala, jak poměrně málo jsem dosud chápala. Teď, myslila jsem si, mi vzchází správné porozumění. Později jsem musela totéž opětně doznati. Vždyť učení církve sv. je božské a proto hlubinou, jejíhož dna stvořený duch dosáhnouti nemůže. Zářivé světlo vyvěrá z něho a ukazuje se duši tím jasněji, čím více se mu otvírá a čím více světlem v tomto světle se stává. Ve světle Tvém spa-

třujeme světlo, jasnost od jasnosti krádejíce. Na nás jest, abychom daného osvětlení vždy pokorně využili. Bůh — Otec světel — se o další postará.

Mimo výše uvedené knihy jsem dosud nic katolického nečetla. Dnes se musím diviti nadšení, jakým mne naplnila Riplova „Krása katolické církve v jejích obřadech a obyčejích“. Jsou ceremonie a zvyky katolické církve mnohem hlubší a účinnější, než je tam líčeno; ale tenkrát mne uchvátil již i povrchní pohled na liturgický život církevní.

Dosti obtíží mi připravila otázka indexu. Tento bod církevní kázně je mnohým konvertitům nepochopitelný a přece je tak samozřejmý. Moderní člověk — a s ním i já — si nechce dáti předpisovati, co smí a co nesmí čísti. Znala jsem konvertitku, která již několikrát odpadla, kromě jiných věcí též pro index.

Chtěla jsem se oddati studiu literatury a nyní mi mělo býti zakázáno čísti to a ono? Dobře, že jsem zvěděla, že pro studium z povolání lze obdržeti dalekosáhlou dispens a rovněž dobře, že u mne nešlo o pouhou všetečnou dychtivoť po četbě. A tak mi v té chvíli nebyl na překážku nedostatek porozumění, že i v této věci jsem povinna se podrobiti.

Jak těžko, ach, jak přetěžko chápe protestantská hlava pojem církevní autority! Jak obtížno žáku doktora Martina Luthera uznati, že Pán náš Ježíš Kristus neustanovil jednoho každého aby byl svým vlastním papežem! I potom, když v theorii je všechno uznáno, jak nedokonalé, ubohé zůstává to v praksi. Ale jak shovívavě a trpělivě jedná Bůh náš se svými, tak zvolna chápajícími dětmi! Opět a opět k nim blíží s jemným poučením a přátelskou domluvou. A když jim konečně vzejde pravé světlo, snáší jejich pošetilost, jako by jí nepozoroval.

V oněch prázdninách jsem měla dosti pokdy i na ji-

nou četbu. Jaký to kontrast: katechismus a Jindřich Heine! Nad periodu „Knihy písní“ jsem byla sice již dávno povznesena, ale pozoruhodná duše básníkova mne stále lákala ke zkoumání. Ale všechno, co jsem ve spisech tohoto zvláštního, nešťastného muže nalézala, vše, co jsem četla a slyšela, bylo mi komentářem katolického katechismu, bylo mi stvrzením staré pravdy: Srdce naše je plno nepokoje, dokud nespočine v Tobě!

Radosti zvláštního druhu mi připravovala okolnost, že je z Pyrmontu tak blízko do Vestfalska. Vstoupila jsem tehdy po prvé na půdu obývanou katolíky. Jak jsem se těšila na svéráz lidu, zvláště pak na upřímnou zbožnost po způsobu předků. Hlásaly ji křucifixy, křepenky, obrazy, oltáříky se svícemi a květinami, jež jsem vídala popatřivši kradmo do vnitra domů. Vesnický kostel pak mi dokonce poskytl uměleckého požitku. Nádherný ten Boží stánek byl ozdoben četnými pestrými plastikami, pracovanými ve dřevě se vkusem opravdu uměleckým. Tvůrce jich byl asi tamějším rodákem. Zvláště živě se pamatuji na krásnou sochu „Piety“

Nelze vylíčiti, jak mocně působí katolické okolí na toho, kdo hodlá vstoupiti do lůna církve. Zmocňuje se ho sladký pocit: tady jsem doma, doma, slzy se mu derou do očí a slova modlitby splývají s chvějícími se rtů.

Svému ctihodnému učiteli náboženství jsem nepověděla o svých snahách a dojmech nic. Byla bych se mu zpovídala bez okolků z celého svého života, ale o duchovním vedení, jehož se každému, kdo si ho přeje, může dostat, jsem neměla potuchy. Neprosila jsem též nikdy ani v nejmenším o radu pro duchovní život a to prostě proto, že jsem jí nepotřebovala, nežilať jsem dosud pravým vnitřním životem. Obtíže začínají vždy teprve tam, kde se sestupuje s povrchu do hloubky, a ochoty dáti si raditi přibývá tou měrou, jakou ubý-

vá domýšlivosti. Moje však byla tehdy ještě tak velká, že bych nebyla snesla kritiky svého jednání. Proto mi připadá jako dobrotivé dopuštění Boží, že se pan farář mimo vyučování o mne nestaral. Byl by mne musel v nejedné věci přísně pokárati. Tak na příklad jistě by se mu nebylo líbilo, že jsem denně sedávala s cigaretou v ústech na lesní lavičce, zahloubána jsouc v četbu Heinea nebo Björnsena. Kouření, tento zvyk mnohých „emancipovaných“ dívek a žen, vpravdě však morální slabost — poněvadž chlubná honosivost, byl i mně tehdy znamením, že jsem prostá předsudků a mám pochopení pro neodvislost, aniž se lekám překážek. Nikdy bych se nebyla vzdala kouření pro pedanterii starého pána.

Shovívavý můj Pane a Spasiteli, nechtěl jsi, aby v blažených oněch dnech rušilo něco radost mého, ještě tak pošetilého srdce! Ano, srdce to přetévalo radostí. Když zuřila vichřice, a lázeňští hosté se ukryli, vycházela jsem ráda samojediná do polí a ulevovala jsem citům svým jásajíc s větrem a spojujíc radostné hymny své s jeho burácením.

A přece mi uchystala ruka téhož dobrotivého Pána na konec velké zklamání. Všecky okolnosti byly tak příznivy, potřebné listiny i dispens pohotově, jenom den přestoupení nebyl ještě pevně ustanoven. Tu mi však pojednou pan farář oznámil, že nemohu býti ještě přijata, poněvadž není katechismus úplně probrán a vyučování není tedy dokončeno. Nezbývá, než abych v Berlíně svou záležitost přivedla k cíli. Vlastní příčinou však, jak jsem pevně přesvědčena, bylo, že se pan farář bál odpovědnosti, uznáváje si ce mou horlivost a dobrou vůli, nemoha však též přehlížeti mé nepoddajnosti. „Dám Vám doporučení na pátera X. u dominikánů v Moabitu, tam se Vás ujmou se vší ochotou“, těšil mne.

Moabit! Již po druhé jsem tam posílána. Byla

jsem tím neobyčejně dojata. Do hořkého pocitu zklamání a nové nejistoty skanula krůpěj naděje, tušení: ruka Páně, která tě dosud tak otcovsky řídila, spravuje i nyní kroky tvé. Dej se jen klidně vésti!

Už mi nepřipadal klášter v Moabitu jako někde na měsíci. Odvážnost posledního půl roku, korunovaná úspěchy, mne učinila smělejší a obezřetnější. Hledati muže zcela neznámého nebylo mi už ničím neobyčejným. Kromě toho mne pobízela myšlenka, jak asi takový klášter vypadá. Ale po páterovi X. jsem se ptáti nechtěla. Když už do Moabitu půjdu, pravila jsem si rozhodně, pak se obrátím na pátera Bonaventuru. Jeho jméno jsem již jednou slyšela a jistě znamená pro mne budoucí dobro*). „Ale toho pána neznám a proto Vám nemohu dát doporučení“, namítl pan farář. „Nic nevadí,“ já na to, „musím jíti k páterovi s krásným jménem.“ Při tom zůstalo.

23. P. Bonaventura.

Rozloučila jsem se s prvním učitelem katolického náboženství s vděčností v srdci a plna důvěry v budoucnost. Mnohému jsem se naučila za těch několik týdnů, mnohému, ale ne všemu; to jsem dobře cítila. Dnes děkuji Pánu, že prodloužil mé čekání. V dlouhých, trpkých chvílích touhy a úzkosti jsem měla teprve pochopiti velikou milost povolání ku pravé víře. S chvěním a zkrroušeností jsem musila poznati a vyznati před Bohem svou nehodnost, nevědomost, mravní nezralost. Umíněná hlava se měla dříve hodně skloniti k zemi, než nad ní bylo vysloveno „Ego te absolvo“**), srdce dosud příliš pozemské se mělo pozvednouti výše, dříve než Pán slávy ve Svátosti se s ním spojil. —

*) „Bona ventura“ znamená česky „budoucí dobré věci“.

**) Já tě rozhřešuji,

Mnohému jsem se naučila, ale ne všemu. Nevychované dítě Boží potřebovalo vychovatele. Svatá a slitovná Prozřetelnost ho již označila.

Vrátivši se do Berlína, zvěděla jsem k nemalému zármutku, že J. z K. se již do ústavu nevrátí. Bolestná to ztráta pro mé srdce, jež tolik toužilo, aby se mohlo někomu se svými tajemstvími svěřiti. Ale Pán Bůh se postaral o náhradu. Sblížila jsem se s Hetty, mladou katolickou dívkou, která teprve nedávno vstoupila do pensionátu. Stala se mou přítelkyní a důvěrnicí. Kromě učitelky francouzštiny byla jedinou katoličkou v ústavě.

Nyní šlo o to, jak se dostat do Moabitu. Opravdu již dobře nevím, jakým způsobem jsem uskutečnila svou první návštěvu tam. Zdá se mi, že jsem nevypracovala všech školních úloh a tetě jsem v neděli odpoledne sdělila, že dnes se musím dříve vrátiti, abych vyplnila povinnost. Ať je tomu již jakkoli, stála jsem jedné neděle v srpnu, překonavši značné cestovní obtíže, neboť klášter i kostel leží dosti stranou a je tam špatné spojení — před klášterní fortanou se srdcem sevřeným hroznou úzkostí. Klášter! — Jak cize, jak nevýslovně tajemně mi znělo pouhé jméno! Že dole v Itálii, ve Španělsku nebo tam někde jsou mniši, jsem ovšem dávno věděla; že bych se však v říšském hlavním městě měla postavit tváří v tvář takové podivné bytosti, připadalo mi přímo hrozné. Třesoucí se rukou jsem zazvonila a uslyševši hlas zvonku, prudce jsem sebou trhla. — Dvéře se otevřely a tu stál jeden přede mnou, ano opravdu — mnich v bílém šatě s úzkým, černým přehozem. Rozpačitě jsem přednesla svou žádost. „S P. Bonaventurou nelze nyní mluvit,“ zněla přívětivá, ale rozhodná odpověď a na mou další otázku, kdy tedy, bylo mi řečeno: „V neděli vůbec ne, nanejvýš tak dopoledne ve všední den.“ To byla pro mne hrozná rána. Mezi týdnem a zvláště dopoledne

jsem, byla neúprosně vázána na školu a pensionát. K páteru Bonaventurovi jsem tedy prostě nemohla.

Netušila jsem, že dobrý bratr vrátný mne pokládá za jednu z oněch žabek, jež prací přetížené kněze ještě v hovorně olupují o drahocenný čas svými duševními i jinými úzkostmi a nesnázemi a takovým proto nelze tak snadno s otci mluvit. Nemohla jsem ovšem vědět, že by mi několik slov o velké mé záležitosti bylo dvěře otevřelo, nebo alespoň způsobilo, že by mi byla určena doba jiná.

Odcházela jsem smutna. Čekati, to ovšem mnoho neznamená, ale čekati bez naděje, toť trpké. Ach, Bože, a já jsem myslela, že se mi brány ráje samy od sebe otevrou! Nyní jsem stála venku — mrznoucí, hladovící dítě — odmítnuta, sama. Nenapadlo mi, abych se zeptala na P. X., Vždyť se rozumělo samo sebou, že musím k páteru, jehož jméno věští štěstí.

Vyčítala jsem si trpce, že jsem nenavštívila Božského Spasitele ve chrámě, než jsem zazvonila u klášterní brány. V úzkostné nedočkavosti jsem si k tomu nedopřála času a proto chybělo mým krokům požehnání.

Co teď počíti? Písemné vyřizování bylo vyloučeno, neboť mne nebylo tajno, že právem starostlivý otec můj doporučil mou korespondenci zvláštní pozornosti představené. Proto, ačkoli nic nebylo otvíráno, hrozilo přece nebezpečí, že by dopis nějak podezřelý byl zaslán otci. Nezbyvalo tedy než čekati a modliti se. Dobrotivý Bůh mi pomohl již během příštího týdne. Toho roku měla býti oslava vítězství sedanského (2. září připadl tehdy na neděli), definitivně zrušena. Tu došlo v poslední chvíli oznámení, že si císař přeje, aby mládež onen významný den dále slavila a poněvadž by školní děti přišly letos o obvyklé prázdnno, nemělo se v pondělí 3. září vyučo-

vati. Na štěstí počítali nás, kandidátky učitelství, ke školním dětem.

Ovšem pouhé prázdno ještě nestačilo. Všední den ztráviti u tety bylo neobvyklé a opatřiti si zvláštní pozvání, nebylo tak snadné. Ale známá dáma, která právě prodlévala v Berlíně, mne vybídla k návštěvě obrazárny. Dovolení k tomu jsem obdržela. Ještě jsem se postarala, aby naše vycházka byla přeložena na pondělí dopoledne a pak jsem putovala blažena ještě s jinými výletnicemi ke stanici pouliční dráhy. Milá starší přítelkyně mne po prohlídce sálů ovšem marně zvala k veselé společné snídani. Pravila jsem jí vážně, že dnes dopoledne musím ještě vyřídit věc nejvyšší důležitou a rozloučila jsem se s ní.

Byl jasný, příjemný den. I v duši mé jasně svítila naděje. U kláštera jsem si všimla nápisu „Veritas“*) nad branou. Dotklo se mne to, jako nové přislíbení Boží, jako přivítání nebes. Veritas! Ano,, zde jsem na pravém místě.

A opět mnich v bílém šatě u brány. Tentokrát mne však neodmítl. Chvějíc se, následovala jsem ho dovnitř. Úzká, šerá chodba a na levo řada pokojíků. Jeden z nich bratr otevřel a vyzval mne přívětivě, abych vstoupila. Sám odešel, aby zavolal P. Bonaventuru. Srdce mi bušilo, sotva jsem dýchala pohnutím a rozčilením. Aniž bych věděla, utvořila jsem si ve spojení se šťastným jménem i braz onoho kněze. Velebný zjev s obličejem rysů čistě klasických, s úsměvem rozvážné dobroty, s bohatým bílým vlasem, vlnivým voussem, ano, tak jistě vypadá! V tom zaklepáno. Šla jsem ke dveřím. Vstoupil mnich, zdvořile pozdravuje. Někdo si spletl dveře, neboť opět nemůžeme s P. Bonaventurou mluvit a některý z jeho spolubratří mi to

*) Pravda,

nřichází oznámiti? Prosila bych P. Bonaventuru, přenesla jsem trochu ustrašeně. „To jsem já.“

Ó, toho leknutí! Samým zmatkem jsem sotva našla židli, kterou mi bílý mnich velmi zdvořile nabídl. Tento malý, skromný muž s krátce přistřiženými černými vlasy a mladistvým, bezvousým obličejem — to byl tedy P. Bonaventura! Koptala jsem cosi o učení se katechismu a nedokončení — o prosbě za pomoc. Páter však přece pochopil, oč jde. Sedl si proti mně a začal, kolik je mi let, zda nesouvisí můj úmysl se zasnoubením, jak jsem k němu dospěla atd. Při každém slově, jež promluvil, jsem vždy radostněji pociťovala: ano, byl to on, byl to P. Bonaventura, jehož milé jméno mi prozradilo, co mi Bůh skrze něho dáti chce. Očekávala jsem, že bytost jeho bude odleskem Boží dobroty a neklamala jsem se. Tento muž s bystrým, dobrotivým okem, s řečí mírnou a přece plnou síly, byl pouhá dobrota — klidně vznešená a zároveň plná slunné vlídnosti, nekonečně blahovolná, srdce jímající dobrota.

Kde zůstala moje velkoměstská jistota, s níž jsem sedávala na zelené pohovce pyrmontské, kde odvážnost a ráznost v řeči? Zde zmizely úplně. Před bílým mužem sedělo pokorně o pomoc prosící dítě. Nesměle jsem odpovídala na jeho otázky a když se potom sám chopil slova, naslouchala jsem mu tak skromně, jako zajisté dosud nikomu. Vážně, velmi vážně mluvil, že jsem ještě velmi mladá a v letech, v nichž idealismus nejmocnější a sebeklamy nejčastější. Přestoupení je věc nesmírného dosahu, jež musí býti rozvážena s největší opravdovostí a provedena po důkladném prozkoumání sebe před Bohem. „Víte, že i protestant dosáhne věčné blaženosti, považuje-li svou víru za pravou a miluje-li Božského Spasitele? A víte, že je mnohem lépe býti zbožným protestantem než polo-

vičným katolíkem? „Ano, vím to,“ odvětila jsem a přece musím být katoličkou.

„Bylo již mnoho lidí,“ pokračoval, „na které přitažlivě působila církev katolická. Byli to zvláště mladí lidé značné citlivosti a silně vyvinutého smyslu pro krásu. A přece jejich touhy byly jen klamem. Tedy nezáleží na tom, že se katoličkou stát chcete, nýbrž především na tom, že pravdu vážně hledáte. Kdo hledá v katolické církvi něco jiného, ať se k ní raději nepřibližuje.“

Bylo mi velice úzko při těchto důrazných slovech, jež zněla téměř jako odmítnutí. Čekala jsem, že kněz skončí: „Jděte si jen zase, odkud jste přišla; jste ještě nezralá pro svůj záměr!“ Přes to jsem si však chvílemi potichu rozhodně opakovala: Musím se zcela určitě stát katoličkou.

Konečně nastal obrat. „Pozná-li však člověk skutečně pravdu, je to nevýslovně veliká milost. A to se mi zdá být u Vás. Připadáte mi úplně vážná i přes své mládí. Tu dlužno jen vzdát Pánu Bohu čest a díky a činit, co žádá. Budu Vám při tom rád nápomocen.“ Byla bych hlasitě zavýskla, ale pohlížela jsem jen přešťastna a plna vděčnosti na kněze.

Bylo ujednáno, že budu přicházeti vždy v neděli odpoledne na vyučování, ale až od listopadu, neboť páter se právě chystal na delší cestu. Přijít o dva dni později, nebyla bych ho opět zastihla. Zase osm neděl čekati! Ale při takové vyhlídce do budoucnosti nebylo mi odložení dlouhé. Jako otec, tak dobrotivě se se mnou kněz loučil. „Ale jste přece jen ještě dítě,“ pravil, potřásaje hlavou a usmívaje se, když mi podával ruku. Takového člověka jsem dosud neviděla, psala jsem J. do Varšavy, připadá mi jako z jiného světa. „Modlete se pilně a Bůh Vás opatruj,“ pravil ke konci. Slova ta zněla přirozeně, nebylo v nich strojenosti. Nebyla jsem zvyklá tak beze všeho

mluviti o Bohu a teprv ne hovořiti o Něm s takovou prostotou a přece samozřejmostí. Překvapilo i oblažilo mne to.

24. Na prahu nového života.

Tedy první neděli v listopadu! Ale sama jsem tento výlet provést nemohla a další teprv ne. U tety, jakož i na Valdeku musil by pravidelný, brzký návrat záhy vzbuditi podezření. Mimo to jsem nemohla samojediná choditi za večerního soumraku dlouhou, osamělou jilmovou alejí, kde domy jsou na podzim buď neobydleny nebo stojí daleko v zahradách.

Co teď? Měla jsem požádati sestru o pomoc? Svoji náklonností k církvi jsem se jí dále tajiti nemohla ani nechtěla. Ale zda se jí mám se vším svěřiti? Zda ona, nastávající snacha pastora, mi bude v provedení mého úmyslu nápomocna?

Nikdy nezapomenu, co jsi pro mne tehdy učinila, ty milá, věrná duše, nezapomenu veselé tvé společnosti na dlouhých, dlouhých cestách, tvého trpělivého čekání, tvé vřelé účasti na velké záležitosti mého srdce!

Moje sestra, bytost veselá, plná chuti k životu, avšak nábožensky založená, soudila, že každý má právo hledati svého štěstí tam, kde se domnívá, je nalézt. V tom, že mne bude v provádění mého záměru podporovati, neviděla naprosto zpronevěry k vlastnímu náboženství. V ustanovenou hodinu na první neděli listopadovou jsem tedy opět vstoupila v radostném očekávání do hovorny u svatého Pavla. Dobrá Linny seděla zatím při koflíku kávy nad kupou časopisů v blízkém cukrářství a čekala trpělivě, až se vrátím.

Páter přišel. Uvítání bylo právě tak srdečné a dobrotivé, jako před osmi týdny rozloučení. Ale což zapomněl, že mi již tehdy tolik vážných předhůzek

učinil, že jsem jich ještě víc než dosti musila vyslechnouti?

„Uvažte, že neběží pouze o jakési nové období ve Vašem vývoji, stanete-li se katoličkou, nýbrž že je to krok důležitý pro celou věčnost,“ znělo mezi jiným a „uvážila jste, že konverse může vám i v pozdějším životě materiální škody působiti?“ Všecko jsem uvážila, pravila jsem s nezvyklou skromností a klidem. A radostná pýcha naplnila mé nitro, když jsem na otázku: „Jak se tedy modlíte?“, mohla odpověděti „po katolicku.“

Vyučování ve vlastním slova smyslu tehdy ještě nebylo. Ale nakonec mi byla nadiktována úloha a na cestu mi dána slova tak otcovsky dobrotivá, srdečná, povzbuzující, že jsem odcházela nejvýš potěšena.

Milou svoji sestru nadchla jsem též, když jsem jí, zářící štěstím, líčila, jak se mi dařilo. Přicházela jsem skutečně, jak jsem stále opakovala, jako z jiného světa. Dýchala jsem klášterní vzduch, onen čistý, nebeský vzduch, který obklopuje všechny, kdož hlavní péči věnují věcem nadpřirozeným. Nadpřirozený život — život milosti! Začala jsem s úžasem chápati, co to znamená. Tento muž přede mnou, jenž byl tak zcela člověkem a přece zase o mnoho čistší než všichni ti, jež jsem dosud poznala, vykonal v mých očích něco nadlidského tím, že se zřekl všeho pozemského štěstí a řeholními sliby se Bohu samému odevzdal. To se jistě nestalo bez těžkého boje ani u nejvyvolenějších. A kde byla získána taková schopnost hlásati lásku a dobrotu Ježíše Krista, tam se muselo statečně, ano v síle Boha samého bojovati. Proto jsem pohlížela na tohoto mnicha jako na zázrak. A neměla jsem vlastně pravdu? Dobrý řeholník, dobrá řeholnice jsou vskutku ustavičným divem milosti.

Krásné, překrásné chvíle jsem prožila v hovorně u sv. Pavla. „Řekněte hned, kdyby vás něco zarazilo;

musíte všemu správně rozuměti; ptejte se opět a opět, dokud vám nebude vše jasno," napomínal páter, ale já nemohla použítí jeho vyzvání. Námitky a odpor zmizely. Všecka blažena jsem naslouchala mlčky synu sv. Dominika — kazateli pravdy. Doma jsem sedávala po vyplnění školních povinností v rohu pokoje na velké své krabici od klobouků a učila jsem se horlivě úloze z katechismu a modlitbám, jež každý katolický křesťan musí znáti.

Tehdy jsem též obdržela od Hetty pravý, posvěcený růženec. Další důležitou vymožeností bylo, že jsem se učila vykonávati kleče ranní a večerní modlitbu. Ach, jak to bylo s počátku nesmírně těžké! Styděla jsem se za svou zbabělost a přece jsem jí nemohla přemoci. Čekávala jsem s tlukoucím srdcem, až se shasne světlo a oblíbené povídání v posteli umlkne. Pak jsem vstala, postavila se k oknu a po krátkém váhání jsem poklekla. Tak se mohlo konečně mysliti, že se chci pokochati krásou hvězdného nebe. Ó, jakými nerozumnými slabochy býváme, máme-li Boha vyznati! Ale vytrvalé útočení na tuto pošetilost a slabost vůle nezůstalo bez užitku. A tak jsem za nějaký čas klekávala před svou postelí, nestarajíc se o světlo a společnost. Toto vítězství mi bylo zdrojem nového vnitřního štěstí. Mimo to mi přineslo i radost zvláštního druhu. Vzpomínám na ni jako na milý dárek Boží. Jednou při hodině přišla řeč na vykonávání denních modliteb a při tom zvěděl P. Bonaventura o mém zvyku klečeti při ranní i večerní modlitbě a že to prostě pokládám za povinnost i v přítomnosti jiných.

Ještě vidím pohled plný radosti téměř mateřské, jímž na mne popatřil „Jste přece hodné dítě," řekl při tom. Styděla jsem se natně za tu nezaslouženou chválu, ale přece mi bylo, jako by Ten, jehož byl bílý mnich vyslancem, přisvědčil,

Od té doby jsem si ještě více vážila ranní a večerní modlitby. Slova apoštolského vyznání víry „Věřím v Ducha svatého, svatou církev obecnou“, jimž jsem se musila učit jinak rozuměti, jsem vyslovovala den ode dne jistěji a vroucněji. Není pouze rozdíl mezi rozuměním a rozuměním, nýbrž též mezi věřením a věřením. Proto nejen začátečníci mají prositi: „Pane, rozmnož naši víru,“ nýbrž všichni bez výjimky — až do oné blahé chvíle, kdy víra přejde v patření.

Chování mé nezůstalo bez vlivu na moje spolubydlitelky. Jedna z nich začala bez ostychu vždy večer čítati v Písmě svatém. Posměšné poznámky pak vůbec umlkly.

V té době, myslím, že to bylo ještě před první nedělí listopadovou, požádala tetu, u níž jsem poněkud náhle nabyla domácího práva, slečny C., aby mi dovolila — pokud možno nejvíce — u ní pobývat. Snoubenec mé sestry si totiž založil v cizině existenci a za nedlouho chtěl si tam, i Linny, již jako svou choť odvézt. Za takových okolností zdála se prosba tetina zcela oprávněnou a vyšlo se jí ochotně vstříc. Podnět k žádosti pocházel ode mne. Rozumí se samo sebou, že jsem při tom měla na zřeteli velkou svoji záležitost; přece však láska k sestře nebyla věcí vedlejší. Bylo mi úzko při vzpomínce, že nás opustí. Jezdívala jsem tedy vždy v sobotu odpoledne hned z pedagogia k tetě a v pondělí ráno opět přímo do školy. Třikrát nebo čtyřikrát mne sestra doprovodila k hodinám náboženství. Při mlčící mé učenlivosti pokračovalo probírání katechismu opravdu rychle, takže před vánoci jsem měla přestoupiti.

Tu nastal sjezd katolíků v Bonnu. ! Ó, Bože můj, jak jsi učil trpělivosti své netrpělivé dítě!

P. Bonaventura tam též mluvil a vzbudil řečí svou veliké pozdvižení a rozheřčení v nepřátelském táboře. „Ti mne strhali, ani zdravé nitky na mně nenechali,“

pravil mi smutně. A jak ho strhali. O něco později se mi dostal do rukou onen časopis. Nemohla jsem dočísti; roztrhala jsem jej plna hněvu. Jak to ošklivé, když se špinavé rty otírají o bytost čistou! — „Za těchto okolností Vás nemohu jen tak přijmouti do církve, mohlo by to vyvolati nový skandál v novinách.“ řekl P. Bonaventura. „Nejde pouze o mne, nýbrž o čest celého řádu. Nezbývá, než abyste si buď přinesla svolení otcevo, nebo se obrátila na jiného kněze, který může jednati neodvisleji.“

25. Nejtěžší krok.

Rozhodla jsem se hned: promluvíím s otcem. Ještě před nedávnem jsem považovala takový krok za bezvýsledný. Tento okamžik rázem vše změnil. Poznala jsem, že učitele, kterého mi dala nevystihlá Boží Prozřetelnost, nesmím opustiti. Též jsem si pojednou uvědomila sílu svého náboženského přesvědčení a byla jsem téměř jista vítězstvím.

Avšak nový odklad mne velmi, velmi zarmoutil. Což se opravdu mé touhy nikdy neuskuteční? Mám býti stále před branou ráje? Navečer jsem otevřela postilu, dar to pana faráře pyrmontského. Byla první neděle adventní. „Bratří, víme, že hodina jest, abychom ze sna povstali; neboť nyní jest bližší naše spasení, nežli když jsme uvěřili.“ Slova ta mne podivuhodně uklidnila. Právě před rokem jsem se rozhodla pro církev katolickou. Od té doby jsem prošla dlouhou cestou za milostiplného vedení Božího. Opět jsem pocítila s vděčným pohnutím totéž, co jsem již při odchodu z Pyrmontu znamenala, že totiž při takovém zklamání, při oddálení velkého onoho dne milosti touha má po něm jen vzrůstá, víra moje se stává živější, a srdce mé jasněji poznává svou nehodnost. Ano, přiblížila jsem se opět spasení. A Ten, jenž začal mne k

Sobě přitahovati, jistě nenechá díla nedokončeného. S těmito myšlenkami jsem jela na vánoce domů — do Štětína. Neměla jsem však odvahy, abych se vyjádřila ústně, proto jsem otci vše napsala. Tak aspoň nemohla býti slova má přerušována, všechny důvody a všechna vysvětlení měla přístup a já sama jsem byla immonbezpečí, že rozčileným, nepředloženým jednáním věc pokazím. Dlouho, dlouho jsem seděla u svého psacího stolu, u téhož, na němž jsem před několika lety skládala nadšené zpěvy na své přirozené náboženství a psala vzdorné, divoké písně revoluční.

Teď jsem líčila otci život svůj a našla jsem ve vyjadřování vůči němu tón tak vřelý a srdečný, jako nikdy před tím. Konečně jsem mu odevzdala dlouhý dopis. A nyní nastalo trapné, napiaté očekávání odpovědi. Řekne se tak lehce, co se stalo, ale těžko vyjádřiti, co srdce při tom zkusilo. Býti povolánu k víře, znamená mnoho blaženosti, ale též mnoho utrpení. Ten, který promluvil ústy Jeremiášovými mocné slovo útěchy, jež se pro mne před rokem stalo tak významným: Ten se dává nalézt jen tehdy, je-li hledán z celého srdce a ve vší úzkosti duše. Nebylo potřebí, aby mi někdo vysvětloval, co to znamená. Čím lépe jsem chápala svatou víru, tím patrnější mi byla má hříšnost, tím plamenitější moje touha po svatých svatostech. Ó, vy šťastné děti katolické církve, zda tušíte, co to jest hladov pohlížeti, jak jiní jedí a nasyceni jsou? A k tomu strach, že jedna jediná choulostivá otázka by mohla naděje mé na celá léta zničiti! Není divu, že toto ustavičné duševní napětí spolu s namáhavým studiem podrývalo mé zdraví. Nermoutila jsem se však pro to. Vždyť není oběti vznešenější, než dáti životní síly své pro svatou víru.

Otec můj hned neodpověděl. Pátrala jsem s bázní v tazích jeho obličeje. Nezměnil však v ničem svého chování ke mně. Co to asi znamenalo? Tu krátce

před odjezdem mi pravil: „Obsah tvého listu mne příliš rozrušil. Nemohu o tom mluvit. Zašlu ti odpověď do Berlína. Znělo to spíše dobrotivě než přísně. I čekala jsem. Otec začal asi mnohý list a opět jej zničil. Konečně napsal, že věc onu přece raději ústně vyřídí. Přijede brzy do Berlína, kam jej volají nutné záležitosti. Cesta musela býti opět několikrát odložena. Konečně však přece nadešel den, jenž měl vše rozhodnouti. Otec si přál, aby matka, která byla s ním, nevěděla o obsahu naší rozmluvy. V pedagogiu jsem si vyžádala dovolení, poněvadž však otec hned ráno přijíti nemohl, byla jsem ještě při prvních hodinách vyučovacích. Měly jsme právě náboženství, jež mne velmi zajímalo, neboť častěji se v něm dala zmínka o prvních dobách církve. Jedenkrát se mi při tom dokonce naskytla příležitost, abych zjevně osvědčila svou víru. Byl totiž přirovnáván nápis vnitř kopule nového berlínského dómu k tomu na chrámu svatého Petra v Římě. „U nás,“ pravil duchovní důrazně, „jest napsáno: Není v žádném jiném spasení. V kostele petrském naproti tomu?“ Ruka má se zvedla. „Tedy?“ obrátil se na mne učitel. „Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam,“ znělo hlasitě třídou a já se chvěla při tom štěstím. „Tak, tak,“ poznamenal duchovní, poněkud udiveně; „přeložte nám to!“ „Ty jsi Petr (skála) a na té skále vzdělám církev svou“ „Obec, obec, ne církev,“ opravoval duchovní. Ale, pane pastore, Pán náš se přece tak neodchýlil od Své představy! On mluvil přece zřejmě o budově a spojil se slovem ecclesia pojem, pro který později v naší řeči vzniklo slovo církev. Pojem tedy pochází přímo od Něho, zakladatele církve. — To jsem ovšem neřekla. A při hodině, v níž jsem vyčkávala příchodu otcova, jsem též nic nemluvila, nýbrž namáhala jsem se, abych své netrpělivé vzrušení opanovala. Svůj pravý, posvě-

cený růženec jsem svírala pevně v ruku jako uklidňující a potěšující prostředek.

Potom mne otec odvedl. Vyhledali jsme v jisté kavárně nejprůhodnější místo. A nyní začal boj, ale boj, jaký jen láska dovede vésti. Otec dobře poznal, že zde neběží o mladistvé blouznění, nýbrž o velice vážnou záležitost srdce. Proto nezačal s odstrašující přísností, nýbrž s dobrotou. Uvedl mi všechny — pro něho tak pádné důvody, aby mne odvrátil od mého úmyslu. Ano, byl to boj, vedený s obou stran s napětím všech sil. Počáteční, tak rozhodné otcovo „Nemohu toho nikdy dovoliti,“ neumenšilo mé odvahy. Bůh byl se mnou. Mluvila jsem s přesvědčivou silou, jež nebyla ze mne. Prosila jsem o svolení s vroucností, jež vycházela ze srdce a musila pronikati k srdci. Otcovo vzpírání by nebylo zvrátilo mého rozhodnutí, ale bylo by mi připravilo dlouhé, smutné čekání a konečně by nás bylo od sebe odloučilo. Nabývala jsem převahy, cítila jsem to a přece mi zaznívalo stále stejně vstřícné: „Nemohu ti dáti svolení.“ Konečně jsem pochopila. Mínil, že nesmí zjevně svoliti, ač srdce se nestavělo v cestu štěstí jeho dítěte — A kdybych tak za půl roku přišla a řekla, učinila jsem to? „Nezavrh! bych tě,“ odvětil. To stačilo.

Dlouho jsme byli rozmlouvali. Dvě srdce tu spolu zápasila a za boje seznala, jak pro sebe navzájem bijí. Do té doby jsem projevovala velmi málo horlivosti v plnění povinností dítěte, nyní však začala svatá víra na mně osvědčovati svou přetvořující moc. Ruku v ruce — jako dvě děti — jsme opouštěli dům a hovořili jsme pak důvěrně a láskyplně jako dosud nikdy. Když jsem později sestře o všem vyprávěla, plnily se jí oči slzami pohnutí.

Zatím co otec vyřizoval své obchodní záležitosti, jela jsem do hotelu k matce, kam se otec potom též vrátil. Vidím se ještě, jak jsem tehdy více lítal než

chodila. Duše má přetékala nevýslovnými hymnami
díků. Cestou k domovu jsem mohla pouze prozpěvovati,
plačíc i jásajíc zároveň: Hledati mne budete a na-
leznete, protože mne hledáte s celým srdcem svým.*)

Nikdo neslyšel mého zpěvu díky, pouliční hluk
jej přehlušil. Ale mamička má a starý její duchovní
přítel, pastor B, jej slyšeli a spojili se s ním.

Musela jsem k svatostánku. Do kostela sv. Hedvi-
ky nebylo daleko, ale věděla jsem, že tam bývá v tu
dobu zavřeno. To nevádí. Musím k svatostánku, do-
brotivý Bůh mi již nějak otevře. Učinil tak! Dostala
jsem se do přistavěné kaple, o níž jsem dosud ne-
věděla. Věčné světlo mi pravi'o: Spasitel tvůj je zde.
Poklekla jsem a vroucně jsem Mu děkovala.

26. Přestoupení.

Nový odklad nebyl ničím v poměru k radosti nad
šťastným rozluštěním. Konečně jistota! Budu katoli-
čkou a přece neztratím lásky svého otce. Nečekají mne
již vzrušující a vysilující scény, neboť co otec nechá
projíti, proti tomu nesmějí vystupovati ani ostatní.
Býti katoličkou veřejně a bez úzko ti, že budu z otcov-
ského domu zapuzena; býti katoličkou, moci přijímati
svaté svátosti, jak Spasitel nařídil a jak po nich srdce
touží: ó, Bože můj, rozšiř, zveleč srdce to, aby své
štěstí mohlo unést!

Když jsem navečer seděla opět mezi družkami ve
valdeckém sále, pravila mi jedna z nich, milá, tichá
dívka: „Ty vyhlížíš, jako by se dnes byla rozhodla věc
pro tvůj život velevýznamná.“ Přisvědčila jsem blaženě.

Jakmile bylo možno sdělila jsem P Bonaventurovi
radostnou zvěst. Zdá se mi, že tehdy byly stanoveny delší
lhůty pro hodiny náboženského vyučování. Katechis-

*) Jer. 29, 13.

mus byl již přobraán a čas přestoupení s otcem ujednaný ještě daleko. V náhradu za vyučování jsem chtěla nyní častěji poslouchati kázání. Již dříve jsem tak činívala, ale jen málokdy. Ještě se dobře pamatuji na kázání u sv. Voršily, jež mě velmi potěšilo v době trapného čekání na odpověď otcovu. Kazatel mluvil o dokonalé lítosti a já jsem šla z kostelíka s blahým vědomím: Kdybys i zemřela než budeš moci přestoupiti, můžeš přece opustiti klidně tento svět jako katolička. Mocně na mne působila postní kázání u sv. Hedviky a krásné pobožnosti k Nejsvětější Svátosti. Tam jsem s úžasem poznala rozdíl mezi kázáním protestantským a katolickým. Nemíním zevnějších spíše růzností v řeči, ačkoliv jsou též, nýbrž mám na mysli autoritu, s jakou katolický kněz mluví k lidu. To je autorita Ježíše Krista. Posvěcený sluha Páně stojí tu ve jménu církve Boží, s níž musí býti zajedno.

Potom však platí o něm slova: „Kdo vás slyší, Mne slyší a kdo vámi pohrdá, Mnou pohrdá.“ O protestantském kazateli však, byť hlásal evangelium čisté, jak mu jen lze, má přece každý z posluchačů právo říci: „Tento směr se mi nelíbí. Kazatel je mi příliš orthodoxní nebo příliš svobodomyšlný; nebudu ho poslouchati!“

Zvěčnělá moje sestra chodívala do kostela jen za svého letního pobytu v domě otcovském, neboť jí byl pastor v Lyku příliš volný. U jiných je tomu naopak.

Dvakrát mne doprovázela jedna z družek, protestantka. Po prvé k sv. Hedvice. Živě se pamatuji, jak jsme — trochu brzy — vstoupily do chrámu ještě temného. V přítmí bylo jen nezřetelně viděti křečící tmavé postavy, polohlasitě se modlící. Moje průvodkyně sebou trhla a všechna se chvěla, se mnou bylo před týdnem podobně. Nezvyklé působí často tajemně. Brzy však pocítila i družka posvátnost úkonu. Modlily

se to věřící růženec. Slavnostně, monotonně a dětinně vroucně zároveň zněly jejich přitlumené hlasy šerými prostory chrámovými. Věčné světlo zářilo tiše od oltáře, a Bůh byl tak nevýslovně blízko. Pojednou se kostel osvětlil, a výmluvný řečník vstoupil na kazatelnu. Po požehnání jsem opouštěly my dvě chrám s planoucími tvářemi a pozdviženými srdci. Bylať moje společnice též hluboce dojata.

Po druhé jsme byly spolu na kázání P. Bonaventury. Dlouho jsem nevěděla, že můj vážený učitel a dobrotivý přítel je tak vynikajícím řečníkem. Od té doby mi však byla jeho kázání novým krásným vyučováním.

I přes příznivý výsledek rozmluvy s otcem jsem si nesměla počínati méně opatrně vůči svým vychovatelkám. Domnívala jsem se, že jsem obezřelá dosti. Vskutku jsem však provozovala pravou pštroší politiku.

První pošetilostí — pošetilostí velikou — bylo, že jsem se po celý půst přísně postila. Hetty též. Věděla jsem sice dobře, že újmu jsou povinni zachovávat i věřící teprve od 21. roku, avšak myslila jsem, že se to má s tímto příkazem jako s nařízením o přijímání sv. svátostí alespoň jednou za rok, totiž že tím udána nejmenší míra. O zmírnění v jednotlivých diecésích jsem nevěděla. Postila jsem se tedy s důkladností, jež následky jsem o velikonocích až příliš viděla i cítila. Divím se, že nám v ústavě nikdo pro to slůvka neřekl, vždyť o našem postu museli věděti.

Druhým výkonem pštroší politiky bylo mé jednání vzhledem k májovým pobožnostem. Byla bych si ráda zřídila oltářík, to však nemohlo býti. Konečně jsem si vše upravila přece trochu májově. Což náleží ostatním na tom, je-li na mé skřínce pokrývka bílá či barevná, stojí-li na ní fotografie či obraz Matky Boží, vydám-li peníze na útratu jen za květiny a ty

na skřínce pěkně pořádám? K opravdovému májovému oltáři patří svíčky, ale těch vystaviti jsem se přece neodvážila. Hetty jako katolička si mohla ovšem pořídit pravý májový oltář i se světly. Učinila tak. Konala před ním též soukromé májové pobožnosti, a že jsem jim bývala přítomna i já, nerozlučná její přítelkyně, nebylo přece nic zvláštního. Tu však bylo přísně zakázáno choditi do cizího pokoje, ale věděla jsem si hned rady. Vždyť byl velký balkon u Hettina pokoje! I sedávaly jsme po večeri na okně, ona vnitř, já zvenčí a konaly jsme májovou pobožnost. Hettin oltář — nízká skříň — byl tak blízko u okna, že jsme seděly skutečně Královně máje u nohou. Velký obraz Murillovy „Panny Neposkvrněné“ byl obklopen bělostnými květy, světlá voskovic vlídně zářila a dodávala obrazu i kvítí zvláštního půvabu. Vysoko nad námi se klenula obloha, a zahrady, oděné rouchem jarní nádhery, dýchaly libou vůní. Ký div, že jsme zapomínaly na svět kolem a zpívaly jsme májové písně tak dětinně vroucně, jako bychom dlely v ráji u milé Boží Máteře, kde nebude roztržek a odloučení, ale všechna srdce budou v téže lásce blažena.

Nejraději jsem prozpěvovala Loretánské litanie, jak jsem je slýchávala na první neděli v měsíci u sv. Pavla. Tu kráčeli mniši v průvodu se sochou blahoslavené Panny, lid pak odpovídal: Ora pro nobis!*) Bývalo mi vždy, jako by vše pozemské bylo zmizelo.

Asi v polovici máje jsem se dověděla, že se proslýchá mezi vychovatelkami i chovankami, že jsem tajnou katoličkou. Byly to následky mé pštrosí politiky. Ulekla jsem se velice. Kdyby věc pronikla až k uším představené a ta dopsala ctci? Co potom? Projevil mi uosti zřejmě, že by mi oficielního svolení dát nemohl. Záležitost má byla tedy v nebezpečí. Ve své úzkosti

*) Oroduj za nás.

jsem se obrátila na P. Bonaventuru, vše jsem mu vy-psala a prosila jsem ho snažně, aby mne nyní ještě před svatočdušními svátky přijal do církve, že jen tak lze zabrániti mnohému zlu. Páter svolil. V ne-děli 19. května jsem byla ještě jednou u něho. Probral se mnou vyznání víry tak, jak jsem je měla učiniti.

Příští pátek byl určen pro tento veliký úkon, v sobotu pak jsem měla jeti domů na svátky. V neděli jsem nechala jistou věc u tety nevyřízenou, abych k ní mohla v pátek jíti. Hetty byla toho dne dovolena k příbuzným. V šest hodin odpoledne jsme se sešly před sv. Pavlem. Byl slunný den, svátek Pomocnice křesťanů.

Poklekla jsem před oltářem Panny Marie, Královny posvátného růžence. Rodička Boží s roztomilým Děťátkem na rukou, velký sv. Dominik, hlasatel pravdy a hrdinná panna Kateřina byli svědky; kromě nich ještě sv. Pavel a svatí řádu kazatelského, kteří shlíželi s podstavců a oken. Ale především byl jsi svědkem Ty, Pane můj a Bože, jenž jsi mne povolal, Ty, Ježíši Kriste — Synu Boha živého, Vykupiteli a Spasiteli můj! Ty jsi slyšel, co jsem v oné chvíli vyznala před knězem Tvým, držíc v ruce hořící svíci, odznak to nadpřirozeného světla víry. Po straně klečeli dva bratři, kteří knězi odpovídali. Byla jsem pro veliké pohnutí sotva s to, abych přeříkala vyznání víry. Na to pravil duchovní: „Jakožto upomínku na tuto hodinu vezměte s sebou slova: Buď věrnou až do smrti a dám ti korunu života.“ K tomu připojil povýšeným hlasem: „Co ti dnes bylo dáno, nemá tobě býti nikdy více vzato.“

Klečela jsem stále před oltářem, ač kněz byl již dávno odešel. Nevěděla jsem o tom. Jeden z bratří mi pokynul, abych šla do sakristie. Tam mi blahopřál P. Bonaventura s nejupřímnější účastí. Též bratři mi přišli gratulovati a přívětivé úsměvy na dobrých

tvářích i prostá srdečnost mi hlásaly radostnou zvěst: Jsi doma, doma. V kostele jsem poklekla opět vedle Hetty. Mlčky jsme se objaly.

Dříve než jsem přijela domů, obdržel otec ode mne sdělení: Až budeš tyto řádky čísti, budu již katoličkou. Byl ovšem trochu bolestně překvapen, ale uznal důvody.

27. Katoličkou.

Na Boží hod svatodušní jsem byla po prvé veřejně v kostele. Nyní už nebylo potřebí se skrývat, nebylo třeba se třásti, zda se někde neobjeví známá tvář. Byla jsem katoličkou tak jako ostatní, nikdo mne nemohl o domovské právo oloupiti, štěstí mého nemohl mi nikdo odníti.

Příbuzní se sice ke mně chovali s počátku poněkud ledově, ale chladnost jejich ponenáhlu mizela. Museli si právě zvyknouti jen na jméno katolicka, aby poznali, že bytost, nosící tento název, není nikterak hrozná. A vůbec lidé, kteří se s nevolí, ano s ošklivostí vyjadřovali o mém kroku, smířili se se mnou ihned, jakmile jsem s nimi o tom trochu pohovořila. Nejednou ti, kteří pronášeli známé obžaloby na církev, ypravili po mém opravení a vysvětlení: „Ano, tvá víra je krásná!“ Jak mnoho duší by přijalo katolickou pravdu s nejvroucnějším plesáním! Dělí je však od ní zeď, vystavěná z předsudků a nedorozumění, zeď, jež i přes svou křehkost je překážkou nepřekročitelnou, poněvadž nikomu nenapadne, aby ji překročil.

Ředitelce valdeckého ústavu jsem o svátcích psala o své konversi. Stanovisko, jež k ní zaujala, nevyplývalo tak z jejího náboženského přesvědčení, jako spíše z péče o pověst ústavu Přestoupilať před několika roky k církvi katolické její příbuzná, jež bydlela též na Valdeku a jistý zkušený učitel jí řekl:

„Budte opatrná, něco takového působí nakažlivě jako skvrnitý tyf.“ A nyní se případ opakoval. Není divu, že slečna C., ač byla tolerantní ze zásady, přece ne zůstala lhostejnou. Bála se řečí, že se v její ústavě katolicisuje. Moje pobývání v domě muselo tedy pro ni býti zdrojem ustavičného neklidu.

Když jsem se vrátila, vytýkala mi tajné počínání a májové pobožnosti, jež mohly v domě rozšířiti ducha katolického. Neviděla v tom nic nerozumného, že mne vše katolické vábilo, ale považovala za pošetilost upoutati se přestoupením. „Naše náboženství“, pravila, „odpovídá období vývojovému a mění se s námi. Co dnes považuješ za pravdu, zítra už pravdou není. Napiš si dnes, čemu věříš, za deset let budeš z toho moci podepsati sotva jedinou větu“ „Mně není třeba psáti, čemu věřím,“ odvětila jsem, to je v katolickém katechismu a budu tomu věřiti i po desíti letech.“ Podobné pochybnosti, že moje víra nebude míti stálosti, jsem slyšela častěji. Bylo to myšleno o lidské povaze vůbec, a o mně zvláště, neboť jsem za svého krátkého života již leccos prohlašovala za pevné, věčné, nezvratné své přesvědčení, ale brzy jsem to opět odhodila. Vlastně jsem sama žasla nad důvěrou ve svou věrnost. Ale cítila jsem hluboce, že jest oprávněna. V dřívějším životě jsem to byla já, jež volila a zavrhovala, nyní však mne vyvolila milost Boží, a milost Boží jest věrna. Neodvrátím-li se opět od ní, pak nikdy neztratím, co nyní mám, naopak — budu vždy více nabývati. A poněvadž bylo mluveno o nové periodě vývojové vzhledem k náboženství, má poznámka taková pro mne plouze ten smysl, že se musím snažiti, abych víru svatou vždy lépe chápala a v životě uskutečňovala.

Prvního dne ve škole jsem se snažila s jakousi úzkostí vyčístí s obličeje svých spolužaček, zda již vědí o mém činu. Jedna z nich mi pravila: „Líbíš se mi, jednáš čestně a odvážně.“ Tak? Nebudu se ti

však asi líbiti, až se o mně něco dovíš. Ona však, chytrá dívka z rodiny položidovské, volnonáboženské, v níž byli všichni pokřtěni, ale nikdo konfirmován, odvětila: „To právě myslím; líbí se mi a imponuje mi, má-li kdo zmužilost projevit své přesvědčení a nestará se, co tomu řeknou lidé.“

Tak soudily i jiné dívky. Cítila jsem patrně, že jsem v očích jejich úcty nepozbyla. Ty, s nimiž jsem se málokdy stýkala, dívaly se na mne s jakýmsi odporem, u jiných konečně bylo hlavní věcí, že jsem zůstala touž dobrou přítelkyní jako dříve.

Ještě několik hodin prostých vší úzkosti a proto dvojnásob blažených jsem ztrávila v hovorně u sv. Pavla. Připravovala jsem se k přijetí sv. svátostí.

Šestnáctého června jsem měla jít po prvé k sv. přijímání. Jaké to velevýznamné chvíle: první sv. zpověď, první svaté přijímání! Šťasten, kdo v církvi Boží vyrostl a směl od malička čerpat z jejího bohatství; rovněž šťasten, kdo ji po dlouhém hledání našel a jako člověk dospívající nebo již dospělý po prvé okusil z plnosti jejích milostí.

Zpytování svědomí! Duše tu koná něco, čeho dosud nikdy nečinila. Pohlíží do svého nitra okem soudce, nejen aby jednotlivá pochybení odsoudila, nýbrž prozkoumává zrakem zbystřeným upřímnou lítostí celý svůj život přísně, neúprosně, jako by byla svým úhlavním nepřítelem.

Ó, Bože můj, co jsem tehdy spatřila! Jaké propasti se tu přede mnou otevřely! Moje pýcha, svéhlavost, bezmlezná marnivost, vášnivé sobectví: vše se objevilo očím duše mé v plné ošklivosti. A pak se měla dosud tak nepoddajná kolena sklonit před zastupcem Kristovým a dosud tak pyšné rty měly pokorně a zřetelně vyznati: Tak jsem zhřešila.

Myslím, že se snad nebudu více chvěti před soudnou stolicí Boží než tenkrát, když jsem kráčela ke zpo-

vědníci. — Ó, Pane můj, buď mi pak též tak milostiv, jak jsi byl v posvátné té chvíli!

V oněch letech mluvil Bůh často k duši mé. Ale tak božsky důrazně, tak otcovsky dobrotivě jako tehdy, nezněl nikdy před tím Jeho hlas. — A přece jsem měla býti účastna ještě větších milostí. Vzhledem k prvnímu sv. přijímání jsem měla více přání. Chtěla jsem přijmouti Božského Spasitele ve slavnostním obleku a při slavné mši svaté, ale nebylo možno. Pán chtěl tímto malým zklamáním stále ještě nepoddajnou vůli moji poněkud od sebe samé odloučiti a ve Svou proměnit. Právě v den mého prvního sv. přijímání byly u sv. Pavla svěceny nové varhany. A mohutné zvuky, jež plnily prostory chrámové, zněly v duši mé pouze jedinou velebnou melodií: „Přiď do srdce mého, přiď již do srdce mého!“ Po slavné mši svaté (při ní se nepřistupovalo k sv. přijímání), jsem přiklekla mezi ostatními ke stolu Páně. Nikdo netušil, že ona dívka v prostém šatě slaví jeden z největších dnů svého života. Když jsem se vrátila s Božským Spasitelem v srdci na své místo, zaplavil mé nitro nevýslovný jas a hluboký klid. Viděla jsem vše kolem sebe zřetelněji a přece jsem nevnímala nic než svého Boha. On byl můj a já Jeho. Bytost má se v Něho ponořila asi tak, jako se tiché, mocné vlny řek vlévají v oceán. Více nedovedu povědět. To se musí prožít a okusit. Připadalo mi, jako by má víra byla dosud velmi slabá a bezbarvá a jako by teprve nyní byly oči mé otevřeny světlu Božímu.

Ve svátosti pokání byl mi vytčen nový životní ideál: stát se dobrým, pokorným dítětem. Ubohá žabko, která jsi se již chtěla vznést nad lidi tuctové ke slunci letem Ikarovým, jaké to nové, podivné zvuky pro tebe! Musíš se učit ustupovati, radostně sloužiti, všechny ctíti, jenom ne sebe. Ach, to bude velmi obtížné! Ano, tehdy začal se vši opravdovostí onen vel-

ký boj, v němž není příměří, a jenž se rozhodne teprve s posledním dechem. Nabyla jsem při tom známé zkušenosti, že právě při větším zápalu bojovníkově se zdá býti protivník silnější než dosud, a porážky jsou častější. Tak mi tehdy pravila jistá osoba, jejímž slovům jsem vždy přikládala velkou váhu: „Nestala jste se lepší svým přestoupením.“ Tato pokořující výtku, dotýkající se více drahé víry mé než mne samé, znova mě mocně vzpružila.

Bylo by nevděkem nevyznati, že jsem též na sobě zakusila pravdivost slov Písma: „Vyvolení moji nebudou pracovati marně.“ Rovněž by však bylo nevděčné, kdybych mlčela o nesmírné sklovávavosti, s níž dobrotivý Bůh snášel mé chyby a nedokonalosti. Dlouho, hodně dlouho jsem s sebou vlekla zbytky bývalého žití i myšlení. V hodinách, v nichž jsem se od podzimu připravovala ke zkoušce z náboženství, jsem svého učitele nepříjemně překvapovala rozličnými námitkami a svéhlavými poznámkami. A přece v tom nebylo zlé vůle. Přes zálibu v odporování jsem se zaradovala zhlubí duše, že jsem konečně nikdy neměla pravdu; i poznávala jsem stále jasněji tuto těžkou ránu své povahy a snažila jsem se tím horlivěji, abych byla vyléčena. O své dívčí marnivosti a úloze zrcadla při tom chci říci s úsměvem jen tolik: „Ó, vy bláhoví a nesnadno chápající“, pravil Spasitel vyčítavě učedníkům jdoucím do Emauz, ale řekl to přece hlasem něžné a milosrdné lásky. Ano, nikdo nečeká trpělivěji na ovoce své námahy, jako právě Božský Rozsévač. Neboť ačkoli Duch Boží nepracoval na mně zcela bez výsledku, přece zůstávalo ještě mnoho nevykonáno a vždy, když mi Pán popřál jasnějšího poznání, musila jsem na poslední uplynulé období patřiti s tímže lítostným zahanbením, jako na období dřívější.

28. Milujte jen Pána našeho Ježíše Krista!

Ještě toho roku, kdy jsem přestoupila, musila jsem opustiti Valdek. Zakusila jsem tak poněkud radosti, že mohu něco trpěti pro sv. víru. Vlastní příčinou mého odchodu byly ustavičné obavy představené, že by se mohla v jejím domě rozšířiti náklonnost ke katolickému náboženství a její životní dílo by tak bylo zničeno. Poslední podnět jsem zavdala tím, že jsem dala mladé, dosud v klášteře vychovávané, ale ještě nepokřtěné dívce ze Siamu, v té době chovance valdecké, zcela tajně, bez hluku růženec.

Opustila jsem Valdek, poněvadž jsem viděla, že můj odchod bude vítáným, ale do pedagogia jsem chodila dále. Vůbec se ukázalo, že tato změna byla pro mne lepší. Bydlila jsem v pensionátě cizinců a mohla jsem zcela volně vykonávati své náboženské povinnosti. V té době ožila ve mně opět mocná žádost věnovati se divadlu. Pozemskou lásku jsem obětovala a nyní toužilo stále ještě nepokojné srdce mé po novém plném pozemském štěstí. Touha vystoupiti a skvíti se byla mocnější, než jsem tušila, a moje nadšení pro výtvarná umění se nezmenšilo. Avšak brzy po konversi zanikly myšlenky na divadlo podobným způsobem, jako na pozemskou lásku. Byla jsem též příliš dítkem sv. přijímání, abych byla směla na takové věci mysliti. Potom však zařídila výchovná Boží moudrost vše tak, že jsem se brzy nepozorovaně octla mezi těmi, o nichž pravil Spasitel: „Všichni nechápou toho slova, nýbrž jen ti, kterým jest dáno.“

Zůstala mi ještě věda, studium universitní. Ano, jakmile budu míti po maturitě, oddám se vážnému studiu literatury. S pomocí Boží se pak zajisté stane dosud trochu náladově tryskající pramen mého spisovatelského nadání stálým a hlubokým proudem.

Ach. Bože můj, bylo mi zapotřebí velkého du-

chovního bohatství, abych byla šťastna, vždyť jsem přece nemohla jinak, než žít z plnosti. Dobrotivý Bůh mi musil poskytnouti, čeho jsem potřebovala. Poskytl mi toho, ale jinak, než jsem očekávala.

V oné době jsem si nedovedla představití úplného štěstí bez statků pozemských. Náboženství, má svatá katolická víra mi činila krásné krásnějším, vše veliké vznešenějším, milé láskyhodnějším, lhostejné významným a obtížné záslužným. Dosud jsem však neměla tolik síly, abych se mohla úplně zřeknouti věcí pozemských. Dobrotivý Bůh pak tehdy ještě oběti té na mně nežádal. Pevstala sice vždy při večerní modlitbě, když jsem Boga svého chtěla ujišťovati, že Honade vše miluji, v nitru mém námitka: Kdyby tomu tak bylo, dovedla bys pro Něho vše pustiti. Potom se mně zmocnila nevýslovná úzkost, že bych musela jíti do kláštera, i prosila jsem úpěnlivě o smilování. Jednou jsem přednesla tuto věc knězi. Odvčtil mi s úsměvem, abych jen byla klidná, že zatím nemám řeholního povolání.

Jak se mi ulehčilo, jak jsem se zradovala! Nepatřila jsem tedy do počtu těch, pro něž platilo: „Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej vše, co máš a následuj mne!“ Obdivovala jsem se osobám řeholním, milovala jsem je, ale spatřovala jsem v nich bytosti vyšší, právě tak nepochopitelné jako podivuhodné.

Půst roku 1902 mi přinesl mnoho milostí. P. Bonaventura měl u sv. Pavla cyklus skvostných kázání o míru, o pokoji mezi státem a církví, mezi vědou a vírou, mezi náboženskými společnostmi, o pokoji s bratřími, o pokoji se sebou samými. Sladký duch lásky a smířlivosti, jenž mluvil z mocné řeči znamenitého kazatele, províval oblažujícím dechem svým veškeren život můj.

Jedné z těchto neděl jsem stála nad otevřeným

hrobem. Zemřela totiž po těžkém utrpení bývalá moje představená v pensionátě valdeckém, slečna C. Sváté pole se svým zvláštním stromovým, kříží a rovy, ozdobenými květinami, zaplavené zlatou září večerního slunce, bylo vskutku místem pokoje. Nad hrobem zněla slavnostně z úst pastora K. velká slova života, jimiž syn Boha živého těší smrti se lekající lidstvo: „Já jsem vzkříšení i život. Kdo věří ve mne, byť i zemřel, živ bude a kdo je živ a věří ve mne, neumře na věky.“ Srdce mé překypovalo jásavou vírou i blaživým pokojem. Hroudy dopadaly dunivě na rakev, všude smuteční obleky a hluboce vážné obličejy — ale přijde hodina, kdy Pán, náš Bůh, zaplaší všech smutek, slastí naplní srdce naše, jásot vloží na naše rty; tehdy přestane zármutek i strast, veškeren rozkol i blud bude pochován, bude jeden ovčinec a jeden pastýř, jedna svatá, katolická církev. Ó, vy bloudící dobré vůle, jak užasnete! Duše naší zesnulé viděla již skvoucí cimbuří nebeského Jerusalema — Pane, dej jí pokoj věčný!

Účastníci pohřbu se začali rozcházeti. Tu se stalo něco zvláštního. Přistoupila jsem pojednou k pastoru K. Byla to jedna z oněch chvílí, kdy jednáme bez předchozího uvažování s jistotou inspirace. Mlčky a dojata jsem mu podávala ruku. Vedle nás otevřený hrob. Sotva znatelný okamžik překvapení, a stáli jsme tu ruku v ruce. Věděla jsem o trpké poznámce, kterou o mně učinil po mém přestoupení. Nemohla jsem mu jí zapomenouti, ale nyní zmizelo vše. Oko jeho spočinulo na mně s bolestí a přece ne bez dobroty, když mi tiše pravil: „Víte, co jste mi učinila?“ Nebyla jsem s to odpověděti, ale on četl v mém pohledu. „Jste šťastna?“ ptal se důtklivě. Přisvědčila jsem blaženě. „Zůstaňte tedy, pravil bolestně i srdečně a tiskna mi ruku, dodával: „Milujte jen dále Pána našeho Ježíše Krista!“ Ještě tiché přikývnutí a veliká chvíle

minula. Odcházela jsem šťastna na kázání P. Bonaventury o pokoji.

„Milujte jen dále Pána našeho Ježíše Krista!“ Dobrý, šlechetný muži, kdybys tušil, jak církev Kristova učí milovati našeho Spasitele, kdybys tušil, jak ona Jeho a on ji miluje, kdybys jen jedenkrát mohl spatřiti, jak její údy zahrnuje poklady svého Srdce!

Také mne zahrnul přehojně útechami a milostmi, když jsem na Boží hod svatodušní klečela v chrámě sv. Hedviky mezi biřmovanci a přijímala svátost Ducha svatého.

29. Ke klášteru.

Moje biřmování bylo zároveň podnětem k velice důležitému rozhodnutí pro celý můj budoucí život. Psala jsem jediné katolické dámě, kterou jsem znala — také jen z vidění, oné příbuzné slečny C. Byla představenou jisté katolické školy. V přívětivé odpovědi mne zvala k sobě na důvěrnější rozmluvu a při té příležitosti mi nabídla pro příští školní rok — v listopadu jsem se měla podrobiti zkouškám — místo na své škole. Přišlo to náhle jako blesk z čista jasna. Ach, ne, ne, byla bych nejraději zvolala, nechci býti učitelkou, — ale jako by mne cosi zdržovalo. Zmatena a stísněna jsem prosila o čas, abych si mohla věc rozmysliti. Pak následovala neklidná noc, plná trapných pochybností. Ó, mé plány do budoucnosti! Byly ovšem nejisté, tak nejisté. Vše záviselo na rozvoji mého talentu. Bude mi základem pevné životní existence? Nuže, s této strany samá nejistota. Ach, mohlo by to přece býti skvostné. Aspoň příští léta důkladného studia musila by býti úchvatná. Prahla jsem po vědění, po životě, jenž by neměl nátěru měšťácké všednosti. Maturitu jsem ovšem složití chtěla. Mohlať mi vypomoci z nouze, kdyby mé plány ztroskotaly. Proč předem mařiti to, co mi možná přinese velké štěstí?

Ale všechny tyto úvahy mi nezjednaly klidu. Řízení boží — ozývalo se v hloubi mého srdce. Bůh tě učinil katoličkou. Nikdy jsi nepomyslela, že bys mohla být též mezi katolíky, a je to zcela přiměřené. Naskytá se ti příležitost nikterak nehledaná. Snad tě chce tak Božský Spasitel uvést hlouběji do své vůle. Jeho máš následovati, ne hlasu své přirozenosti. Neodmítej milosti! Time Jesum transeuntem!*)

Tušila jsem, aniž bych dobře chápala, že vstoupení do kruhů katolických bude máti pro mne dalekosáhlé následky. Boj byl rozhodnut, nabídka přijata. Necítila jsem příliš oběti, kterou jsem přinesla, neboť jsem ji překonala šťastnou vlastností své povahy, že totiž vše, čeho se vážně chopím, konám s nadšením. Milovala jsem děti a vyučování samo mi působilo radost. Myšlenka býti učitelkou, spojená u mne s představenou pedanterie, brýlí a jiných staropaneenských přívlastků, zůstala mi sice trochu protivná, ale co na světě mne může přinutiti, abych se stala učitelkou ze řemesla? Proti tomu jsem se chtěla opřít vši silou své individuality. Tedy jen statečně vpřed!

Za velikých tělesných obtíží jsem skončila poslední přípravy ke zkoušce a po šťastném výsledku jsem v lednu nastoupila úřad učitelský. Poněvadž byl kostel hned u školy, obcovaly jsme denně školní mši. Pro děti byla návštěva ve všední den dobrovolná, učitelky chodily denně — jednak pro dobrý příklad, jednak aby dozíraly. S počátku jsem se na to dívala kysele. Nic krásnějšího pod sluncem nad naší katoličkou bohoslužbu, ale každodenně choditi do kostela, to je příliš. Za nic na světě se nechci státí modlítkou!

Pozoruhodno, ano velmi pozoruhodno, že tak rádi stav náboženské vroucnosti, jehož jsme sami ještě nedostoupili, označujeme tako přepjatost a obdařujeme

*) Boj se, aby Ježíš nepřešel!

jej „čestným“ názvem pobožnůstkářství. Náklonnost k tomuto nespravedlivému posuzování tkví tak hluboko, že ani mnozí vskutku zbožní lidé se jí nemohou zhostiti. A přece jak samozřejmou je myšlenka, že když Pán náš v lásce k nám tak nesmírně daleko zašel, my v lásce k Němu nikdy přeháněti nemůžeme. Pobožnůstkářství pak má místo jen tam, kde jest mezi teoretickou a praktickou zbožností skutečný zavinený rozpor.

Mně se stal po to vynucený denní přístup ke zřítelství milostí velkým požehnáním. Srdce mé se cítilo stále více doma u oltáře Božího a chápalo vždy zřejměji, jak jest sladké rozbít stánek svůj na blízku Spasitele našich duší.

Od velikonoce jsem měla i své pozemské obydlí přenést blíže k svatostánku. Najala jsem si totiž malý byt ve školní budově a zařídila jsem si v něm vše s horlivostí vskutku ohnivou. Vždyť myšlenka, že si mohu vybudovati vlastní malý domov podle svého vkusu, byla tolik lákavá. Jak bude rozkošné, až pátravým zrakem vše přehlížejíc spatřím všude jen líbeznost a krásu a při tom si budu moci říci. To vše je tvé — tvůj vlastní majetek!

A nyní začal život v útulném domově, život náležitě žijící Bohu, dětem, pilné, radostné práci. Náhrady za universitní studium, jehož jsem se tak nerada vzdala, poskytně mi příprava na vyšší zkoušky učitelské, jimž jsem se chtěla podrobiti, jakmile budu míti předepsanou praxi.

Čtvrt roku jsem směla pobývat v malém svém ráji, kde mne obklopovaly zdařilé reprodukce nejoblíbenějších prací malířství a plastiky, kde mne pozdravovaly drahé knihy mé z nádherných regálů, kde jsem sedávala za elegantním, masivním psacím stolem a s oprávněnou pýchou jsem namáčela pero v červeném inkoustě.

Jen kdybych nebyla bývala stále tak k smrti znavena. Na obtíže chudokrevnosti jsem byla zvyklá, ale tehdy to bylo přespříliš. Živost má mne ovšem činila opět a opět schopnou okamžitého napětí sil a ve škole před dětmi jsem stávala ve vší svěžesti, ale potom jsem bývala úplně vyčerpána. Prázdniny musí pomoci! Cesta do Norska, spojená s bohatými požitky pro ducha i mysl, jistě mne osvěží. Ale místo na sever jsem jela na radu lékařovu k jihu. Odcestovala jsem do Švarcvaldu s lístkem i pro cestu zpět. Ale ten prošel, neboť z prázdninové vyjížďky se stalo léčení, trvající téměř dvě léta.

Těžkou a přece nesmírně bohatou a šťastnou dobu jsem prožila v krásném Sv. Blažejí. Býti mláda, plna chuti ku práci — a pojednou býti vzdálena vší činnosti — to již něco znamená. Ale Ten, jenž kříž posílá, propůjčuje mu i blahodárné síly.

Tam na lehátku jsem pochopila slova: „Ty jsi Bůh můj; statků mých není Tobě třeba“. Ano, tam jsem nahlédla, že Bůh nežádá mých prací, nýbrž mne samu, mne samu zcela, bez výhrady. Poznala jsem, že jsem stvořena jen k tomu, abych Bohu sloužila, že nesmím tedy hledati vlastního uspokojení, nýbrž Jeho cti, nesmím se honiti za svým štěstím, nýbrž musím plniti Jeho vůli. To vše jsem sice věděla již dříve, ale nyní jsem tomu teprve plně porozuměla. Tak si mne Pán připravoval, neboť se Mu zalíbilo mé statky, práci mou zamítnouti a veškeru mou zevnější činnost obrátiti v bezcenné stěpiny.

Byla jsem příliš živého ducha, abych se při léčení — dle lékařského předpisu — mohla obejítí beze všeho jiného zaměstnání. Chopila jsem se tedy opět studia a pracovala jsem, jak mi jednou kdosi k nemalé mé pýše řekl, více než mnohý student. Vlastní studium, vyučování před konversí a příprava na zkoušku z náboženství mi poskytly značného náboženského vě-

dění. Nyní jsem je prohloubila způsobem, který mi v následující době měl pro mne velikou cenu. Celá knihovna pana faráře mi byla k službám. Kromě toho jsem ho směla jednou v témdni navštívit, abychom jak se s úsměvem vyjádřil, řešili učené doktorské otázky. Nejraději jsem měla dogmatiku. Co se týče askese, bylo by bývalo zajisté lépe, kdybych se s jejím obsahem byla seznamovala co nejpomaleji. Neboť náklonnost obracet vše doslovně na sebe, jež bývá známkou začátečníků, uváděla mne v duševní rozpory, které pokroku v duchovním životě jen překážely. Celkový výsledek byl však dobrý, totiž větší opravdovost v náboženském snažení a onen duch odloučení se od světa, který mi dosud úplně chyběl. Právě proto jsem do té doby nikterak nechtěla rozuměti volání Páně: „Opusť všechno a následuj mne!“

Ještě šťastnějším a užitečnějším se stal můj pobyt ve Sv. Blažej, když jsem se po půlletním pobytu v okresní nemocnici přestěhovala k vincenciánkám. Tu jsem po prvé bydlila se svátostným Spasitelem pod jednou střechou. Jak podivuhodně, jak starostlivě o mne Pán pečoval! Nejprve mě uvedl mezi katolíky, potom jsem se učila v katolické zemi znáti tamní lid a teď jsem směla žít s Ním pod jednou střechou ve společnosti těch, jež Mu zcela náležejí.

Již v nemocnici jsem se začala modlit Mariánské hodinky. Tato pobožnost mi otevřela svět nových, čistých radostí. Povždy budu čítati mezi nejšťastnější svého života ony hodiny, kdy na osamělých procházkách horský potok s hukotem vpadal do mého Venite exultemus,*) kdy jsem dále krácejíc, plesné Benedicite**) a Laudate†) jásala do vůně a ticha lesů a kdy ptáčekové mi pomáhali při Magnificat††). Tyto

*) Pojdte, veselme se. **) Dobrořečte. †) Chvalte.
††) Volebí (duše má.)

cesty poli a lesy byly mi zdrojem takých radostí a útěch, že mne mnohdy až přemáhaly. Ony mi byly z valné části též podnětem k oněm básním, které jsem později vydala pod názvem „Mein Lied dem Herrn“ a jež, jak jsem nejednou slyšela, potěšily mnohé milé srdce. K odpočinku jsem nejraději usedala k patám křížů podle cest. Jak ráda jsem je zdobívala kvítím! Jest přece jen krásné býti v katolické zemi, moci se radovati při pohledu na věže chrámů ze svátostné přítomnosti Ježíšovy, choditi nivami žehnanými modlitbou církve, o každém mimojdoucím si směti mysliti, že jsme s ním tajemně spojeni přepodivnou svátostí. Tam jsem se ji naučila častěji přijímati. I bylo mi, jako by od Něho, ve svátosti tak často ke mně přicházejícího a ustavičně blízko mne přebývajícího Spasitele vycházela zvláštní přitažlivá síla. Ovšem klepal tichounce již dříve, v první čas mého pobytu ve Sv. Blažejí: „Pojď, opusť všecko a následuj mne!“ Ale hlas ten zazníval nejistě jen jako z velké dálky. Přece mne však ustavičně se vracející volání donutilo, že jsem psala P Bonaventurovi, jenž před tím nevěřil v mé řeholní povolání. Jeho odpověď zněla: „Jestliže hlas neustává a překážky lze překonati, jest povinností poslechnouti. Ale napřed pečuj o své zdraví!“ To mne na nějaký čas uklidnilo. Avšak ode dne, kdy jsem přesídlila k sestram, bylo klepání zřetelné, ano důtklivé. Nevzdala jsem se zvaní Páně bez odporu. Boj mezi přirozeností a milostí byl tuhý a bolestný, ano posléze přešel v zápas na život a na smrt.

Slib čistoty mi již nepůsobil obtíží. Též chudoba mi nebyla nemožností. Milost Boží mi otevřela smysl slov prorockých: „Je-li vám čas, abyste bydlili v domích deskami pokládaných, a dům tento jest pustý?“ (Agg. 1, 4), takže jsem poznala, jak nutno, abych se zřekla pohodlí života. Ale poslušnost se zdála bývalé učednici Lutherově býti věcí, již nelze uskutečniti, ne

proto, že by poslouchati nechtěla, nýbrž z bázně, že to mravně nemožno. A s polovičatostí jsem se nemohla a nechtěla spokojiti. Bojovala jsem tehdy mnoho trapných nocí, až konečně, sklánějíc se před vůlí Pána svého jsem s bázní a třesením pronesla: Ecce adsum!*)

Pak nastala doba plná bolu i slasti. Doposud jsem se sestřám jen podívovala, majíc se za neschopnou takové oběti, nyní však jsem byla jista, že ji Bůh ode mne žádá. Musila jsem tudíž k oné výši dorůst, a Pán mi pomohl. Začala jsem pohlížeti na poslušnost, jež mi do té doby působila největší starosti a obavy, jako na prostředek k bezpečnému poznání a plnění vůle Boží a z toho důvodu jsem ji začala milovati. Zkrátka každý ze tří slibů mi připadal tak krásný, že bych byla pro každý chtěla tisíckrát vstoupiti do kláštera. Tato láska k řeholnímu stavu mi též zůstala, rostla, a jest vedle lásky k sv. církvi katolické největší láskou mou. V šesti letech mého řeholního života nebylo chvíle, abych nebyla Bohu z plna srdce děkovala za své vznešené povolání. Ovšem přirozenost i přes všecka tato osvícení a milosti hleděla uplatniti své požadavky. Chci právě líčením svého života ukázati, jak Bůh duši mou vedl stupeň od stupně a jak dílo své něžně ale i mocně konal.

Nový boj mi povstal pro otázku klausury. Nedám se přece za živa pohřbíti! A přece jsem šla i do klausury s plnou, svobodnou vůlí. Ten, který mne chtěl míti v odloučenosti své svatyně, propůjčil mi též síly, abych Mu tam sloužila. Dvě úmrtí v domě pomohla dílo Boží dokončiti. Jistá paní celou řadu let neplnila svých křesťanských povinností; když se blížila smrt, rozhodla se, že přijme sv. svátosti. Byl zavolán kněz, ale když přišel, dlela již duše její před soudnou stolicí Boží. Právě tak bez zaopatření zemřela jedna ne-

*) Hle, tu jsem!

mocná sestra, poněvadž kněz nemohl býti dosti rychle
zavolán. Ležela vystavena právě nad mým pokojíkem.
Tu u mne zaklepáno na dvěře a na mé „Volno!“
vstoupil muž a pravil: „Mám zde uzavřít rakev“ Zpo-
zoroval ovšem ihned, že se zmýlil. Ukázala jsem mu ce-
stu do místnosti, kde ležela zesnulá. Potom jsem spě-
chala, nejvýš dojata, do kaple a tam mluvila duše má:
Pane můj a Stvořiteli; poznávám, co to jest. Jdu,
kam Ty chceš! Tu mne máš!

To se stalo o velikonočních r. 1905. Bylo mi tehdy
21. let.

30. Závěr.

Tím končí náčrtky duše tak bohatě od Boha milost-
mi obdařené. Jsou pro zkoumatele a znalce duší cennou
pomůckou pro studium moderní ženské povahy s je-
jími dobrými i špatnými stránkami. Kdo rád sleduje
nadpřirozené cesty Páně, má zde příležitost pozorovati
krok za krokem působení milosti s přirozenými pro-
středky — při plném šetření lidské svobody.

Jen ještě několik slov o osudech pisatelčiných po
ukončení těchto zápisků. Své rozhodnutí mohla usku-
tečniti teprve po dvou letech. V září 1907 vstoupila k
dominikánkám ve Špýru a zaměnila své jméno Helena
za klášterní Regina. Vstoupila se slovy:

„Ó, drazí moji, nechte mne jen jít,
zde klid mne míjí, nelze mi tu dlít;
vždyť z dále slyším tiché volání: —
toť Pána mého vlídné vyzvání.
Jest doba příhodná tu již,
bych vzala, nesla kříže tíž.“

Tak přešla ve své krásné knížce „Má píseň Pánu“.
Neoblékla řeholního šatu z nerozvážné přenáhlenosti
nebo z romantického blouznění, nýbrž s jasným vědo-
mím a s pevným předevzetím státi se pravou učed-
nicí Ukřižovaného.

Hle, tu mne máš! Jsem celá, celá Tvoji;
Ať bouří díš, by halila mne v mrak,

ať utišíš ji slovem moci Svoji:
vždy k Tobě — vzhůru upřen bude zrak.
Nuž, zmlkni světe! Mluv Ty, Mistře můj,
vždyť ochotna jsem plnití rozkaz Tvůj.

Pro duše tak ochotné a vnímavé jest jen jediná cesta k cíli — cesta duší vyvolených: královská cesta sv. kříže. Byla po ní tak vedena, že nezůstala ušetřena ani kaménku, ani jediného trnu. Snadno se domyslit, co znamenala léta noviciátu — trval až do její smrti — pro povahu tak ohnivou. Tu byl čištěn oheň ohněm, oheň pozemských náklonností ohnivým mořem Božských zkoušek, jež až do kostí pronikaly. Mnohé stopy toho lze nalézt v básních, jež vyšly právě dva dni před smrtí autorčinou pod názvem „Sonne, ringe dich durch“ u Pusteta v Řezně.

A když mohla doufat, že čas přípravy bude ukončen a že činností se stane užitečnou, přišla nejbolestnější všech jejích obětí: zřeknutí se všeho — každé práce. Stihla ji těžká nervová choroba, jež se jí stala tím trapnější, že byla nucena vzdáti se všech styků i se sestrami, které ji milovaly pro její upřímnou účast, něžný ohled a příkladné sebepřemáhání i odříkání. A jako by toto vše ještě nebylo dosti, mučivala duši její ona vnitřní návštěvení bezútěšnosti, hrůzy a temnoty, pro něž ani světci nemají slov. V tomto žáru očistila se brzy ode všech skvrn a dožrála pro nebe.

Přišel 4. listopad 1913. Když k ní zpovědník pravil: „Vzhůru, sestro, Ženich přichází!“ zvedla se k jeho úžasu, ač byla smrtelně slába a modlila se tak hlasitě, že ji bylo slyšeti až za dveřmi: „Bože můj, v Tebe věřím, v Tebe doufám, můj Bože, Tebe miluji!“ Na to klesla zpět a skonala. Duše její vzlétla k Bohu a zakusila, jak pravdivé jest, co nedávno napsala:

„Kdo jest vězněm pro Boha,
bude na věky svoboden!“